

SINÄ PÄÄTÄT, MITÄ SYÖT

Ekologisuus, vastuullisuus ja kuluttajalähtöisyys luovat Raision toiminnan perustan. Vain toimimalla vastuullisesti, kestävä kehityksen linjausten mukaisesti ja luonnonvaroja säästäen, yritys lunastaa toimintaedellytyksensä myös tulevaisuudessa. Peruskysyntä on vakaata ja tulevaisuudennäkymät ovat hyvät yritykselle, joka pystyy tarjoamaan mielihyvää, terveellisyttä, ympäristöystävällisyyttä, korkeaa laatua ja turvallisia tuotteita. Suomi on maa, jossa maapinta-alan ja veden riittävyyden ansiosta on tulevaisuudessakin todennäköisesti hyvät mahdollisuudet tuottaa monipuolisesti elintarvikkeita.

Kuluttajien yhä suurempi valmius ja halu vaikuttaa kestävällä kulutusvalinnoillaan kasvaa nopeasti. Olemme Raisiossa vastanneet maailmanlaajuiseen ilmastohaasteeseen ja kuluttajien toiveisiin muun muassa kehittämällä elintarvikkeiden hiilijalanjäljestä ja kokonaisvedenkulutuksesta kertovat merkit. Niiden ansiosta jokaisen on helppo saada käytännönläheistä tietoa ruokavalintojensa vaikutuksista. Raisio laajentaa hiili- ja vesijalanjäljen merkitsemistä tuotteissaan.

**Tehtävämme Raisiossa
on nähdä eteenpäin
sellaiseenkin, mitä ei vielä ole.**

Painottamalla kasvipohjaista ravintoa kevennät myös omaa kuormaasi. Kun ruoasta saa hyvän mielen ja omantunnon lisäksi makuelämyksiä, on valitseminen helppoa. Omissa toiminnoissamme noudatamme jatkuvan parantamisen periaatetta. Kannustamme paitsi henkilöstöämme myös yhteistyökumppaneitamme näkemään pienten tekojen merkityksen.

**Hyvä olo ja hyvä mieli
ovat arjen luksusta.**

Globaali toimintaympäristön muutos sekä kehityssuunta ovat osoittaneet, että Raisio on edelläkävijänä oikealla tiellä. Raision Business to Business -yksikkö vahvistaa suomalaisen ruokaketjun kilpailukykyä tarjoamalla kuluttajien kasvavien tarpeiden mukaan myös maito- ja lihaketjuun ympäristöystävällisempiä ratkaisuja, mikä vahvistaa koko suomalaisen kotieläinkehityksen kilpailukykyä. Raision vahvojen ja tunnettujen brändien tuotevalikoimaa laajennetaan kuluttajien ja asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

Raisio kasvaa yhdistämällä ekologisuuden, terveellisuuden ja liikkuvaan elämäntapaan sopivan ravinnon kokonaisuudeksi, joka on kuluttajien ja asiakkaiden tarpeiden mukainen.

SISÄLLYS

Raisio-konserni lyhyesti	2
Toimitusjohtajan katsaus	4
Liiketoimintastrategia	6
Toimintaympäristö	8
Liiketoimintakatsaukset	10
Liiketoiminnat	11
Brändit	12
Kansainväliset brändit – Benecol	13
Paikalliset brändit	16
Business to Business	20
Tutkimus ja kehitys	24
Yritysvastuu	28
Kohti kestäväää ruokaketjua	30
Tapamme toimia	32
Ympäristövastuu	36
Henkilöstö	40
Hallinnointi ja ohjaus	44
Hallitus	51
Konsernin johtoryhmä	52
Hallintoneuvosto	53
Sijoittajatietoa	54
Osakkeenomistajille	55
Keskeiset tunnusluvut	56
Sanasto	

RAISIO-KONSERNI LYHYESTI

Raisio-konserni on elintarvike- ja rehualan edelläkävijä ja kasvipohjaisen ravinnon erityisosaaja. Raisonin päätuotteita ovat elintarvikkeet ja niiden terveysvaikutteiset ainesosat sekä rehut ja maltaat. Kasvipohjaiset raaka-aineet takaavat hyvät mahdollisuudet kehittyä yrityksenä, jonka toiminta on ekologisesti ja eettisesti kestävällä pohjalla.

Raisio on Suomen suurin teollinen viljan jalostaja ja yhtiöllä on merkittävä rooli turvallisen ja jäljitettävän ruokaketjun varmistajana ja kehittäjänä pellolta pöytään. Noin 95 prosenttia käyttämästämme viljaraaka-aineesta hankitaan kotimaasta ja kyetään hyödyntämään lähes 100-prosenttisesti. Raisonin tavassa toimia korostuvat kuluttajien ja asiakkaiden tarpeiden mukaiset hyvänmakuiset, ekologiset, terveelliset ja turvalliset tuotteet, ympäristönäkökohtien huomioiminen kaikissa toiminnoissa sekä jatkuva parantaminen.

Raisio Oyj on vuonna 1939 perustettu suomalainen yhtiö, jonka osakkeet noteerataan NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä. Osakkeenomistajia yhtiöllä on reilut 37 000. Raisonin palveluksessa on noin

600 henkilöä ja toimintaa on yhdeksässä maassa. Yhtiön päämarkkina-alueet ovat Suomi, Ruotsi, Baltia, Venäjä, Ukraina ja Puola. Yhtiön tavoitteena on kasvu ja kansainvälistyminen.

Raisio toimii maailmanlaajuisesti partnereidensa kanssa, sillä Benecol-tuotteita myydään 30 maassa, viidessä maanosassa. Benecol® on Raisonin tavaramerkki ja Benecol-tuotteiden sisältämä kasvistanoliesteri Raisonin laajasti patentoima ainesosa. Benecol on kolesterolin alkuperäinen asiantuntija ja se on valittu yhdeksi maailman tärkeimmistä ravitsemusinnovaatioista.

Ekologisten ja ympäristöä säästävien tuotteiden ja ratkaisujen merkitys osana yrityksen vastuullista toimintaa kasvaa edelleen, sillä kuluttajat haluavat yhä enemmän tietoa raaka-aineiden ja tuotteiden alkuperästä, turvallisuudesta, tuotantotavoista sekä ympäristövaikutuksista. Hülijalanjäljen lisäksi tuotteen kokonaisvedenkulutus nousee lähitulevaisuudessa maailmanlaajuisesti merkittäväksi asiaksi. Raisio jatkaa edelläkävijäyrityksenä tuotteidensa hülli- ja vesijalanjälkien laskemista ja merkitsemistä.

AVAINLUVUT, JATKUVAT TOIMINNOT	2009	2008	2007
LIKEVAIHTO, MILJ. €	375,9	463,2	386,9
LIIKETULOS, MILJ. €	19,5	24,4	11,4
LIIKETULOS ILMAN KERTAERIÄ, MILJ. €	20,5	20,2	10,7
% LIKEVAIHDOSTA	5,5	4,4	2,8
SJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO, %	6,1	8,4	3,5
NETTOVELKAANTUMISASTE, %	-46,6	-20,8	-13,1
OMAVARAISUUSASTE, %	73,4	77,9	77,9
OMA PÄÄOMA/OSAKE, €	2,06	1,79	1,70
TULOS/OSAKE, €	0,09	0,12	0,06
TULOS/OSAKE ILMAN KERTAERIÄ, €	0,09	0,10	0,06
OSINKO, €	0,09*	0,07	0,04

*HALLITUKSEN ESITYS

KATSAUS VUOTEEN 2009

HELMIKUU

- TILINPÄÄTÖS: RAISION LIKEVAIHTO NOUSI JA LIKE-TULOS YLI KAKSINKERTAISTUI
- BENECOL® YKSI MAAILMAN 10 TÄRKEIMMÄSTÄ RAVITSEMUSINNOVAATIOSTA

MAALISKUU

- REHUN HISTORIAN ENSIMMÄINEN SALMONELLA-TAPAU

HUHTIKUU

- ELOVENA-KAURA-HIUTALEISSA H₂O-MERKKI

TOUKOKUU

- BUNGE OSTAA RAISION MARGARIINI-LIIKETOIMINNAN
- MICHAEL HORN BORG RAISION HALLINTO-NEUVOSTON PUHEENJOHTAJAKSI

KESÄKUU

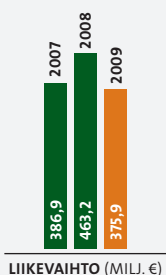
- BENECOL-TUOTTEIDEN KASVISTANOLIESTERI TURVALLISTA MYÖS SUURINA MÄÄRINÄ
- RYPSISTÄ UUSIUTUVAA ENERGIAA JA KASVI-VALKUAISTA

RAISIO MAAILMALLA

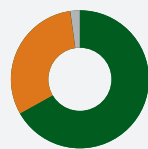
- TUOTANTOLAITOS
- MYYNTIKONTTORI

RAISIO-KONSERNIN TUNNUSLUKUJA

LIIKEVAIHTO (MILJ. €)

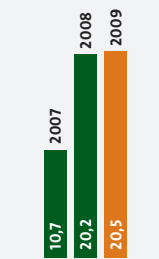
LIIKEVAIHTO ALUEITTAIN

- SUOMI
- MUU EUROOPPA
- MUU MAAILMA

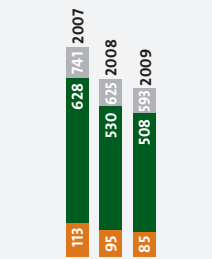

LIIKEVAIHTO YKSIKÖITTÄIN

- BRÄNDIT
- BUSINESS TO BUSINESS

LIIKETULOS (MILJ. €) ILMAN KERTAERIÄ

HENKILÖSTÖ 31.12. (HLÖÄ)

- SUOMI
- ULKOMAAT
- YHTEENSÄ

LOKAKUU

- BENECOL-TUOTTEIDEN KASVISTANOLIESTERILLE EUROOPAN KOMISSION TERVEYSVÄITE
- REHURAIISO JA VALIO SELVITTÄVÄT NAUTOJEN METAANIN MUODOSTUSTA
- RAISION MARGARIINI-LIIKETOIMINNAN KAUPPA TOTEUTUI
- BENECOL-TUOTTEET KOLUMBIAN MARKKINOILLE

MARRASKUU

- RAISIO JATKAA TOIMINTOJENSA TEHOSTAMISTA
- RAISION TUOTTEISIIN VÄRIKODATTU HIILI-JALANJÄLKIMITTARI

JOULUKUU

- MATTI RIHKO CORPORATE WATER FOOTPRINTING -KONFERENSSIN PÄÄPUHUJANA

TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS

KÄÄNNE – KANNATTAVUUS – KASVU

Raision toiminnassa on vuosina 2007–2011 erotettavissa kolme toisiinsa liittyvää, mutta silti selvästi erillistä jaksoa. Vuonna 2007 haasteenamme oli kääntää yhtiön suunta. Onnistuimme käänteeseen tekemisessä odotuksia nopeammin ja paremmin, joten pääsimme aloittamaan vuonna 2008 toisen jakson, jolloin keskityimme kannattavuuteen. Kannattavuusjakson lopussa vuonna 2009 Raisio oli noussut kannattavimmaksi pörssilistatuksi elintarvikeyhtiöksi Suomessa ja tuloslukumme olivat vertailukelpoisia suurten kansainvälisten toimijoidenkin kanssa. On paikallaan esittää kiitos kaikille raisiolaisille.

Raision johdon vastuulla on rakentaa tulevaisuutta siten, että yritys on kymmenenkin vuoden aikajänteellä vahva ja elinvoimainen. Päätös myydä margariiniliiketoiminta oli paitsi vastuullinen myös erittäin kannattava. Myynnin perusteena ei kuitenkaan ollut niinkään kauppahinta kuin se tosiasia, että margariinin kulutus ei ole kasvussa Euroopassa eikä Suomessa. Toimialan rakennejärjestelyjä johtavat suuret jätit, jotka pystyvät estämään pienempien yritysten kasvun. Margariini ei olisi ollut Raisiolle kasvumoottori. Päätimme luopua siitä, jotta voisimme kasvaa toisaalla.

Raisio aloittaa vuonna 2010 kolmannen jaksonsa, joka on nimeltään kasvu. Haasteet kasvujaksossa ovat hyvin erilaiset kuin mitä ne olivat käännejaksossa tai kannattavuusjaksossa. Yhteistä menestymiselle kaikissa jaksoissa on kyky havaita mahdollisuudet ja hyödyntää niitä tehokkaasti ja nopeasti osaavan organisaation ja läheisten kumppanuuksien avulla. Viimeisen kolmen vuoden aikana raisiolaiset ovat oppineet onnistumaan ja voittamaan, mikä uusien haasteiden edessä on tärkein lähtökohta.

Elämme monessa mielessä murroskautta, mikä tulee heijastumaan voimakkaasti myös elintarviketeollisuuteen Suomessa ja ulkomailla. Globaalissa mittakaavassa väestönkasvun ja ilmastomuutoksen seurauksena tulemme monien arvioiden mukaan nopeasti näkemään energia-, ruoka- ja vesikriisin. Kuluttajien ostokäyttäytyminen arjen ratkaisuissa on muuttumassa nopeasti. Enemmistö eurooppalaisista kuluttajista kokee ekologian tärkeänä valintaperusteena ja haluaisi hiilimerkinnät tuotteisiin. Kuluttajat myös syövät eri tavalla kuin aiemmin. Merkittävä osa päivittäisestä energiatarpeesta tyydytetään jo nyt välipaloilla, ja kiireisen kaupungistuvan elintavan myötä trendi vain vahvistuu. Kauppa ja sen jakelukanavat kansainvälistyvät. Myös elintarviketeollisuuden pitää muuttua kotimarkkinateollisuudesta kansainvälisemmäksi. Kaupan kansainvälistyminen lisää osaltaan painetta suomalaisen teollisuuden yhä tehokkaampaan toimintaan ja luo lisäpainetta rakennejärjestelyihin.

Haasteiden lista näyttää mittavalta, mutta joka päivä syödään. Elintarviketeollisuuden vahva positiivinen perusvire löytyy siitä, että tilauskanta uusiutuu päivittäin. Peruskysyntä on vakaata ja yritykselle, joka pystyy tarjoamaan mielihyvää, terveellisyttä, ympäristöystävällisyyttä, korkeaa laatua ja sopivaa hintaa, ovat näkymät jatkossa erittäin myönteiset. Me Raisiossa lähdemme hyvällä mielellä rakentamaan kasvujaksoa vuosille 2010 ja 2011 tässä murroksen maailmassa.

LIIKETOIMINTASTRATEGIA

Raisio-konserni siirtyy onnistuneen käänteen ja kannattavuuden parantamisen kautta kasvujaksoon. Raision tavoitteena on paitsi orgaaninen kasvu niillä markkina-alueilla, joilla yritys jo toimii, myös yritysostot. Ekologia ja eettisesti vastuullinen toiminta ovat yhä olennaisempi osa yhtiön strategiaa ja tapaa toimia.

Raision strategia rakentuu vahvasti yhtiön visiosta: ”Raisio on ekologisen, kasvipohjaisen ravinnon edelläkävijä ja erityisosaaja johtavilla tuotemerkeillä.” Raisio uudistaa elintarvikemarkkinoita yhdistämällä ekologian, etiikan, terveellisuuden ja liikkuvaan elämäntapaan sopivan ruuan kokonaisuudeksi, joka turvaa yhtiön liiketoiminnan kannattavuuden, kasvun ja jatkuvuuden sekä näkyy vastuullisena tapana toimia. Me Raisiossa teemme aktiivisesti työtä jo nyt tulevaisuuden ympäristön hyvinvoinnin eteen. Toimintamme kasvun ja kannattavuuden varmistamiseksi innovoimme ekologisia ja terveellisiä välipalatuotteita kuluttajien uudentyyppisiin tarpeisiin. Business to Business -toiminnoissa, kuten rehu-liiketoiminnassa, pyrimme kustannustehokkuudella lisäämään ruokaketjun kannattavuutta samalla pienentäen sen ekologista jalanjälkeä eettisesti kestäväillä ratkaisuilla.

Raision visio on olla ekologisen, kasvipohjaisen ravinnon edelläkävijä ja erityisosaaja johtavilla tuotemerkeillä.

Viljamarkkinoiden globaalien murroksen jatkuessa yhteistyön tiivistäminen suomalaisten sopimusviljelijöiden kanssa sekä laadukas ja hinnaltaan kilpailukykyinen raaka-aine ovat kotimaisen vilja-

ketjun jatkuvuuden ja menestyksen perusedellytyksiä. Yhteistyön syventäminen keskeisten asiakkaiden ja kumppaneiden kanssa vahvistaa molempien osapuolten kykyä reagoida markkinoiden muutoksiin sekä kehittää osaamista edelleen.

Raisio kasvaa yhdistämällä ekologisuuden, terveellisuuden ja liikkuvaan elämäntapaan sopivan ravinnon kokonaisuudeksi, joka on kuluttajien ja asiakkaiden tarpeiden mukainen.

STRATEGISET PAINOPISTEET

Kolmessa vuodessa Raisio on onnistunut tavoitteessaan tehdä suunnanmuutos sekä parantaa kannattavuuttaan tilanteessa, joka ei ole helpottanut sen saavuttamisesta, päinvastoin. Vuonna 2009 yhtiön liikevoittoprosentti oli 5,5, mitä voidaan pitää vahvana osoituksena yhtiön kyvystä toimia kannattavasti ja sopeutua nopeasti jatkuvasti muuttuvaan markkinaympäristöön.

Kasvujaksoon siirtyminen tarkoittaa käytännössä sitä, että yhtiö on uuden alussa. Paluuta entiseen ei ole. Tästä osoituksena on margariiniliiketoiminnasta luopuminen toimialan globaalien keskitymisen edetessä. Jo viime vuonna Raisiolla oli valmiudet yritysostoihin, mutta tilanne, jossa kaikki Raision yritysostolle asetamat kriteerit olisivat riittävästi täyttyneet, ei toteutunut. Yhtiö etsii jatkuvasti strategiaansa sopivia yritysostokohteita. Meille

RAISION KOLME JAKSOA

tärkeintä ovat hyvät kaupat, ei kauppojen nopeus, vaikka pienenä konsernina olemme päätöksenteossamme ja toimissamme ketteriä ja nopeita. Vahva tase ja rahavirta antavat meille hyvän pohjan toimia aktiivisesti elintarviketeollisuuden rakennemuutoksessa.

Yritystoston kriteerit

Raision tavoitteleman hyvän yritystoston kriteerit pelkistyvät neljään tekijään: tuoteapplikaatio, kuluttajabrändi, asiakaskontakti ja ostohinta. Tavoitteenamme on päästä mukaan pieniin ja kasvaviin tuotesegmentteihin. Hyvä esimerkki meitä kiinnostavista applikaatioista ovat ekologiset ja terveelliset välipalatuotteet. Tavoitteleamme markkina-alueellaan vahvaa, tunnettua brändiä. Valmis asiakaskenttä sekä toimiva jakelukanava varmistavat osaltaan pääsyn uusiin tuotesegmentteihin. Merkittävä tekijä on myös ostohinta. Raisiolla on nykyisellään noin 400 miljoonaa euroa käytettävaksi yritystostoihin.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Raision Brändit-yksikön tavoitteena on kymmenen prosentin liikevoittotaso ja Business to Business -yksikön tavoite on viisi prosenttia liikevaihdosta. Business to Business -yksikölle liikevoittotavoite on vuoden 2010 tämän hetkiset näkymät huomioiden haastava, koska lama vaikutti viime vuonna rehu-, mallas- ja kasviöljyliiketoimintoihin ja tilanne markkinoilla jatkuu haastavana.

Raisiolle vuoden 2010 merkittävin tavoite on liikevaihdon kasvu. Kasvua haetaan orgaanisella kasvulla kotimarkkina-alueilla sekä yritystostoin. Yritystostohankkeet ja panostukset markkina-aseman parantamiseen vaikuttavat yhtiön liikevoiton tasoon lyhyellä tähtäimellä. Pidemmällä aikavälillä liikevaihdon kasvu näkyy myös kannattavuuden parantumisena.

OSINKOPOLITIikka

Raision tavoitteena on jakaa osinkona puolet jatkuvasta liiketoiminnasta syntyvästä osakekohtaisesta tuloksesta edellyttäen, ettei osingonmaksu vaaranna yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamista.

VUODEN 2010 NÄKYMÄT

Vuosina 2010–2011 Raisio siirtyy kasvujaksoon. Ennakoimme vuodelle 2010 selvää liikevaihdon kasvua. Kasvuhankkeiden arvioidaan rasittavan konsernin kannattavuutta erityisesti vuoden alkupuolella. Brändit-yksikön tavoitteeksi asetettua 10 prosentin ja Business to Business -yksikön 5 prosentin liikevoittotasoa ei tulla vielä vuonna 2010 saavuttamaan. Kasvujakson alkuvaiheessa on tavoitteena ylläpitää aiempi kannattavuustaso.

ARVOT

Arvot ovat raisiolaisille työkaluja, jotka auttavat meitä strategian mukaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Kehittyvän, osaavan ja motivoituneen henkilöstön on mahdollista saavuttaa tavoitteet. Raisiolaiset ovat viime vuosien aikana oppineet toimimaan yhteisessä, nopeasti ja joustavasti, mikä näkyy kannattavana toimintana, toimintojen tehostumisena ja jatkuvana parantamisena.

SUOMALAISETA RYPSISTÄ REHUVALKUAISTA SEKÄ BIOLÄMPÖÄ JA -SÄHKÖÄ

Suomi on EU-tavoitteiden mukaisesti sitoutunut nostamaan uusiutuvan energian osuuden 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Tämä tarkoittaa bioenergian – sähkön ja lämmön – tuottamisen merkittävää lisäämistä. Biopolttoaineista rypsin energiapotentiaali on yksi korkeimmista. Rypsi on kotimainen öljykasvi, jonka tärkein käyttökohde on rehujen valkuaislähteenä, mutta sen rooli bioenergiakäyttöön soveltuvana öljynä on jäänyt valitettavan vähäiselle huomiolle.

Rypsiä saadaan bioenergiakäyttöön soveltuvan öljyn lisäksi rehuun tarvittavaa valkuaista, jota tuodaan nykyisin huomattavasti ulkomailta. Rypsin viljelyn lisääminen parantaisi Suomen huoltovarmuutta sekä energiantuotannon että maatalouden näkökulmasta.

Suurin osa Suomen lämmöstä ja sähköstä tuotetaan paikallisissa CHP-yhteisvoimaloissa (Combined Heat and Power). Näiden sekä lämpöä että sähköä tuottavien voimaloiden hyötysuhde voi olla jopa yli 90 prosenttia. Polttoaineiden hyötysuhde pysyy parhaana, kun jalostusketju on lyhyt. Rypsillä tuotettu bioenergia tuottaa sähköä ja lämpöä – näillä Suomi pysyy lämpimänä ja liikkeellä jatkossakin.

Suomessa rypsiöljyn bioenergiakäyttöön liittyy haasteita. Sähkömarkkinoiden ohjauksineksi tarkoitettu syöttötariffi eli takuuhinta sähkölle on määritelty tuulivoimalle ja biokaasulle. Syöttötariffin tarkoituksena on toimia siirtymävaiheen tuotannon varmistajana, kunnes uusiutuvien energiaratkaisujen markkinat vakiintuvat. Riittävän monipuolisen, bioenergiaa tuottavien ratkaisujen turvaamiseksi syöttötariffi tulisi ulottaa myös rypsiöljyyn.

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Vuonna 2009 huoli ilmastonmuutoksesta, sen vaikutuksista sekä keinoista ja tavoitteista hiilipäästöjen pienentämiseksi nousivat vahvasti esille. Ekologisen ja eettisesti vastuullisen toiminnan merkitys yritystoiminnassa nousi yhä keskeisemmäksi. Elintarvikealan edelläkävijänä Raisio vastaa kuluttajien tarpeisiin ja helpottaa kulutusvalintoja merkittävällä tuotteidensa hiilijalanjäljen pakkauksiin.

Viimeisimpien tutkimusten mukaan suuri osa myös suomalaisista on huolissaan ilmastonmuutoksesta ja valmiita toimimaan sen hillitsemiseksi. Ihmiset siirtyvät sanoista tekoihin, mutta kaipaavat lisää tietoa ja vinkkejä siihen, miten toimia. Ruoan osuus kulutuksen ympäristövaikutuksista on noin kolmannes eli yhtä merkittävä kuin asumisen tai liikenteen. Omaa hiilijalanjälkeään on helppo pienentää, sillä pienillä päivittäisillä valinnoilla on merkitystä.

Ekologisuus ja luonnonvarojen säästeliäs käyttö eivät heikennä, vaan päinvastoin parantavat ja tehostavat liiketoimintaa.

Aikaisemmin ekologiaa pidettiin epäolennaisena osana liiketoimintaa eikä sillä nähty selvää yhteyttä bisneksen tekemisen kanssa. Nyt tilanne on toisin, sillä ekologisuus ja luonnonvarojen säästeliäs käyttö eivät heikennä, vaan päinvastoin parantavat ja tehostavat liiketoimintaa. Toimimalla ekologisesti toimii usein samalla myös ekonomisesti.

Maailman väestömäärän jatkaessa kasvuaan, elintason noustessa ja ruokavalion muuttuessa, ruokaketjussa kriittisinä tekijöinä nousevat esiin hiilipäästöjen ja veden kulutuksen voimakas kasvu. Ruokaketjun murroksessa kasvipohjaisen ravinnon ekologisuus korostuu. Elintarviketeollisuus hakee ratkaisuja ruokaketjun murrokseen, ja Raisio on aktiivisesti mukana ratkaisemassa ruokaketjun suuria kysymyksiä. Olemme osa ratkaisua, emme osa ongelmaa.

TILANNE VILJAMARKKINOILLA HAASTAVA

Talouden lama vaikutti globaaleihin vilja-, öljykasvi- ja valkuaiskasvimarkkinoihin ja kysynnän kasvu kääntyi laskuksi. Vuoden 2008 ennätysmäinen sato maailmalla vakautti globaalia viljavarastotilannetta. Maailmalla saatiin toinen peräkkäinen, erinomaisen hyvä viljasato. Vehnävarastot nousivat runsaan kahden kuukauden tasolta kolmen ja puolen kuukauden tasolle. Viljojen hinnat olivat keväällä 2009 runsaan kolmanneksen alemmalla tasolla kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin.

Euroopassa ja myös Suomessa uusi satovuosi aloitettiin suurin siirtymävarastoin. Viljaa oli viljelijöiden, viljakauppiaiden ja

teollisuuden varastoissa runsaasti. Suomessa myytiin keväällä 2009 interventioon 225 miljoonaa kiloa ohraa. Vain kerran aikaisemmin interventiovarastot ovat olleet suuremmat. Intervention avauduttua loppuvuonna 2009 sinne tarjottiin lisää ohraa vajaat 250 miljoonaa kiloa. Viljamarkkinoiden arvioidaan olevan keväällä 2010 erityisesti ohran osalta tukkoiset.

Suomessa korjattiin syksyllä 2009 kaikkien aikojen suurin ja laadultaan hyvä viljasato. Myös rypsin hehtaarisato oli hyvä. Suomen rypsisato riittää kattamaan kuitenkin vain puolet kotimaan teollisuuden tarpeesta. Raisio panostaa voimakkaasti rypsin viljelyn lisäämiseen, sillä rypsilä on varma markkina.

Viljamarkkinoilla tarjonta on viime aikoina ollut selkeästi kysyntää suurempaa. Tilanne voi muuttua hyvinkin nopeasti tarjonnan vähenemällä ja kysynnän palatessa normaalille kasvu-uralle. Viljan hintojen volatilitteetti väheni viime vuoden loppua kohti. Hintojen heilahtelut tulevat voimistumaan uuden sadon odotuksen myötä. Suomessa ja EU:ssa nykyisen kaltaisen ohran interventiojärjestelmän päättymisen kesäkuussa 2010 tuo yhden epävarmuustekijän lisää, sillä markkinoiden hallinnollista pohjahintaa ei silloin enää ole.

RAISIO ON SUOMEN SUURIN PELLON TUOTTEIDEN JALOSTAJA

Raision vuonna 2009 käyttämästä noin 500 miljoonasta viljakilosta reilu kolmannes jalostettiin elintarvikkeiksi. Kaksi kolmasosaa viljasta käytettiin rehujen raaka-aineina ja mallastuotannossa. Raision käyttämästä viljasta yli 95 prosenttia on kotimaista. Raisio toi ruista ja erikoisvehniä, joita ei kotimaasta saatu riittävästi.

Valtaosan käyttämästään viljasta Raisio hankkii omilta sopimusviljelijöiltään, joita on lähes 2500. Raisio panostaa edelleen voimakkaasti sopimusviljelyn lisäämiseen. Sopimusviljelijöiden lukumäärä on kasvanut, mutta ei samassa suhteessa kuin suoraan viljelijöiltä ostettavan viljan ja öljykasvien määrä, sillä tilakoko Suomessa kasvaa.

Rypsiä ja rapsia puristettiin Raision kasviöljytehtaalla noin 130 miljoonaa kiloa, mikä on edellisvuotista vähemmän ja johtui kasviöljyn globaalien kysynnän merkittävästä vähenemisestä. Suomessa rypsin ja rapsin viljelypinta-ala kasvoi runsaasta 60 000 hehtaarista 80 000 hehtaariin ja sadot olivat keskimääräistä parempia. Tämä kattaa kotimaisen öljykasviteollisuuden tarpeista kuitenkin vain noin puolet.

VILJAKETJUN AKTIIVINEN KEHITTÄJÄ

Raisio on lisännyt tuotantopanosten tarjontaa sopimusviljelijöilleen aloittamalla lannoitemyynnin vuonna 2008 ja laajentamalla

tuotevalikoimaa vuonna 2009. Myös kylvösiementen ja kasvinsuojeluaineiden tuotevalikoimaa on laajennettu. Raision tavoitteena on tarjota sopimusviljelijöilleen kustannustehokkaita viljelyratkaisuja hyvälaatuisen sadon tuottamiseen. Merkittävä lisäarvopalvelu sopimusviljelijöille on myös Raision kehittämä ja käyttöönottama ympäristöindeksi. Sen avulla viljelijä pystyy optimoimaan tuotantopanosten käytön ja sadon tuoton ympäristön kannalta optimaalisella tavalla.

Hyvä sato on parasta ympäristönsuojelua.

Sanotaan, että hyvä sato on parasta ympäristönsuojelua. Tuottaessaan suuren ja hyvän sadon, viljelijä saa käyttämänsä tuotantopanokset, kuten typpilannoitteen, mahdollisimman tarkkaan hyödynnettyä. Raisio panostaa myös luonnon monimuotoisuuden lisäämiseen kannustamalla öljykasvien lisäämiseen viljelykierrossa. Yhteistyössä Saaristomerien Suojelurahaston kanssa Raisio kartoittaa mm. luonnon monimuotoisuuden lisäämiskohteita ja kosteikkoja.

VASTUULLISUUS JA JÄLJITETTÄVYYS KOROSTUVAT

Raisio tuntee sopimusviljelijöiltä hankkimansa viljan alkuperän ja se pystytään jäljittämään tilatasolle, jopa viljelylohkoihin. Jäljitettävyyden merkitys osana vastuullista liiketoimintaa kasvaa voimakkaasti. Raisiolla on sopimusviljelyn kautta ainutlaatuinen tapa hankkia vilja suoraan viljelijöiltä. Osana luottamuksellista yhteistyötä sopimusviljelijät toimittavat viljely- ja satotietonsa Raisiolle. Näin voimme varmistua siitä, että vilja on tuotettu yhtiön laatuvaatimusten mukaisesti ympäristönäkökohdat huomioitaen. Suomen suurimpana teollisena viljan jalostajana ja lisäarvoa tuovien palveluiden kehittäjänä Raisiolla on merkittävä rooli turvallisen ja jäljitettävän ruokaketjun varmistajana ja kehittäjänä pellolta pöytään.

Vastuullisuus ja vastuullinen tapa toimia näkyvät Raisiossa paitsi käyttäminämme raaka-aineina, myös kaikissa muissakin toiminnossamme. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö asiakkaidemme kanssa sekä innostunut ja osaava henkilöstömme mahdollistavat jatkuvan parantamisen ja toimintojen kehittämisen.

LIIKETOIMINTA- KATSAUKSET

Raisio on elintarvike- ja rehualan edelläkävijä ja kasvipohjaisen ravinnon erityisosaaja. Ydinosaamistamme on viljapohjaisista raaka-aineista jalostettavat tuotteet. Vastaamme kuluttajien ja asiakkaiden tarpeisiin innovatiivisilla tuotteilla ja ratkaisulla. Raisiolla on hyvät mahdollisuudet kehittyä yrityksenä, jonka toiminta on ekologisesti ja eettisesti kestävällä pohjalla.

LIIKETOIMINNAT

Raisio-konserni muodostuu Brändit ja Business to Business -yksiköistä. Brändit-yksikköön kuuluvat kansainväliset ja paikalliset brändit. Business to Business -yksikköön kuuluvat rehu-, mallas- ja kasviöljyliiketoiminnat. Raisio tunnetaan vahvoista brändeistä, innovatiivisista tuotteista ja kyvystä luoda lisäarvoa asiakkailleen ja kumppaneilleen.

BRÄNDIT

Raision Brändit-yksikön toiminnan lähtökohtana on vastata kuluttajien ja asiakkaiden tarpeisiin tarjoamalla ekologisia, terveellisiä, hyvänmakuisia ja helppokäyttöisiä elintarvikkeita. Brändit-yksikkö myös lisensoi maailmanlaajuisesti elintarvikeyrityksille patentoimaansa Benecol-tuotteiden ainesosaa, kasvistanoliesteriä, sekä Benecol-brändiä. Brändit-yksikkö on kansainvälinen ja kuluttajalähtöinen kasvipohjaisen ravinnon edelläkävijä.

Benecol on maailman tunnetuin kolesterolia alentavien elintarvikkeiden brändi. Benecol-liiketoiminnan tavoitteena on olla aktiivinen toimija Euroopan, Aasian sekä Pohjois- ja Etelä-Amerikan kolesterolia alentavien terveysvaikutteisten elintarvikkeiden markkinoilla innovatiivisilla tuotesovelluksilla sekä vahvistaa partneriverkostoaan.

Raision markkina-alueilla vahvoja brändejä ovat mm. Elovena, Sunnuntai ja Carlshamn. Raision tavoitteena on kannattava kasvu sekä asema innovatiivisena, ekologisena ja haluttuna yhteistyökumppanina.

BUSINESS TO BUSINESS

Raisio valmistaa tehokkaita rehuja tuotantoeläimille, erikoisrehuja kaloille ja korkealaatuisia maltoita panimoille. Kasviöljyliiketoiminta jalostaa öljykasvien siemeniä rouheiksi ja öljyiksi rehu- ja elintarviketeollisuuden käyttöön sekä bioenergian raaka-aineeksi. Business to Business -yksikkö keskittyy kumppanuuksien vahvistamiseen päämarkkina-alueillaan Suomessa, Venäjällä ja Baltiassa.

Rehuliiketoiminnan tavoite on olla alan kustannustehokkain osaja sekä edelläkävijä eläinruokinnan ympäristövaikutusten pienentämisessä uudentyypisillä tuotteilla ja ratkaisuilla. Mallasliiketoiminnan tavoite on olla johtava suomalainen maltaiden valmistaja sekä panimoiden luotettu raaka-ainetoimittaja. Raisio panostaa kasviöljyn bioenergiakäytön ja teknisen käytön lisäämiseen aktiivisella tutkimustoiminnalla.

BRÄNDIT

Brändit-yksikköön kuuluvat kansainväliset brändit eli Benecol® ja paikalliset brändit, kuten Elovena. Benecol on Raision kansainvälisesti tunnetuin brändi ja kolesterolin alentamisen alkuperäinen asiantuntija. Raision tunnettuja ja luotettuja brändejä paikallisilla markkinoilla ovat Elovenan lisäksi Sunnuntai ja Carlshamn. Näillä brändeillä myytävien tuotteiden päämarkkina-alueita ovat Suomi, Ruotsi, Baltia, Venäjä, Ukraina ja Puola.

STRATEGISET TAVOITTEET

Kansainvälisissä brändeissä strategiset tavoitteet liittyvät liiketoiminnan kehittämiseen ja kasvattamiseen maailmanlaajuisesti, tutkimustulosten hyödyntämiseen uuden markkinointistrategian pohjalta sekä uusien ainesosien kehittämiseen tuotesalkun laajentamiseksi.

Elovenan, Sunnuntain ja Carlshamnin tavoitteena on kannattava, orgaaninen kasvu nykyisillä markkina-alueilla. Tavoitteena on laajentua uusiin tuotekategorioihin ja asiakkuuksiin orgaanisella kasvulla ja Euroopassa toteutettavin yritysostoin sekä laajentaa edelleen kotimarkkina-alueella kasvipohjaisten ja ekologisten elintarvikkeiden tuotevalikoimaa tuomalla markkinoille innovatiivisia uutuuksia. Myös hiilijalanjälkimerkintää laajennetaan uusiin tuotteisiin.

TULOSKEHITYS

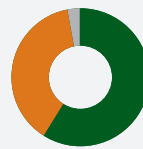
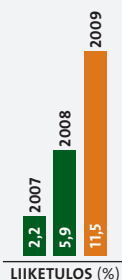
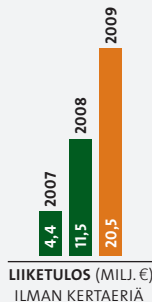
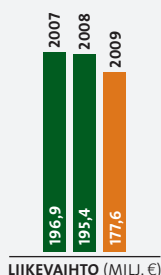
Brändit-yksikön liikevaihto vuonna 2009 oli 1776 miljoonaa euroa (195,4 milj. euroa vuonna 2008). Yksikön osuus konsernin liikevaihdosta oli 47 prosenttia. Benecolin liikevaihto kasvoi ja oli 47,0 miljoonaa euroa (44,3 miljoonaa euroa). Paikallisten brändien liikevaihto oli 136,3 miljoonaa euroa (158,8 milj. euroa).

KESKEISET TUNNUSLUVUT

	2009	2008
LIKEVAIHTO, MILJ. €	177,6	195,4
KANSAINVÄLISET BRÄNDIT (BENECOL), MILJ. €	47,0	44,3
PAIKALLISET BRÄNDIT, MILJ. €	136,3	158,8
LIIKETULOS, MILJ. €	20,5	15,7
KERTAERÄT, MILJ. €	-	4,2
LIIKETULOS ILMAN KERTAERIÄ, MILJ. €	20,5	11,5
% LIIKEVAIHDOSTA	11,5	5,9
INVESTOINNIT, MILJ. €	3,3	15,6
NETTOVARALLISUUS, MILJ. €	69,6	85,3
HENKILÖSTÖ 31.12.	288	316

Brändit-yksikön liiketulos ilman kertaeriä oli 20,5 miljoonaa euroa (11,5 milj. euroa vuonna 2008). Liikevoitto oli 11,5 prosenttia (5,9 %) liikevaihdosta, mikä ylittää yksikön 10 prosentin tavoitteen. Ennakoidusti Raision vahvat brändit ovat vahvistuneet vaikeina aikoina. Liiketuloksen merkittävään paranemiseen vaikuttivat Benecol-tuotteiden myyntivolyymin kasvu sekä Elovena-, Sunnuntai- ja Carlshamn-brändeillä myytävien tuotteiden myynnin kasvu erityisesti Suomessa.

BRÄNDIT-YKSIKÖN TUNNUSLUKUJA

LIIKEVAIHTO ALUEITTAIN

■ SUOMI
■ MUU EUROOPPA
■ MUU MAAILMA

LIIKEVAIHTO TOIMINNOITTAIN

■ PAIKALLISET BRÄNDIT
■ KANSAINVÄLISET BRÄNDIT

KANSAINVÄLISET BRÄNDIT – BENECOL®

Benecol® on kolesterolin alentamisen alkuperäinen ja tunnetuin asiantuntija. Benecol-tuotteita myydään 30 maassa viidellä mantereella. Lähes 60 julkaistua kliinistä tutkimusta sekä lähes 15 vuoden turvallinen käyttö elintarvikkeena tukevat kasvistanoliesterin käyttöä kolesterolin tehokkaana alentajana.

KESKEISTÄ VUONNA 2009

- Euroopan komissiolta artiklan 14 mukainen terveystieteellinen kasvistanoliesterille sairauden riskin vähentämisestä.
- Benecol-tuotteiden asema markkinajohtajana vahvistui Puolassa ja Iso-Britanniassa.
- Benecol-tuotteiden myyntivolyymit kasvoivat useissa Euroopan maissa.
- Bungesta Raisio sai uuden, merkittävän Benecol-partnerin.
- Benecol-tuotteet lanseerattiin Kolumbiassa.
- Hollannissa ja Suomessa tehtyjen kliinisten tutkimusten mukaan Benecol-tuotteiden sisältämä kasvistanoliesteri on turvallista myös suurina päiväännöksinä ja lisäksi kolesterolin aleneminen tehostuu.
- Kasvistanoliesteri valittiin kymmenen maailman tärkeimmän ravitsemusinnovaation joukkoon viimeisen kolmenkymmenen vuoden ajalta. (Lähde: European Journal of Clinical Nutrition 1/2009).

LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖ

Maa- ja metsätalouden kasvistanoliesteri ja -sterolipohjaisten kolesterolia alentavien elintarvikkeiden markkina kehittyi suotuisasti. Talouden lama ei ole vaikuttanut Benecol-tuotteiden kokonaiskysyntään, mikä vahvisti käsitystämme kuluttajauskollisuudesta. Kuluttajien Benecol-tuotteista saama hyöty on heille niin merkittävä asia, että taloudellisesti vaikeina aikoina tästä terveyttä edistävästä tuotteesta ei luovuta.

Benecol-tuotteiden asema markkinajohtajana vahvistui suurilla Puolan ja Iso-Britannian markkinoilla. Iso-Britanniassa Benecol-

tuotteiden myynti kasvoi markkinaa nopeammin. Puolassa toteutetut myynninedistämistoimenpiteet ovat entisestään vahvistaneet Benecol-brändin asemaa. Myös Espanjassa ja Kreikassa myynti kehittyi hyvin. Iso-Britanniassa ja Irlannissa Benecol-tuotevalikoima laajeni smoothiella. Arvossa mitattuna tehojuoma on maailmanlaajuisesti suurin Benecol-tuote margariinin pitäessä toista sijaa.

Raisio näkee edelleen suuria mahdollisuuksia Aasiassa ja Etelä-Amerikassa, missä kuluttajien huolen aiheiksi ovat viime aikoina nousseet sydän- ja verisuonitautien yleistymisen sekä kolesteroliarvojen kohoaminen. Edelläkävijänä joudumme kuitenkin aina aloittamaan aivan alusta, kun etenemme uusille markkina-alueille. Pakollisten lupien ja hyväksymisten saaminen ei käy hetkessä, minkä lisäksi kasvistanoliesteriä sisältävien Benecol-tuotteiden esittely kuluttajille ja terveydenhoidon ammattilaisille vie myös oman aikansa.

Benecol-tuotteet lanseerattiin ensimmäisissä Aasian maissa vuonna 2008. Thaimassa, Indonesiassa ja Intiassa on nyt takana ensimmäinen täysi vuosi markkinoilla. Kokemukset uusilta markkinoilta vaihtelevat. Esimerkiksi Thaimaassa partnerimme on saavuttanut asettamansa tavoitteet ja jatkaa vahvaa panostusta markkinointiin sekä kuluttajien kouluttamiseen. Benecol-tuotteet lanseerattiin Kolumbiassa vuoden 2009 loppupuolella, ja myynti on lähtenyt käyntiin lupaavasti. Menestyminen uusilla markkinoilla vaatii partnereiden pitkäjänteistä sitoutumista ja investointeja Benecol-tuotteiden ja koko kategorian kehittämiseen.

BENECOL-TUOTTEET ALENTAVAT KOLESTEROLIA JO KAIKISSA MAANOSISSA

Kolesteroli on merkittävä terveysriski puolelle maailman aikuisväestöstä. Veren kolesterolin kohoaminen väestötasolla, erityisesti kehitysmaissa, johtuu suurelta osin ruokakulttuurien länsimaalaistumisesta. Esimerkiksi kaupungeissa asuvien kiinalaisten veren kolesteroli on samalla tasolla kuin suomalaisten.

Benecol kansainvälistyy eri maihin yhteistyössä paikallisten yritysten kanssa. Benecol on kiinnostava kumppani vahvoille, paikallisille brändeille, sillä Benecol-tuotteiden ainesosa, kasvistanoliesteri, voidaan yhdistää monenlaisiin elintarvikkeisiin. Paikalliseen ruokakulttuuriin sopivia Benecol-tuotteita kehitetään kuluttajien tarpeisiin eri markkina-alueilla. Benecolin kansainvälinen menestys rakentuu Raision pitkäjänteiselle tutkimus- ja tuotekehitysyhteistyölle sekä ainutlaatuiselle brändille.

Vuosi 2009 oli kasvun lisäksi muutenkin merkittävä, sillä Benecol-tuotteiden kolesterolia alentava ainesosa, kasvistanoliesteri, sai ensimmäisten joukossa Euroopassa hyväksynnän käyttää uuden lainsäädännön mukaista sairauden riskin vähentämiseen liittyvää terveysväitettä. Ravitsemus- ja terveysväiteasetuksen artiklan 14 mukainen terveysväite perustuu vahvaan tieteelliseen näyttöön. Benecol-tuotteissa käytetään jatkossa terveysväitettä: Kasvistanoliesterin on osoitettu alentavan veren kolesterolitasoa. Korkea kolesteroliarvo on sepelvaltimotaudin riskitekijä.

Benecol-tuotteet ovat vakiinnuttaneet asemansa jo 30 maassa ja kaikissa maanosissa. Kolesterolia alentavien terveysvaikutteisten elintarvikkeiden kokonaismarkkinat kasvavat yhä.

Ingmar Wester, tutkimus- ja kehitysjohtaja, Benecol-liiketoiminta

BENECOL-RATKAISU TUKEE KUMPPANEIDEN MENESTYMISTÄ

Benecol-ratkaisuun kuuluu kolme elementtiä, joiden tavoitteena on edistää kumppaneiden menestymistä: ainutlaatuinen brändi, ainutlaatuinen innovaatio ja ainutlaatuinen asiantuntemus.

Raisio omistaa Benecol-brändin ja lisensoi sitä maailmanlaajuisesti elintarvikeyrityksille. Brändi luo uskottavuutta, joka on ensiarvoisen tärkeää kuluttajien houkuttelemiseksi ja säilyttämiseksi terveysvaikutteisten elintarvikkeiden saralla. Edelläkävijänä ja globaalina toimijana Benecol-brändillä on tarvittavaa uskottavuutta myös täysin uusilla markkinoilla.

Benecol-kumppanit saavat käyttöönsä Raision ainutlaatuisen ja laajasti patentoidun innovaation, kasvistanoliesterin. Vuonna 2009 the European Journal of Clinical Nutrition -julkaisu valitsi kasvistanoliesterin kymmenen maailman tärkeimmän ravitsemus-innovaation joukkoon viimeisen kolmenkymmenen vuoden ajalta. Osana päivittäistä ruokavaliota kasvistanoliesterin on osoitettu alentavan kolesterolia turvallisesti ja tehokkaasti.

Raision ainutlaatuinen asiantuntemus terveysvaikutteisissa elintarvikkeissa parantaa kumppaneiden menestymismahdollisuuksia. Asiantuntemus kattaa tuotannon, tuotteiden kehittämisen, annetun tuen ja lupakäytäntöjen valmistelut, mutta myös kliinisten tutkimusten suunnittelun, uusien tuotekonseptien kehittämisen sekä markkinointistrategioiden kehittämisen kuluttajia tai terveydenalan ammattilaisia varten. Raision asiantuntemus perustuu sen 19 kumppanin kokemukseen, 30 maan tuotelanseeraukseen ja 15 vuoden kokemukseen kolesterolia alentavista tuotteista.

Benecol on maailman laajimmin markkinoilla oleva kolesterolia alentavien elintarvikkeiden brändi.

TUTKITUSTI TURVALLINEN

Kolesterolia alentavien terveysvaikutteisten elintarvikkeiden markkinointia ja ainesosan käyttöä säätelee paikallinen lainsäädäntö ja valvovat paikalliset viranomaiset. Raisio toimii kaikilla markkinoilla paikallisten lakien ja säädösten mukaisesti tehden tiivistä yhteistyötä kohdemaan partnereiden ja viranomaisten kanssa.

Benecol-tuotteiden kolesterolia alentava ainesosa, kasvistanoliesteri, sai ensimmäisten joukossa syksyllä 2009 Euroopassa hyväksynnän käyttää ravitsemus- ja terveysväiteasetuksen mukaista sairauden riskin vähentämiseen liittyvää terveysväitettä. Hyväksyntä oli ensimmäisiä Euroopan unionissa elintarvikkeille myönnettyjä sairauden riskin vähentämistä koskevia terveysväitteitä ja siten merkkipaalu eurooppalaisessa päätöksenteossa. Kasvistanoliesteriä sisältävien Benecol-tuotteiden markkinoinnissa on asetuksen mukaan lupa käyttää terveysväitettä: "Kasvistanoliesterin on osoitettu alentavan veren kolesterolitasoa. Korkea kolesteroliarvo on sepelvaltimotaudin riskitekijä".

BENECOL MAAILMALLA

ARGENTIINA	ISLANTI	ISLANTI	SAKSA
BELGIA	ISO-BRITANNIA	ISO-BRITANNIA	SLOVENIA
CHILE	ITALIA	ITALIA	SUOMI
ECUADOR	KREIKKA	KREIKKA	SVEITSI
ESPANJA	KOLUMBIA	KOLUMBIA	THAIMAA
ETELÄ-AFRIKKA	LATVIA	LATVIA	TURKKI
INDONESIA	LUXEMBURG	LUXEMBURG	USA
INTIA	MALTA	MALTA	VIRO
IRLANTI	PORTUGALI	PORTUGALI	YHDISTYNEET ARABIEMIRAATIT
	PUOLA	PUOLA	
	RANSKA	RANSKA	
	RUOTSI	RUOTSI	

Euroopan komission hyväksymä terveystuote kasvistanoliesterillä vahvistaa Benecol-tuotteiden urauurtavaa työtä kolesterolin turvallisuuden alentajana. Euroopan ravitsemus- ja terveystuoteasetuksen käyttöönottoon liittyvät siirtymäajat umpeutuvat monissa maissa vuoden 2010 lopussa. Tämän jälkeen useissa myytävissä terveystuotteissa ei saa käyttää vanhoja terveystuotteita.

Yhdysvalloissa kasvistanoliesterillä on ns. GRAS-status, mikä kertoo tuotteen turvallisuudesta. Kiinan kansantasavallassa Raisiolla on maan uusielintarvikeasetuksen mukainen pysyvä lupa lisätä kasvistanoliesteriä maassa markkinoitaviin elintarvikkeisiin.

TOIMITUSKETJU

Kasvistanoliesterin raaka-aineina käytetään puu- ja kasvipohjaisia kasvisteroleja. Raisio ostaa kasvisteroleita useilta toimittajilta eri puolilta maailmaa.

Raisiolla on kaksi kasvistanoliesteriä valmistavaa tehdasta. Kapasiteetiltaan suurin tehdas sijaitsee Raisiossa ja toinen Yhdysvalloissa Etelä-Carolinan Summervilleissä. Summervillen tehtaalta kasvistanoliesteriä toimitetaan Etelä- ja Pohjois-Amerikan markkinoille. Muille markkinoille toimitettava kasvistanoliesteri valmistetaan Suomessa.

Kasvistanoliesterin toimitusvarmuus ja tuotannon tehokkuus ovat hyvällä tasolla. Raisio kannustaa partnereitaan tilausten keskittämiseen logistiikkakustannusten ja ympäristökuormituksen pienentämiseksi.

Sertifioitujen laadunvalvotut ja suurimmat asiakkaat toteuttavat säännöllisesti tehtaiden ja koko toimitusketjun laatu-arvioita.

TAVOITTEET VUODELLE 2010

Benecol-liiketoiminnan tavoitteena on kolesterolia alentavien terveystuotteiden Benecol-tuotteiden myynnin kasvun varmistaminen kaikkialla maailmassa. Benecol on vahvan erityisosaamisen brändi, jonka päätavoitteena on luoda partnereiden liiketoiminnalle lisäarvoa. Raisio panostaa myös uusien tutkimustulosten hyödyntämiseen uusien markkinointistrategioiden pohjalta.

Benecol-liiketoiminnan tulevaisuuden menestyksen turvaamisessa korostuvat:

- Benecol-brändin aseman vahvistaminen nykymarkkinoilla
- Laajeneminen uusille, kasvaville markkinoille Aasiassa ja Etelä-Amerikassa
- Ainesosaan ja kategoriaan liittyvän lupaympäristön suotuisa kehitys

LÄHIAJAN PAINOPISTEET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

PAINOPISTEET	EPÄVARMUUSTEKIJÄT
VARMISTAA KOLESTEROLIA ALENTAVIEN BENECOL-TUOTTEIDEN MYYNIN KASVU	PITKITYVÄN TALOUDEN LAMAN MAHDOLLISET VAIKUTUKSET KULUTTAJAKÄYTTÄYTYMISEEN.
TUKEA PARTNEREIDEN ONNISTUMISTA VAHVALLA BENECOL-RATKAISULLA	LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOSTEN MAHDOLLISET EPÄSUOTUISAT VAIKUTUKSET SEKÄ LUPAPROSESSIN PITKITYMINEN.
TUTKIMUSTULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN UUSIEN MARKKINOINTISTRATEGIOIDEN POHJALTA	MYYNIN KASVU SAATTAA HIDASTUA, MIKÄLI PANOSTUKSET KULUTTAJAN INFORMOINTIIN JA MUIDEN SIDOSRYHMIEN KOULUTTAMISEEN VÄHENEVÄT MERKITTÄVÄSTI.

PAIKALLISET BRÄNDIT

Elovena, Sunnuntai ja Carlshamn ovat markkina-alueillaan tunnettuja ja luotettuja brändejä. Raision brändi- ja tuoteharmonisointi on valmis, ja strategisilla brändeillä myytävien tuotteiden kysyntä kasvaa. Tavoitteenamme on kannattava kasvu sekä orgaanisesti että yritysostoin. Kasvun lisäksi laajentuminen uusiin tuotekategorioidiin sekä innovatiivisten uutuustuotteiden lanseeraus ovat tulevaisuuden menestyksen avaintekijöitä.

KESKEISTÄ VUONNA 2009

- Vuonna 2009 saatiin päätökseen strategian keskeiset vaikutukset, joita ovat mm. brändi- ja tuotevalikoiman optimointi sekä asiakasyhteistyön syvällisempi kehittäminen, tilaus-toimitusprosessin tehokkuuden ja saatavuuden parantaminen erityisesti Suomessa parhaimpien yritysten tasolle.
- Margariiniliiketoiminta myytiin Bungelle. Kauppa toteutui lokakuussa 2009 ja siihen sisältyi margariiniliiketoiminta Suomessa ja Puolassa.
- Raisio lisäsi ensimmäisenä maailmassa tuotteeseen kokonaisvedenkulutuksen (H₂O) kertovan merkin. Merkin saivat ensimmäisenä Elovena-kaurahiutaleet.
- Raisio laajensi hiilijalanjäljen (CO₂e) merkitsemistä tuotteissaan.
- Elovena-tuotteita myytiin Suomessa ennätysmäärä.
- Raisio jatkaa margariinien myyntiä Bungen jakelijana Suomessa, Ruotsissa ja Virossa.
- Maidottomat meijerituotteet lanseerattiin Carlshamn-brändillä Ruotsin markkinoilla.
- Puolaan perustettiin uusi yhtiö, Raisio Sp. z o.o., jonka tuotevalikoimaan kuuluvat Benecol-välipalat sekä viljatuotteet.
- Toimintoja organisoitiin uudelleen Baltiassa.

LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖ

Suomi

Raision vahvat brändit ovat vahvistuneet talouden lamassa, vaikka lama on vaikuttanut kuluttajien ostokäyttäytymiseen. Edullisten arkiruokien suosio ja kotileivonta kasvoivat. Raision oman arvion mukaan markkina-asemamme on vahva. Maidottomissa meijerituotteissa Raisio on innovatiivinen haastaja markkinajohtajalle. Koko elintarvikemarkkinaa koskevaa markkinatietoa (A.C. Nielsen) ei enää vuodesta 2008 lähtien ole ollut mahdollista saada.

Elovena- ja Nalle-brändeillä myytävien perushiutaleiden myynti kehittyi hyvin. Koko Elovena-tuoteperheen myynti kasvoi vuonna 2009, ja välipalajuomat ovat vakiinnuttaneet asemansa markkinoilla. Kotileivonnan suosio näkyi Sunnuntai-tuotteiden myynnin kasvuna. Sunnuntai-leivontamixien onnistunut lanseeraus ker- too kuluttajien tarpeesta tarjota helppoja, itse tehtyjä herkkuja. Maidottomien meijerituotteiden kysyntä kasvaa Suomessa yli 20

prosentin vuosivauhdilla. Hyvänmakuiset, soijapohjaiset Keiju-soygurtit ja Benecol-tehojuomat lanseerattiin onnistuneesti.

HoReCa-sektorille, johon kuuluvat suurtaloudet, leipomot ja muu elintarviketeollisuus, vuosi 2009 oli vaikea, sillä lama vaikutti voimakkaimmin juuri tähän sektoriin. Kuluttajien ruokailu ulkona ja työpaikkaravintoloissa väheni edelleen. Lama koetteli myös leipomomarkkinaa, sillä kysyntä suuntautui halvempiin tuotteisiin. Raisio pystyi kuitenkin hyvin optimoimaan tuotevalikoimaansa sekä kustannuksia siten, että kannattavuus säilyi hyvänä koko vuoden.

Elovena-tuotteiden myynti on moninkertaistunut kymmenessä vuodessa.

Ruotsi ja Baltia

Raisio lanseerasi vuoden 2009 alkupuolella Ruotsin markkinoille maidottomat meijerituotteet Carlshamn-brändillä. Tuotevalikoimaan kuuluu juomia, soygurteja ja ruoanvalmistustuotteita. Kauppa ja kuluttajat ottivat tuotteet innostuneesti vastaan. Raision markkinaosuus maidottomissa meijerituotteissa oli A.C. Nielsenin markkinadatan mukaan lähes 5 prosenttia ja soygurteissa jopa 17 prosenttia, mitä voidaan pitää hyvänä saavutuksena. Maidottomien

meijerituotteiden kysyntä Ruotsissa kasvaa edelleen voimakkaasti. Raisio panostaa kuluvana vuonna markkina-aseman vahvistamiseen sekä lähestyy kaikkia kuluttajaryhmiä, jotka ovat kiinnostuneita terveellisistä, kasvipohjaisista ja hyvienmakuisista tuotteista.

Talouden lama vaikutti Raision elintarvikemyyntiin Baltiassa kuluttajien ostovoiman heiketessä nopeasti. Virossa olemme markkinajohtaja hiutaleissa ja pastoissa. Raisio organisoii Baltian toimintonsa uudelleen, mikä helpottaa toimintojen ja yhteistyön kehittämistä.

Puola, Venäjä ja Ukraina

Margariiniliiketoiminnan myynnin myötä Raisio perusti Puolaan uuden yhtiön. Raisio Sp. z o.o. keskittyy Benecol-välipalojen sekä viljatuotteiden markkinoitintaan. Viljatuotteiden brändi Puolassa on Elovena. Kuluvan vuoden tavoitteita ovat myynnin kasvattaminen, uusien tuotteiden lanseeraus Elovena-brändillä sekä merkittävien markkinoitustoimenpiteiden toteuttaminen. Puolan elintarvike-markkinoihin yleinen talouden lama ei ole vaikuttanut.

Venäjällä ja Ukrainassa Raision viljatuotteiden brändi on Nordic. Viime vuonna tuotevalikoimaa laajennettiin mm. välipalakeksillä. Kuluvan vuoden tavoitteena on lanseerata uusi tuotekategoria Nordic-brändillä sekä Venäjällä että Ukrainassa ja varmistaa toimintojen kannattavuus taloudellisesti haastavassa tilanteessa.

TOIMITUSKETJU

Raisio panosti edelleen vuonna 2009 vahvasti toimitusketjun kehittämiseen asiakkaidensa kanssa. Toimitusketjun ohjauksen keskeisimmät tavoitteet niin Suomessa, Ruotsissa kuin Baltiassakin olivat korkean saatavuuden ylläpitäminen ja varastoihin sidotun pääoman pienentäminen. Suomessa tuotteiden saatavuus oli erinomaisella tasolla, sillä 99,8 prosenttia tuotteista toimitettiin tilausten mukaisesti. Saatavuus perustuu hyvään asiakasyhteistyöhön, luotettaviin myynnin ennusteisiin ja toimivaan prosessiin. Toimitusketjua on kehitetty ja prosessia tarkasteltu syvällisemmin

yhteistyössä asiakkaiden kanssa heidän näkökulmastaan. Tavoitteenamme on yhä tyytyväisempi asiakas.

Haasteita toimitusketjulle toivat merkittävä määrä tuoteuutuuksia, lukuisat promootiot sekä brändiharmonisoinnin aiheuttamat muutokset. Margariiniliiketoiminnan myynti aiheutti olennaisia muutoksia toimitusketjuun. Siitä huolimatta tavoitteet saavutettiin niin saatavuudella, pienenneellä hävikillä kuin varastoihin sidotulla pääomallakin mitattuna. Hävikki pieneni edelleen lähes 30 prosentilla vuoteen 2008 verrattuna ja lopputuotevarastojen kiertoa saatiin nopeutettua 15 prosentilla edellisvuodesta.

Ruotsissa tuotteiden saatavuus oli hyvällä tasolla ja 98,4 prosenttia tuotteista toimitettiin asiakkaiden tilausten mukaisesti. Ruotsissa käynnistettiin yhdessä asiakkaiden kanssa projekti, jossa toimituspäivien määrää karsittiin huomattavasti. Tämän myötä asiakkaiden kertatilauksen koko kasvoi ja kuljetusten määrä laski. Keskittämällä tilauksia aikaisempaa harvemmille toimituspäiville myös asiakkaat kokivat voivansa vähentää kuljetusten ympäristökuormitusta. Jatkossa tavoitteenamme on vähentää asiakaskohtaisten jakelupisteiden määrää, jolloin asiakkaat voivat yhdistää keskusvarastossa samaan kohteeseen lähtevät kuljetukset. Näin kuljetusten määrä ja ympäristökuormitusta voidaan edelleen laskea.

Baltian maiden talouden heikko tilanne asetti haasteita myynnin ennustamiselle. Tuotteiden hyvä saatavuustaso on kuitenkin kyetty ylläpitämään. Jakeluketjun rakennetta koko Baltiassa on jouduttu tarkastelemaan kustannustehokkuuden parantamiseksi.

Tuotanto

Raisiolla on Suomessa tuotantoa kolmella paikkakunnalla. Nokian tehtaalla valmistetaan hiutaleita, Raisiossa jauhoja, pastoja ja kasvirsatuorejuustoja. Turussa sijaitsevalla non-dairy -tehtaalla valmistetaan maidottomia meijerituotteita. Osa Raision brändituotteista valmistetaan yhteistyökumppaneiden tuotantolaitoksissa. Suurin osa Ruotsissa, Baltiassa, Venäjällä, Ukrainassa ja Puolassa myytävistä tuotteista valmistetaan Suomen tuotantolaitoksilla suomalaisista viljaraaka-aineista.

MYYNTIKANAVAT JA ASIAKKAAT

Raision merkittävimmät myyntikanavat ovat päivittäistavara- ja HoReCa-sektori. Pohjois-Euroopan myynnistä vähittäiskauppatuotteiden osuus vuonna 2009 oli 72 prosenttia, leipomo- ja teollisuusmyynnin 17 prosenttia ja HoReCa-myynti 11 prosenttia. Suomessa Raisio on pystynyt kehittämään paitsi omia tunnuslukujaan myös asiakkaiden liiketoimintaa sopeuttamalla toimintaansa paremmin asiakkaiden liiketoiminnan vaatimuksia vastaavaksi. Tämä on parantanut molempien osapuolten toiminnan tehokkuutta ja kannattavuutta. Private label -tuotteiden merkitys Raisiolle on vähäinen, sillä pääpaino on omien brändien kehittämisessä.

Asiakasyhteistyön kehittämisen osa-alueina ovat olleet mm. toimitusketjun ohjauksen mittareiden parantaminen, tuotteiden kysynnän ennusteet erityisesti kampanjoissa sekä tuote-esittelyt

EKOLOGINEN RUOKA KIINNOSTAA KULUTTAJAA

Turun neljässä K-Citymarketissa käy kuukausittain yhteensä yli 600 000 asiakasta, joten kauppialla on ajantasainen tieto siitä, mikä kuluttajaa kiinnostaa. Ruokakulttuuri on murroksessa. Yhä useampaa kaupassa asioivaa kiinnostaa ruoan ekologisuus ja laajemmin tuotteiden eettisyys.

Käytännössä murros näkyy esimerkiksi siinä, että vuoden 2009 aikana ostoskoriin tuli lähes 50 prosenttia lisää soija- ja kaurapohjaisia tuotteita. Huoneenlämmössä säilyvät soija- ja kauratuotteet ovat ekologisempi vaihtoehto kylmäsäilytettävälle tuotteelle. Kupittaa Citymarketin valikoimassa on yli 20 000 tuotetta, joten kilpailu hyllytilasta on kovaa. Kysynnän kasvaessa soija- ja kauratuotteet siirrettiin myymälässä näkyvämmälle paikalle.

Kuluttaja on luonnostaan utelias. Kauppareissuun tulee iloa, kun on jotakin uutta tarjolla. Elintarviketeollisuuden kannattaa huomioida kuluttajien toiveet nopeasti tuotekehityksessä. Erityisesti tiedostavat edelläkävijät ovat kuluttajaryhmä, jota sekä kauppiaan että teollisuuden kannattaa kuunnella herkäällä korvalla.

Raisiolla on vahvaa ekologisen ruoan osaamista ja selkeä käsitys ruokakulttuurin murroksesta. Kauppiaan näkökulmasta yhtiö tuo markkinoille kiinnostavia uutuuksia, jotka vastaavat tämän päivän tarpeisiin. Vahva markkinointi ja viestintä vahvistavat tuotteen asemaa niin, että se vakiinnuttaa asemansa pysyvään tuotevalikoimaan.

K-Citymarket haluaa olla kuluttajille tärkeä ekologisen ruoan tarjoaja. Kaupassa tuote kohtaa asiakkaan ja saa tältä terveiset viestivänsä tuotteita valmistavan yrityksen tuotekehitykseen. Vastaavasti tuotekehityksen hedelmät esitellään kaupassa suoraan kuluttajalle. Raision ja Citymarketin yhteistyö helpottaa vastuullisen kuluttajan arkipäivän ruokavalintoja.

Hannu Aaltonen, kauppias, K-Citymarket Kupittaa

yhdessä kaupan kanssa. Toimintaa kehitettiin vastaamaan jake-lukanavien muuttuneita tarpeita, esimerkiksi myyntierien sekä On-Pack promootioiden kautta.

Ruotsissa Raision mielenkiintoiset tuoteuutuudet pääsivät isojen ketjujen valikoimiin ja siten Raision onnistui kasvattaa myyntivolyymiaan ja markkina-asemaansa erityisesti maidottomissa meijerituotteissa nopeasti. Puolassa, Venäjällä ja Ukrainassa suurin osa Raision tuotteista myydään ketjuuntuneen, modernin kaupan myymälöissä. Venäjällä Raision päämarkkina-alueita ovat Moskova, Pietari ja niiden lähialueet.

Raision vahvoilla brändeillä myytävien kuluttajatuotteiden myynti kasvaa.

KULUTTAJIEN YMPÄRISTÖTIETOISUUS KASVAA

Kulutuksen ympäristövaikutuksista kolmannes tulee asumisesta, kolmannes liikenteestä ja kolmannes syömisestä. Kuluttajilla on jo tietoa asumisen ja liikenteen ympäristövaikutuksista, mutta ruoan painava hiilijalanjälki on vielä useimmille kuluttajille yllätys. Kuluttaja kaipaa vastauksia kysymykseen, mikä on ympäristöystävällistä ruokaa.

Vuonna 2009 tehtyjen kuluttajatutkimusten mukaan jo kolmannes suomalaisista ja pohjoismaisista kuluttajista on valmiita toimimaan heti ympäristön hyväksi. Euroopassa tehdyn mittavan tutkimuksen mukaan 70 prosenttia kuluttajista haluaisi hiilijalanjälkimerkin pakolliseksi tuotteisiin. Noin 15 prosenttia suomalaisista on viimeisen vuoden aikana muuttanut käytöstään ympäristöystävällisemmäksi.

Lähteet:
Kuulas Millward Brown, helmikuu 2009
Flash Eurobarometer, huhtikuu 2009
Climate Focus Nordic, lokakuu 2009

Lisää ruokaketjun murroksesta ja kulutuksen muutoksista löytyy sivuilta 30–31.

Kuluttajien palaute Raision hiili- ja vesijalanjäljet kertovista merkeistä on ollut erittäin positiivista. Tällaista informaatiota kuluttajat odottavat, jotta voisivat tehdä helpommin valintoja ympäristön hyväksi. Kuluttajat ovat toivoneet CO₂e-merkistä vielä informatiivisempaa ja siitä tulisi selvästi näkyä, onko tuotteen hiilijalanjälki lukuna paljon vai vähän.

Raision tuotteissa olevat CO₂e-merkit korvautuvat asteittain vuoden 2010 aikana mittarilla, joka kertoo väreillä tuotteen hiilijalanjäljen sataa tuotegrammaa kohden pelloilta kaupan varastoon. Raision tuotteiden hiilijalanjälkimerkinnettä ja kuluttajien yhä lisääntyvä tiedontarve ovat pohjustaneet tietä uuden, helpon mittarin käyttöönotolle. Värikoodatun mittarin avulla kuluttaja saa

yhdellä silmäyksellä käsityksen siitä, miten tuote sijoittuu päästöjen suhteen. Ostoskorin valintoja voi siten painottaa haluamallaan tavalla, mutta nyt kuluttajat saavat tietoa omien valintojensa tueksi.

Vuoden 2009 lopussa hiilijälkimerkki oli yhdeksässä Raision tuotteessa. Tavoitteemme on, että vuoden 2010 loppuun mennessä CO₂e-merkki on noin 30 tuotteessa.

Lisää Raision hiili- ja vesimerkeistä löytyy sivuilta 24–25. Raision CO₂e-merkityt tuotteet löytyvät internetistä osoitteesta www.ekologia.fi

ELOVENA VAALII VIISAASTI SYÖMISEN TAITOA

Suomen arvostetuimpien brändien joukkoon kuuluva ikinuori Elovena täyttää kuluvana vuonna 85 vuotta ja näkyy vahvasti. Yksi teema erottuu läpi vuosikymmenten: Elovena vaalii viisaasti syömisestä taitoa. Brändin tunnettuutta mittaava spontaani tunnettuus on 70 prosenttia, mikä osoittaa sen

vahvuutta kuluttajien mielissä. Elovena on suomalaisten mielestä terveellinen, turvallinen, suomalainen, luotettava ja laadukas. Sen juuret ovat kaurahiutaleissa, mutta brändi on viimeisen vuosikymmenen aikana moninkertaistanut myyntinsä laajentamalla onnistuneesti myös muihin terveellisiin aamiais- ja välipalatuotteisiin.

Elovena on ollut luomassa mm. annospakattuja Elovena Hetki-puuroja yhdeksi merkittävimmistä tuotteista hiutalesegmentissä. Nämä Puurohetki-tuotteet ovat olleet markkinoilla pitkään, viimeiset vuodet Elovena-brändin alla. Myynnin kasvua ovat vauhdittaneet myös välipalakeksien, murojen ja myslien lanseerukset sekä brändiharmonisoinnin myötä Elovenan alle siirtyneet lesetuotteet. Kuluttajatoimenpiteiden painopisteinä olleet pakkauspromootiot, maistaukset ja nettiaktiviteetit ovat herättäneet kiinnostusta. Elovena-välipalajuomat ovat luoneet uuden juotavien ja terveellisten välipalojen kategorian.

TAVOITTEET VUODELLE 2010

Brändit-yksikön tavoitteena on kymmenen prosentin liikevoitto-taso. Paikallisten brändien tavoitteena on kannattava kasvu vuonna 2010. Tämä näkyy brändien ja asiakkuuksien kehittämistä tukevana toimintoina. Lisäksi Raisio tuo kotimarkkinoille mielenkiintoisia uutuuksia ja laajenee uusiin tuotekategorioihin. Tuotevalikoiman laajentaminen ja myynnin kasvu erityisesti Ruotsissa ja Puolassa on vuoden 2010 merkittäviä tavoitteita.

Paikallisissa brändeissä tulevaisuuden menestyksen turvaamisessa korostuvat:

- Kannattava kasvu orgaanisesti ja yritysostoin
- Edelläkävijyys ekologiassa ja merkintöjen kehittäminen kuluttajien tarpeiden mukaisesti
- Viljaraaka-aineiden hyödyntäminen innovatiivisin tuoteuutuuksin perinteisesti suurissa kategorioissa

LÄHIAJAN PAINOPISTEET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

PAINOPISTEET	EPÄVARMUUSTEKIJÄT
KANNATTAVA, KULUTTAJALÄHTÖINEN TOIMINTA, MIKÄ TARKOITTAI INNOVATIIVISTEN TUOTTEIDEN KEHITTÄMISTÄ KULUTTAJAN TARVELÄHTÖISEN YMMÄRTÄMISEN MYÖTÄ	TALOUDELLINEN TILANNE JA SEN HEIJASTUMINEN YKSITYISEEN KULUTUKSEEN
LAAJENTUMINEN KOTIMARKKINA-ALUEELLA UUSIIN KATEGORIOIHIN JA INNOVATIIVISTEN UUTUUKSIEN LANSEERAAMINEN	VALUUTTAKURSSIEN MUUTOKSET
PANOSTUS MARKKINOIHIN JA TUOTEVALIKOIMAN LAAJENTAMINEN RUOTSISSA JA PUOLASSA	TALouden ELPYMISEN VAIKUTUS RAAKA-AINEHINTOJEN VOLATILITEETTIIN
ELOVENAN JUHLAVUOSI	
HIILIJALANJÄLKIMERKINNÄN LAAJENTAMINEN UUSIIN TUOTTEISIIN	

BUSINESS TO BUSINESS

Raision Business to Business -yksikkö valmistaa tehokkaita rehuja tuotantoeläimille, erikoisrehuja kaloille, korkealaatuisia maltaita panimoille sekä puristaa rypsiä rehuissa käytettäväksi rouheiksi, öljyksi ja bioenergiaksi. Päämarkkina-alueet ovat Suomi, Venäjä ja Baltia. Kotieläintuotannossa ja kalankasvatuksessa korostuvat ympäristönäköt ja tuottamisen etiikka. Suomessa on hyvät mahdollisuudet harjoittaa kotieläintuotantoa tulevaisuudessakin, sillä maata ja vettä on riittävästi.

STRATEGISET TAVOITTEET

Business to Business -yksikön strategisia tavoitteita ovat kestävien kumppanuuksien syventäminen ja vahvistaminen, kasvu sekä kaikkien liiketoimintojen tulevaisuuden kilpailukyvyyn varmistaminen muuttuvilla markkinoilla.

Rehuliiketoiminta tavoittelee kasvua kotimaan liiketoiminnoissa sekä markkina-aseman vahvistamista Luoteis-Venäjän kalankasvatusalueella. Mallasliiketoiminnassa korostuu kyky reagoida nopeasti markkinoiden muutoksiin kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi. Korkealaatuisen maltaan tuotannossa on kotimaisen raaka-ainepohjan turvaaminen ensisijaisen tärkeää. Kasviöljyliiketoiminnan tavoitteena on valmistaa kilpailukyysisesti rouheita rehujen valkuaislähteeksi, kasviöljyksi globaaleille markkinoille sekä bioenergiaksi. Kasviöljyliiketoiminnan kilpailukyvyyn varmistamiseksi kotimaisen rypsin viljelyalan lisääminen on perusedellytys.

TULOSKEHITYS

Business to Business -yksikön liikevaihto oli 205,6 miljoonaa euroa (282,7 milj. euroa vuonna 2008). Liikevaihdon laskuun vaikuttivat maltaiden ja kasviöljyn markkinahintojen lasku kansainvälisen laman seurauksena, raaka-ainehintojen lasku siirtäminen tuotehintoihin sekä volyymien lasku kaikissa liiketoiminnoissa. Business to Business -yksikön liikevaihto oli noin 53 prosenttia Raisio-konsernin liikevaihdosta.

Naudanrehujen volyymi kasvoi vertailukaudesta. Tähän vaikutti osaltaan myös Ylivieskan tehtaan saama luottamus merkittävänä alueellisena rehutoimittajana. Kalanrehujen vienti kasvoi edellisvuodesta. Sian- ja broilerinrehujen volyymit laskivat kokonaismarkkinan pienenemisen myötä. Hyvä kotimainen viljasato lisäsi tilojen omaa viljankäyttöä rehuna ja toisaalta alalle rakennettu lisäkapasiteetti kiristi kilpailua rehumarkkinoilla.

Business to Business -yksikön liiketulos oli 3,0 miljoonaa euroa (12,3 milj. euroa). Nopean reagoinnin ja toimintojen sopeuttamisen ansiosta yksikön liiketulos oli poikkeuksellisen vaikean vuoden

KESKEISET TUNNUSLUVUT		
	2009	2008
LIIVEVAIHTO, MILJ. €	205,6	282,7
REHUT, MILJ. €	176,1	235,9
MALTAAT, MILJ. €	26,3	43,5
MUUT, MILJ. €	3,6	4,1
LIIKETULOS, MILJ. €	3,0	12,3
KERTAERÄT, MILJ. €	0,0	0,0
LIIKETULOS ILMAN KERTAERIÄ, MILJ. €	3,0	12,3
% LIIVEVAIHDOSTA	1,4	4,3
INVESTOINNIT, MILJ. €	5,4	9,3
NETTOVARALLISUUS, MILJ. €	79,2	81,7
HENKILÖSTÖ 31.12.	244	260

jokaisella vuosineljänneksellä voitollinen, mutta vertailuvuotta selvästi heikompi. Rehuliiketoiminnan elpyminen on sidoksissa kokonaismarkkinan elpymiseen ja kotieläintuotannon kannattavuuteen.

KESKEISTÄ VUONNA 2009

- Ylivieskan tehdas täytti sille asetetut tehokkuus- ja volyymitavoitteet, mikä näkyi markkinaosuuden selvänä vahvistumisena tehtaan toimialueella.
- Ennätyssto ja viljan alhainen hinta värjivät Suomen viljamarkkinoita ja lisäsivät tilojen välistä kaupankäyntiä, mikä vaikutti rehujen myyntivolyymeihin.
- Talouden lama vaikutti merkittävästi globaalista kysynnästä riippuvaisten toimialojen, kuten maltaan ja kasviöljyn, toimintaympäristöön. Maltaan maailmanmarkkinahinta kääntyi nopeasti katsauskaudella voimakkaaseen laskuun ja kasviöljymarkkinoilla kysyntä hiipui.
- Raisio käynnisti kehitysprojektin kasviöljyn bioenergiakäytön ja teknisen käytön lisäämiseksi. Tavoitteena on kilpailukykyinen kasviöljyteollisuus ja Suomen valkuaisomavaraisuuden nostaminen.
- Maaliskuussa 2009 todettu salmonella Tennessee -bakteerin pääsy lopputuotteeseen Raision rehutehtaan yhdellä tuotantolinjalla vaikutti keväällä tehtaan ja asiakastilojen toimintaan. Tämä oli ensimmäinen kerta yhtiön 60-vuotisen historian aikana kun salmonellaa löytyi tuotteesta. Toimintaan on jo tehty muutoksia, jotka täyttävät uudistuksen alla olevaan rehulainsäädäntöön ehdotetut tarkennukset.
- Raision käyttöönotettaman rehuseosten suoralakutuksen osuus tiloille sekä siihen verrattavien kumppanuuksien yhteenlaskettu osuus nousi lähes 80 prosenttiin.
- Kotieläinpuolella sianlihan ja broilerinlihan tuotanto kääntyivät laskuun johtuen EU-alueen ylituotantotilanteesta ja sen heijastumisesta markkinoihin sekä viennin vähentymisestä.

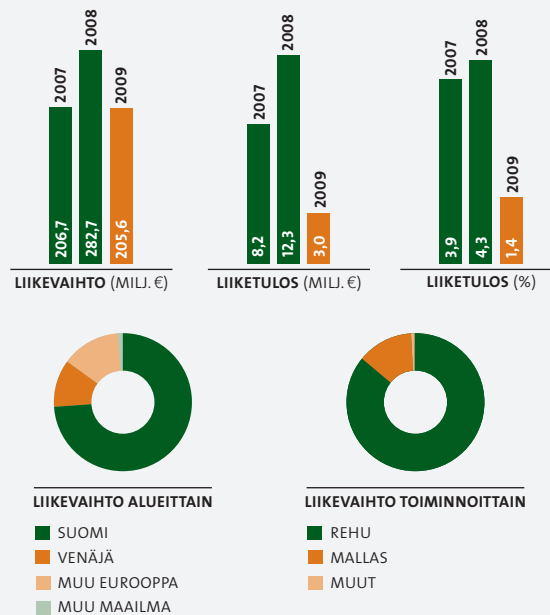
LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖ

Rehut

Suomen kotieläintalouden rakenteellinen muutos jatkui. Tilojen määrä väheni edelleen kaikissa tuotantosuunnissa tilakoon kasvaessa. Suurin muutos oli sika-, kana- ja lypsykarjapuolella. Suomessa oli vuoden 2009 lopussa noin 17 000 kotieläintilaa. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan kotieläintilojen määrä Suomessa puolittuu nykyisestä seuraavan kymmenen vuoden aikana. Tilakoon kasvu tekee toiminnasta yhä ammattimaisempaa. Rehu-toimittajilta edellytetään tuotteita eläinten kokonaisvaltaiseen ruokintaan sekä ruokintakonsepteja. Asiakkaat kiinnittävät yhä enenevässä määrin huomiota tuotannon ympäristövaikutuksiin sekä toiminnan eettisyyteen. Raisio on jo vuosia kehittänyt onnistuneesti tuotteita, joilla kotieläintuotannon ympäristövaikutuksia on mahdollista pienentää. Maatilarehujen kokonaismarkkinassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia, vaikka tuotantoaloilla muutoksia tapahtuikin. Rehualalle rakennettu lisäkapasiteetti näkyi kilpailun kiristymisenä erityisesti broilerin rehuissa.

Raision markkina-asema notkahti vuoden 2009 alkupuoliskolla, mutta loppuvuotta kohden tilanne palautui lähes normaalille, hyvälle tasolle. Viimeisimpien tutkimustulosten mukaan Raisiolla on vajaan 40 prosentin osuus Suomen rehumarkkinoista. Raision asema vahvistui viime vuonna erityisesti nautanrehuissa. Markkinaosuuden kasvuun vaikutti Ylivieskan modernin tehtaan hyvin käyntiin lähtenyt toiminta keskellä Suomen merkittävintä maidontuotantoaluetta.

BUSINESS TO BUSINESS -YKSIKÖN TUNNUSLUKUJA

OIKEALLA REHULLA KORKEALAATUISTA MAITOA

Kotipellon tila on nykyaikainen maitotila. Olemme kehittäneet tilaa suunnitelmallisesti vuodesta 1996 lähtien. Tänä aikana maidontuotanto on kasvanut merkittävästi. Rehun laadulla ja koostumuksella on ollut tähän suuri merkitys.

Lehmien terveys ja hyvinvointi ovat kaiken lähtökohta. Lehmän tuotostaso kertoo suoraan eläimen hyvinvoinnista. Jalostuksella pyritään parantamaan lehmän terveyttä, vahvistamaan sen rakennetta ja lisäämään maidontuotantoa. Maitotilallisen näkökulmasta vahva eettisyys on ainoa mahdollinen toimintatapa, sillä lehmä on herkkä eläin. Maidontuotannon lisääntyessä lehmien hoidontarve pysyy aina yksilöllisenä.

Lehmän ruokinta rakentuu appeesta ja täysrehusta. Raisio toimittaa Maituri 20 -täysrehun lisäksi Kotipellon tilalle kivennäisiä. Maituri 20 on oikea tuote juuri meidän tarpeisiimme. Hyvin valittu täysrehu varmistaa sen, että lehmä saa kaiken tarvittavan tuottavaan lypsyyn: tarpeeksi energiaa, valkuaista, kivennäisiä sekä kaikki tarvittavat hivenaineet ja vitamiinit.

Raision ja Kotipellon tilan yhteistyö on tiivistä, ja lehmien ruokinta suunnitellaan yhdessä Rehuraision edustajan kanssa. Koemme saavamme Raisiolta uutta ja luotettavaa tietoa rehuista ja ruokinnasta. Raisio saa puolestaan tilaltamme ajantasaista tietoa rehun ja maidontuotannon yhteydestä. Olemme huomanneet, että kertyvästä tiedosta syntyy arvokkaita ideoita vietäväksi eteenpäin yhtiön tuotekehitykseen.

Halu kehittyä on yhteistä Raisiolle ja Kotipellon maitotilalle.

Sari ja Marko Sorvisto, maatalousyrittäjät, Ylivieska

Raision kalanrehujen vienti Luoteis-Venäjän kalankasvattamoille kasvoi edellisvuodesta. Kalanviljely Luoteis-Venäjällä kasvaa noin 10 prosentin vuosivauhdilla, ja Raisio on säilyttänyt asemansa markkinajohtajana kirjolohen rehuissa. Suomessa kalanrehujen markkinat olivat edellisvuoden tasolla. Maatilarehujen matalampi jalostusaste rajoittaa niiden merkittävää vientiä Venäjälle.

Maltaat

Vuonna 2009 oluen kulutus laski merkittävästi talouden laman seurauksena Venäjällä ja EU-alueella. Suomessa oluen kulutus pysyi edellisvuoden tasolla. Oluen kulutus kasvaa Etelä-Amerikassa, Aasiassa ja Afrikassa.

Oluen kulutuksen pieneneminen ja hyvän ohrasadon aiheuttama hintojen aleneminen Raision merkittävimällä markkina-alueella Venäjällä aiheutti sen, että erityisesti vienti Venäjälle vaikeutui. Raision kumppaneiden oli haasteellista pitäytyä sopimusmäärissä ja mallasliiketoiminnan kokonaisvolyymi jäi noin 20 prosenttia edellisvuotta pienemmäksi. Lisäksi kansainväliset panimot käyttivät korvaavia uutelahteita, joiden käyttö lisääntyi maltaan hinnan ollessa erittäin korkea vuonna 2008.

Vienti Baltiaan kuitenkin kasvoi ja samoin kuin toimitukset kotimaahan. Raision tilauskantaa vuodelle 2010 voidaan pitää hyvänä markkinaympäristöön verrattuna.

TUOTANTO

Raisiolla on Suomessa kolme rehutehdasta. Tehtaat Raisiossa, Anjalankoskella ja Ylivieskassa sijaitsevat logistisesti hyvillä paikoilla eri puolilla maata. Tehtaiden sijainti lähellä asiakkaita ja raaka-ainetuottajia lisää logistisen ketjun kustannustehokkuutta. Raisio valmistaa pitkälle jalostettuja rehuseoksia kotieläimille ja erikoisrehuja kaloille. Rehutehtaiden kapasiteetin käyttöaste oli edelleen korkea. Vuonna 2009 Raisio käytti runsaat 200 miljoonaa kiloa viljaa rehujen raaka-aineina.

Raision tehtaalla valmistetaan naudat-, sian- ja siipikarjanrehujen lisäksi myös kalanrehuja. Anjalankosken tehtaan tuotevalikoimaan kuuluvat naudat- ja sianrehut sekä rehujen täydentämiseen käytettävät kivennäiset. Ylivieskan modernissa tehtaassa valmistetaan naudat- ja poronrehuja.

Kaikilla rehutehtailla on käytössä pitkäaikaisvalmentimilla toteutettu höyryvalmennus- ja rakeistustekniikka, jolla valmistetut rehut parantavat asiakkaiden tuotantotuloksia. Raisio kuumentaa kaikki valmistamansa rehut 75–80 asteeseen tuotteiden korkean laadun ja turvallisuuden varmistamiseksi. Keväällä 2009 toteutettiin Raision tehtaalla merkittävä investointi uuteen tuotantolinjaan. Raisio on myös siirtynyt kaikissa irtokuljetuksissa, joita on noin 90 prosenttia kaikista rehu kuljetuksista, sopimusautoilijoiden käyttöön. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Raision sopimusautoilijat kuljettavat vain Raision asiakkaiden rehuja.

Maltaat ja kasviöljyt

Maltaita, valkuaisrouheita ja rypsiöljyä valmistetaan Raisiossa sijaitsevilla tehtailla. Vuonna 2009 molempien tehtaiden kapasiteetin käyttöaste heikkeni edellisvuodesta johtuen kansainvälisen kysynnän hiipumisesta. Tehtaiden tuotanto sopeutettiin markkinatilanteeseen ja mm. henkilöstöä lomautettiin määräjaksiksi.

MYYNTIKANAVAT JA ASIAKKAAT

Raision rehuliiketoiminnan asiakkaita ovat kotieläintilat sekä kalankasvatuslaitokset Suomessa ja Luoteis-Venäjällä. Raisio toimittaa rehuja noin puolelle Suomen kotieläintiloista. Viime vuonna Raisio tiivisti edelleen yhteistyötä suomalaisten meijeri- osuuskuntien kanssa. Tavoitteena on kustannustehokkain toimintatapa kilpailukyvyä varmistamiseksi, palvelun parantamiseksi ja tulevaisuuden toimintakyvyn varmistamiseksi.

Mallasliiketoiminnan asiakkaita ovat Suomessa, Venäjällä, Ruotsissa, Norjassa, Baltiassa ja kaukoidässä toimivat panimot. Raisio on merkittävä mallastoimittaja Suomen suurimmille panimoille. Mallasta toimitetaan myös norjalaisille, skotlantilaisille ja aasialaisille asiakkaille oluen ja viskin raaka-aineiksi. Yli 70 prosenttia Raision valmistamista maltaista menee vientiin.

Raision jalostamasta rypsiä suuri osa käytetään valkuaisrouheena rehuissa, öljyä käytetään elintarviketeollisuudessa raaka-aineena sekä bioenergiana.

TAVOITTEET VUODELLE 2010

Vuonna 2010 Business to Business -yksikön tavoitteena on viiden prosentin liikevoittotaso. Liikevoittotavoitteen saavuttaminen vuonna 2010 on markkinatilanne huomioon ottaen haastava. Business to Business -toiminnoissa jatketaan monipuolisen yhteistyön kehittämistä raaka-ainetuottajien kanssa, sillä viljaketjussa raaka-aineiden jäljitettävyyttä ja turvallisuutta korostuvat.

Rehuliiketoiminnan tärkein tavoite on markkina-aseman vahvistaminen kotimaassa ja viennin lisääminen. Raisio haluaa olla kotieläintuottajien kustannustehokkain kumppani. Raisio kehittää ja tuo markkinoille tuotteita ja ruokintaratkaisuja, jotka parhaalla mahdollisella tavalla tukevat tilojen toimintaa ja ruokintaratkaisuja.

Raisio on käynnistänyt hankkeen rehujen hiilijalanjäljen laskemiseksi. Mitä tarkemmin tunnemme eläinten yksittäisten ravinto-aineiden tarpeet, sitä paremmin osaamme täsmätä rehuseosten

ravintoainekoostumuksen ja sitä vähemmän ravintoaineita menee hukkaan. Hiilijalanjäljen selvittämisen taustalla on ensisijaisesti halu omien toimintojen jatkuvaan parantamiseen, sillä mielestämme sitä mitä voidaan mitata, voidaan myös parantaa. Tietoa rehujen hiilijalanjäljestä voidaan hyödyntää myös yhteistyökumppaneiden mahdollisissa hankkeissa omien tuotteidensa hiilijalanjäljen laskemisessa pellolta kaupan varastoon.

Mallasliiketoiminnan tavoitteena on aseman vahvistaminen kotimarkkinoilla sekä viennissä yhteistyön lisääminen strategisten kumppanien kanssa. Toiminnan painopiste on Suomen lisäksi Baltiassa ja Venäjällä sekä konttitoimituksissa Kaukoitään. Sopimus- viljelyllä varmistetaan sopiva, oikealaatuinen raaka-aine.

Raisio käynnisti projektin, jonka tavoitteena on kasviöljyn bioenergiakäytön ja teknisen käytön lisääminen. Mahdollisuudet uusien ratkaisujen ja markkinoiden luomiseksi ovat lupaavat. Myös hankkeen rypsin viljelyalan lisäämiseksi Suomessa jatkuu. Nykyistä merkittävästi suurempi kotimainen rypsiä on mahdollista toteuttaa ja siten vähentää viljan vientitarvetta. Raisio takaa kotimaiselle rypsilille varman markkinakanavan. Tavoitteena on varmistaa kotimaisen kasviöljyliiketoiminnan kilpailukyky globaaleilla markkinoilla sekä lisätä Suomen omavaraisuusastetta rehuvalkuaisessa.

Business to Business -yksikön tulevaisuuden menestyksen turvaamisessa korostuvat:

- Ketteryys ja kyky uudistua
- Asiakastarpeiden tunnistaminen ja ymmärtäminen
- Kustannustehokkuus
- Kasvu

LÄHIAJAN PAINOPISTEET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

PAINOPISTEET	EPÄVARMUUSTEKIJÄT
KOTIMAAN MARKKINA-ASEMAN VAHVISTAMINEN SEKÄ REHUSSA ETTÄ MALTAASSA	MAATALOUSTUKIJÄRJESTELMÄN MUUTOKSET
RYPSIÖLJYN BIOENERGIÄKÄYTTÖ JA TEKNISET SOVELLUKSET	RAAKA-AINEIDEN VOIMAKAS VOLATILITEETTI
KALANREHUIEN VIENNIIN KASVATTAMINEN VENÄJÄLLE	VENÄJÄN TALOUDELLINEN TILANNE JA MAHDOLLISET VIENNIIN ESTEET
EDELLÄKÄVIJÄ RUOKINNAN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN VÄHENTÄMISESSÄ	KOTIELÄINTUOTANNON KANNATTAVUUS, LUOTTORISKIT

TUTKIMUS JA KEHITYS

Raisio toimii kuluttaja- ja asiakaslähtöisesti, sillä kuluttajien ja asiakkaiden nykyisten ja tulevien tarpeiden täyttäminen on toimintamme lähtökohta. Raision tulevaisuuden menestyksen varmistamisessa tutkimuksen ja kehityksen rooli on keskeinen. Tutkimus ja kehitys tekee tiivistä yhteistyötä muiden toimintojen kanssa, jotta yhtiön monipuolinen osaaminen ja viimeisin tutkimustieto pystytään hyödyntämään onnistuneina, innovatiivisten uutuustuotteiden ja ratkaisujen lanseerauksina.

HIILIMERKKI VUONNA 2008

Jo vuoden 2007 loppupuolella Raisio havaitsi, että valvettuneet kuluttajat keskustelivat enenevässä määrin ravinnon ympäristövaikutuksista. He selvästi kaipaivat tietoa kulutusvalintojensa helpottamiseksi, mutta tietoa ei ollut helppo löytää. Raisio päätti ottaa käyttöön itse kehittämänsä tuotteen hiilipäästöt kertovan merkin, koska yrityksellä oli sitä tietoa, mitä kuluttajat kaipaivat.

Raision kiinnostus tuottaa luotettavaa ympäristöä koskevaa tietoa tuotteistaan toteutui yhtiön osallistuessa Maa- ja metsätalousministeriön Foodchain-hankeeseen, jonka loppuraportti julkaistiin vuonna 2003. Hankkeeseen osallistui useita teollisuusyrityksiä ja tutkimuslaitoksia. Hankkeen puitteissa määriteltiin Elovena-kaurahiutaleen ympäristövaikutukset (ilmaston lämpeneminen hiilidioksidiekvivalenteina, happamoituminen rikkidioksi-

ekvivalentteina sekä vesistöjen rehevöityminen fosfaattiekvivalenteina). Ympäristövaikutusten arvioinnissa otettiin huomioon koko ketju maataloudesta, tuotannon, jakelun ja kaupan kautta aina kuluttajalle asti.

Raisio lisäsi ensimmäisenä suomalaisena yrityksenä huhtikuussa 2008 Elovena-kaurahiutalepakkaukseen tuotteen hiilidioksidipäästöt (CO₂) kertovan merkin ja loi samalla merkitsemiseen mittarin. Hiilidioksidipäästöjen merkinnästä siirryttiin hiilidioksidiekvivalentin (CO₂e) merkitsemiseen. Se kertoo kaikki tuotteen aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt (metaani, typen oksidit) kansainvälisellä GWP-kertoimella (Global Warming Potential eli ilmastonlämmityspotentiaali) hiilidioksidiksi muutettuna. Laskentaperusteet merkitsemistavan taustalla eivät muuttuneet, sillä kaikki tieto oli olemassa jo Foodchain-hankkeen myötä. Tuotteen hiilijalanjäljen (CO₂e) kertovaan merkkiin sisältyvät päästöt viljelystä tuotannon kautta kaupan varastoon asti huomioiden myös kaikki kuljetukset. Raisio oli vuoden 2009 loppuun mennessä merkinnyt yhdeksän tuotteen CO₂e-päästöt.

Vastatakseen kuluttajien kasvavaan tiedontarpeeseen, Raisio aloitti keväällä 2009 myös oman hiilijalanjälkilaskentaohjelman kehittämisen yhdessä Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa. Yhteistyön tuloksena syntyi diplomityö, jossa selvitettiin Torino Täysjyväohran ja Orahelmen hiilijalanjäljet. Kansainvälistä standardia tuotteen hiilijalanjäljen laskemiseksi ei vielä ole. Raision käyttämä laskentamenetelmä perustuu olemassa oleviin standardeihin elinkaarianalyysistä (LCA ja ISO 14040-sarja) sekä ohjeisiin hiilijalanjälkilaskennasta (PAS2050).

Koska hiilijalanjälkilaskennan avulla saadaan runsaasti tietoa tuotteen elinkaaren aiheuttamasta ilmastokuormasta, laskenta on myös erinomainen työkalu omien toimintojen jatkuvalle parantamiselle, sillä sitä mitä voidaan mitata, voidaan myös parantaa. Raisio käynnisti syksyllä 2009 myös rehujen hiilijalanjälkilaskennan tavoitteenaan tehostaa uuden tiedon myötä edelleen omia prosessejaan.

VESIMERKKI VUONNA 2009

Vakiintunutta kansainvälistä mallia vesijalanjäljen laskemiseen ja tuotteisiin merkitsemiseen ei vielä ole. Edelläkävijä-yhtiönä Raisio loi itse mallin tuotteen vesijalanjäljen laskemiseen, koska yhtiöllä oli käytettävissä laskentaan tarvittavat tiedot. Vesimerkki (H₂O) kertoo tuotteen kokonaisvedenkulutuksen koko tuotantoketjussa pellolta valmiiksi pakatuksi tuotteeksi asti. Kokonaisvedenkulutus sisältää kasvin kasvuunsa käyttämän veden, tuotteen valmistukseen käytetyn veden sekä jäteveden. Suurin osa Elovena-kaurahiutaleiden vedenkulutuksesta on kauran kasvuaikanan käyttämää vettä, minkä se saa normaalin kiertokulun kautta sadevetenä. Suomessa viljeltyä kauraa ei keinokastella eli se ei kilpaille puhtaan juomaveden kanssa.

Elovena-kaurahiutalepakkaukseen vesimerkki lisättiin huhtikuussa 2009. Tuotteen vesijalanjäljen laskennassa käytettiin alkutuotannon osalta Ilmatieteenlaitoksen kolmen säähavaintopisteen haihduntamittaustietoja. Nämä pisteet sijaitsevat Raision sopimusviljelyviljan hankinta-alueella. Mittausajanjaksoneu käytettiin kolmea vuotta ajanjaksolla toukokuusta syyskuuhun. Toisena parametrina laskennassa käytettiin Raision sopimusviljelijöiden toimittamaa kauran keskihehtaarisatoa vuosina 2006–2008. Hehtaarisato määritettiin viljelijöiden toimittamien esinäytteiden perusteella. Kaurahiutaletuotanto käyttää erittäin vähän vettä, sillä vettä kuluu ainoastaan jyvän höyrytykseen ennen hiutaloitinta. Jätevettä tuotantoprosessissa ei synny. Pakkausten vedenkulutus laskettiin pääosin pakkausmateriaalitoimittajilta saatujen lukujen perusteella. Vedenkulutukseen sisältyy kaikki pakkausten ja pakkausmateriaalien valmistusprosesseissa sisään tuleva vesi.

Vesimerkin laskennassa ja käyttöönotossa Raisio on maailmanluokan edelläkävijä. Yhtiön osaaminen on herättänyt laajaa kansainvälistäkin kiinnostusta ja avannut uusia yhteistyömahdollis-

suuksia. Ilmastokysymyksen ohella veden riittävyys on keskeinen kansainvälinen ympäristöhaaste. Puhtaasta juomakelpoisesta vedestä muodostuu globaali niukkuustekijä ja veden puute tulee vaikuttamaan meihin kaikkiin suoraan tai välillisesti.

ELINTARVIKKEET

Elintarvikkeiden tuotekehityksen tavoitteena on kehittää hyvänmakuisia, helppokäyttöisiä, terveellisiä, kasvipohjaisia ja ekologisia tuotteita kuluttajille ja asiakkaille. Raisio on viime vuosien aikana panostanut merkittävästi kaura- ja soijapohjaisten tuotteiden kehittämiseen ja teknologiaan. Kaura ja soija ovat raaka-aineita, joilla on useita ravitsemuksellisesti sekä terveysvaikutteisesti hyviä ominaisuuksia ja niiden yhdistäminen hyvään makuun sekä käytön helppouteen on ollut eräs tärkeimmistä tavoitteista. Elintarvikkeiden tuotekehityksen painopistealueita ovat aamiais- ja välipala- sekä leivontatuotteet.

Aamiais- ja välipalatuotteissa tavoitteena on kehittää vilja- ja kasvipohjaisia terveellisiä, runsaskuituisia, hyvänmakuisia ja mahdollisimman helposti käytettäviä puuroja, myslisiä, muroja sekä välipaloja. Erityinen painopistealue ovat maidottomat ja laktoosittomat maitopohjaisia tuotteita korvaavat juomat, kermat ja jogurtin tapaiset tuotteet, kuten esimerkiksi Elovena-juomat. Vuoden 2009 aikana lanseerattiin sekä vähittäiskauppoihin että HoReCa-markkinoille uusi, lämpimässä säilyvä Elovena Hedelmäinen -juoma kolmen aikaisemmin lanseeratun Elovena-juoman rinnalle sekä kaksi soijapohjaista soygurttia. Maidottomat juomat ja välipalat lanseerattiin vuoden 2009 aikana myös Ruotsin markkinoille.

Elovena-kauramuro sai seurakseen terveellisen 4-viljan muron sekä kaksi kätevään flip-top -koteloon pakattua herkullista Elovena-mysliä. Mielenkiintoinen uutuus on Elovena ruis-puolukka -pika-puuroseos, joka tuo vaihtelua Elovenan kauraiseen puurojen sarjaan. Lisäksi Raisio toi markkinoille Elovena Luomu -kaurahiutaleen.

Leivontatuotteissa tavoitteena on ollut kehittää yhä valmiimpia ja helpompia leivonnaisia. Valmiit, hyvänmakuiset Sunnuntai-mixit kakkujen, muffinsien ja pizzojen valmistukseen tuotiin markkinoille vuoden 2009 alussa helpottamaan kuluttajien arki- ja juhlaleivontaa. Uutta, helppoa Sunnuntai-leivontaa tukevat myös valmiit pullataikinal Levyt.

Muita uusia, terveellisiä leivontatuotteita on Sunnuntai vaalea täysjyvävehnä jauho. Leipomoteollisuudelle merkittäviä uutuuksia olivat vakuumpakatut, kypsennetyt jyvät, rouheet ja litisteet, joita käytämällä leipomoiden työ helpottuu.

Terveellisuutta edustaa Torino-täysjyväohra, joka kehitettiin

korvaamaan lisäkeriisiä. Kuluttaja voi valmistaa täysjyväohras-ta terveellisen, runsaskuituisen aterian tai käyttää sitä esimerkiksi salaatteihin. Kehitystyötä on jatkettu kehittämällä vaaleampi ohrahelmi, jonka kuluttajat ovat löytäneet kaupoista tammikuusta 2010 alkaen. Molemmille uusille ohratuotteille on määritetty niiden hiilijalanjälki, joka on selvästi pienempi kuin esim. riisin hiilijalanjälki. Näillä uusilla tuotteilla voi valmistaa ekologisemmin terveellisiä ateriakokonaisuuksia ja tuotteet sopivat hyvin käytettäviksi myös suurkeittiöissä.

Tietoa hiili- ja vesimerkeistä sekä tuotteet, joissa merkintä jo on, löytyy osoitteesta www.ekologia.fi

BENECOL-TUOTTEET JA KASVISTANOLIESTERI

Benecol-liiketoiminnan tutkimus- ja tuotekehitystoiminta perustuu laajalti yhteistyöhön tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Tutkimuksen painopiste vuonna 2009 oli erityisesti suuren päivittäisten kasvistanoliesteriannosten turvallisuuden ja tehon osoittamisessa.

Päivittäinen kasvistanolimäärä on EU:ssa rajoitettu 3 grammaan päivässä. Tämä pohjautuu tieteellisen elintarvikekomitean vuonna 2002 julkaisemaan raporttiin, jonka mukaan 3 grammaa suurempi päivittäinen annos kasvisterolia- tai kasvistanolia ei tehosta kolesterolin alentumista. EU-tasolla on käynnissä 3 gramman rajoituksen uudelleenarviointi ja tätä varten Raisio teetti vuosina 2008 ja 2009 kaksi kliinistä tutkimusta suurella päivittäisellä annoksella kasvistanoliesteriä.

Suomessa ja Hollannissa suoritettut tutkimukset selvittivät jopa 9 gramman päivittäisen kasvistanolin saannin vaikutuksia, kun tämänhetkinen suositeltu käyttömäärä on 2 grammaa kasvistanolia päivässä. Maastrichtin yliopistossa Hollannissa suoritettussa tutkimuksessa kasvistanolin saanti oli tutkimusryhmissä 3, 6 tai 9 grammaa päivässä. Vertailuryhmä nautti vastaavia tuotteita ilman kasvistanoliesteritäydennystä. Kuopion yliopistossa toteutetussa tutkimuksessa koehenkilöt käyttivät puolestaan 10 viikon ajan joko kasvistanoliesterillä täydennettyä kaurajuomaa ja levitettä (kasvistanolia

9 grammaa päivässä) tai vastaavia vertailutuotteita ilman kasvistanoliesteriä. Kasvistanoliesterin käytön turvallisuus ja teho todettiin aukottomasti jopa yhdeksän gramman kasvistanolin päiväännoksella. Uusien kliinisten tutkimusten mukaan Benecol-tuotteiden kasvistanoliesteri on täysin turvallista myös suurina päivittäisinä käyttömäärinä ja lisäksi kolesterolin aleneminen tehostuu.

Kreikassa suoritetussa tutkimuksessa osoitettiin, että kasvistanoliesteriä sisältävä Benecol-ruokavalio ja Välimeren ruokavalio ovat molemmat erittäin tehokkaita pienentämään sydän- ja verisuonitautien arvioitua riskiä. Välimeren ruokavalio pienensi tutkimuksen mukaan sydän- ja verisuonitautiriskiä 24–31 prosentilla. Kasvistanoliesterillä täydennetty ruokavalio puolestaan sai aikaan tehokkaan, nopean ja tilastollisesti merkitsevän alenemisen sekä kokonaiskolesterolissa (-14 %) että LDL-kolesterolissa (-16 %) ja pienensi arvioitua sydän- ja verisuonitautiriskiä 26–30 prosentilla.

REHUT

Rehujen tuotekehityksen tavoitteena on kehittää uusia rehuseoksia ja ruokintaratkaisuja, jotka parantavat kotieläintuotannon tehokkuutta ja kannattavuutta, varmistavat eläinten hyvinvoinnin ja terveyden, tehostavat ravinteiden hyväksikäyttöä ja siten pienentävät kotieläintuotannon ympäristökuormitusta, helpottavat ruokintatyötä ja parantavat kotieläintuotteiden ravitsemuksellista laatua. Mitä tarkemmin eläin ruokitaan, sitä paremmin se voi ja tuottaa. Sama pätee myös kotieläintuotannon ympäristövaikutuksiin. Mitä tarkemmin tunnemme eläinten yksittäisten ravintoaineiden tarpeet, sitä paremmin osaamme täsmätä rehuseosten ravintoainekoostumuksen ja sitä vähemmän ravintoaineita joutuu luontoon.

Kotieläintuotannon ympäristövaikutuksiin voidaan vaikuttaa Raision rehuilla.

Vuoden 2009 aikana kehitettiin lukuisia uusia tuotteita, joilla eläinten ruokintaa pystytään tehostamaan ja jotka samalla pienentävät kotieläintuotannon ympäristökuormitusta. Broilerinrehujen aminohapposisältöä tarkennettiin uusimpiin ruokintatutkimuksiin perustuen. Tutkimustuloksiin perustuen ja fytaasiensyymiä käyttäen rehujen fosforipitoisuutta voitiin laskea. Tällä tavalla broilerinkasvatukseen fosforipäästöjä pystyttiin pienentämään noin 15 prosenttia.

Lypsykarjan rehuvalikoimaa uudistettiin monin tavoin. Markkinoille tuotiin kokonaan uuden tyyppinen rehuseos, Opti-Maituri-Kombi, jota voidaan käyttää lypsykauden alussa täysrehuna ja lopussa viljan ohella valkuaisrehuna.

Lihanautojen kasvatukseen kehitettiin uusi täysrehu, Mullin-Herkku 3. Rehusuunnittelu pohjautui Suomessa tehdyn väitöskirjan keskeisimpiin havaintoihin. Kaikissa Opti-Maitureissa otettiin

käyttöön tehouute, joka tehostaa rehun energian hyväksikäyttöä. Tehouute pienentää pötsin metaaninmuodostusta ja ohjaa näin säästyneen energian maidontuotantoon. Lisäksi Rehuraisio panostaa lehmien metaanipäästöjen tutkimukseen yhdessä Valion kanssa. Väitöstutkimuksessa haetaan keinoja metaanin muodostuksen pienentämiseksi edelleen nurmirehuvältaisessä ruokinnassa.

Keväällä 2009 Rehuraisio otti ensimmäisenä maailmassa käyttöön ison kirjolohen rehuissa fytaasi-entsyymien, jonka avulla kalanviljelyn fosforikuormitus putoaa merkittävästi. Riista- ja Kalatalouden Tutkimuslaitoksen kanssa tehtyjen ruokintatutkimusten mukaan fytaasirehun avulla tuotettavan kirjolohen fosforikuormitus pienenee 26 prosentilla.

MALTAAT

Raisiossa maltaiden tutkimus- ja kehitystyö painottui asiakastarpeista lähtevään tuotekehitystoimintaan. Mallastukseen liittyvää tutkimusta tehtiin IMPRO-projektissa, jossa hyödynnetään uusia molekyylibiologisia menetelmiä ohran prosessoitavuuden, tuotelaadun ja saannon ennustamiseen. Mallastusprosessissa veden ja energian säästäminen olivat edelleen tärkeimpiä tavoitteita.

KASVIÖLJY

Raisio perusti tuotekehitysryhmän, jonka tehtävänä on kehittää kotimaiseen kasviöljyyn pohjautuvia voiteluaineita sekä muita tuotesovellutuksia tekniseen käyttöön. Luonnossa hajaavat biopohjaiset raaka-aineet luovat hyvän lähtökohdan nykyaikaisille ympäristömyötäisille tuotteille monenlaisiin asiakastarpeisiin.

RAISION YHTEISTYÖHANKKEITA

RAISIO-KONSERNI ON MUKANA MM. SEURAAVISSA HANKKEISSA JA PROJEKTEISSA:

HANKE/PROJEKTI	TAVOITTEET	KESTO
Alituotantokasvit	Tietoa ja taitoa alituotantokasvien viljelyyn ja sitä kautta lisätä niiden pinta-alaa Suomessa	2009–2011
Climate Communication	Hanke tukee elintarvikkeiden vertailukelpoisten hiilijalanjälkitietojen tuottamista ja niistä viestimistä tuottamalla tietoa laskennasta, eri maiden ja kansainvälisten organisaatioiden hiilijalanjälkiin liittyvistä ohjeistuksista, menettelytavoista ja viestintäratkaisuksista.	2009–2011
ConsEnv	Tuottaa tutkimusaineistoa kotitalouksien elintarvikekulutuksen sekä asumisen ympäristövaikutuksista ja niihin liittyvistä valintamahdollisuuksista	2008–2009 Projekti on päättynyt.
EU-health Grain	Parantaa EU:n tasolla kuluttajien hyvinvointia ja vähentää sairastumisriskiä kehittämällä uusia kuitupitoisia viljatuotteita ja lisätä tällä tavoin kuidun saantia ruokavaliassa	2005–2010
Fibereffects	Selvittää tekijöitä, jotka ruis- ja kaurakuiduissa vaikuttavat suolistoon sekä voidaanko näillä tekijöillä muuttaa ja vähentää kuidun aiheuttamia suolisto-oireita	2009–2012
Food Chain CSR	Elintarvikeketjun vastuullisuuden kokonaisvaltainen hallinta, johtaminen ja hyödyntäminen koko arvo- ketjun näkökulmasta	2009–2011
Futupack	Selvittää erilaisten pakkausratkaisujen vaikutusta tuotteen ympäristövaikutuksiin	2009–2010
Hiilineutraalikunta	Sitouttaa viisi kuntaa vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään etuajassa muuhun yhteiskuntaan nähden. Työn tavoitteena on laatia sitoutumiseen liittyvät menettelytavat ja toimintatavat yhteistyössä eri tahojen kanssa.	2008–2010
Ilmasopu	Suomalainen maatalous- ja puutarhatuotanto voivat hyötyä ilmastonmuutoksesta, mutta muutoksen mahdollisesti tuomiin merkittäviin ja moniulotteisiin riskeihin tulee sopeutua	2006–2009
Metaanitutkimus	Väitöskirjatyö	2009–2012
MoniPalko	Lisätä valkuais- ja öljykasvien viljelyä Suomessa ja sen myötä nostaa kotieläin- ja kalatuotannon valkuaisomavaraisuutta.	2009–2012
Saaristomeren Suojelurahasto	Kehittää sopimusviljelyä ottamaan entistä enemmän huomioon viljan ja öljykasvien viljelyn vaikutukset vesistöön, parantaa ravinteiden hyväksikäyttöä ja sen myötä vähentää ravinteiden huuhtoutumista vesistöön sekä lisätä luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi kosteikkojen avulla.	2008–2010

YRITYSVASTUU

Raisio on sitoutunut kantamaan vastuun omasta toimintaympäristöstään, ympäristöasioistaan ja henkilöstöstään sekä kehittää toimintojaan kestävän kehityksen teemojen mukaisesti. Raisio on vahvasti mukana ratkaisemassa maailmanlaajuisia ruokaketjun murrosta kehittämällä kuluttajien ja asiakkaiden tarpeisiin ekologisia, terveellisiä ja luonnonvaroja säästään valmistettuja tuotteita sekä ratkaisuja.

YRITYSVASTUU

Raisio raportoi yritysvastuustaan kansainvälistä, kestävän kehityksen GRI-ohjeistoa noudattaen. Yhtiön toiminta on ekologisesti, eettisesti ja ekonomisesti vakaalla pohjalla.

Raisio raportoi yritysvastuustaan kansainvälistä, kestävän kehityksen Global Reporting Initiative -ohjeistoa (GRI) noudattaen. GRI on kansainvälinen yhteisö, joka kehittää kestävän kehityksen raportointia koskevia ohjeistoja. GRI:n tarkoituksena on edistää luotettavan, ymmärrettävän ja vertailukelpoisen tiedon raportointia. GRI:n mukainen raportointi on yrityksille vapaaehtoista, mutta yhä useammat yritykset raportoivat toimintansa taloudellisista, ympäristöllisistä ja sosiaalisista näkökohdista ohjeiston mukaisesti.

Raision yritysvastuuraportointi pohjautuu GRI-ohjeistukseen soveltuvilta osin. Raportti sisältää Raision toiminnan kannalta keskeiset teemat ja indikaattorit. Vuosiraportointia kehitetään ja laajennetaan toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti sitä mukaa kun mittareiden ja raportointijärjestelmien rakentamisen mahdollistaa. Yritysvastuuraportointi on osa Raision vuosikertomusta. Yrityksen internetsivuilta osoitteesta www.raisio.com > Yritysvastuu löytyy mm. raportin vertailu GRI-suositukseen.

Ympäristöraportoinnissa Raisio noudattaa elintarviketeollisuuden ympäristövastuun raportointimallia. Raision raportoinnin kehit-

tämisessä huomioidaan Elintarviketeollisuusliitto ry:n laatiman Yhteiskuntavastuu elintarvikeketjussa -julkaisun sisältämät vastuulliset toimintatavat ja käytännöt.

Raision yritysvastuuraportointi sisältää ympäristöindikaattoreiden osalta niiden konserniin kuuluvien tytäryhtiöiden tiedot, joista Raisio Oyj omisti kertomusvuonna yli 50 prosenttia ja joissa on tuotantoa. Raisio raportoi jatkuvien toimintojensa mukaisesti. Vuoden 2009 raportointi ei sisällä margariiniliiketoimintaa, josta luovuttiin kertomusvuonna. Raportointi on rajattu pääsääntöisesti oman liiketoiminnan vastuullisuusnäkökohtiin. Vertailuvuosien tiedot raportoidaan jatkuvien toimintojen mukaisesti.

Raisio pyrkii kaikissa eri toiminnoissaan noudattamaan parhaita käytäntöjä. Toimintoja kehitetään jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti. Se edellyttää käytettävissä olevan tiedon hyödyntämistä ja omien sekä samalla koko viljaketjun toimintamallien kehittämistä edistääksemme yhtiön ja sen eri sidosryhmien taloudellista, ekologista ja eettistä tapaa toimia.

KOHTI KESTÄVÄÄ RUOKAKETJUA

Seuraavien vuosikymmenien aikana elämäntapaamme saattaa kohdistua yhtä suuria muutoksia kuin esivanhempamme kokivat sähkön tulon ja teollistumisen myötä. Meillä on käsissämme kaksi suurta, toisiinsa kytkeytyvää haastetta – ilmastohaaste ja ruokahaaste. Kumpikin vaikuttaa kuluttajien valintoihin, jotka muokkaavat ruokaketjua globaalisti.

RUOAN KYSYNTÄ KAKSINKERTAISTUU

Maaikilman väkiluvun arvioidaan kasvavan vuoteen 2050 mennessä noin yhdeksään miljardiin. Meitä on tuolloin reilusti yli kaksi miljardia enemmän kuin nyt. Ruoan kysynnän ennustetaan kaksinkertaistuvan vuosien 2009 ja 2050 välisenä aikana. Samalla väestö ikääntyy etenkin nykyisissä teollisuusmaissa, mikä vaikuttaa ruokailutottumuksiin. Aasiassa kulutus kasvaa ja ruokailutottumukset muuttuvat elintason nousun myötä.

Ruoantuotantoon käytettävissä oleva viljelyala ei kuitenkaan kasva merkittävästi. Viljelyala henkilöä kohden kutistuu OECD:n arvion mukaan nykyisestä reilusta kahdesta hehtaarista noin 1,6 hehtaariin vuoteen 2050 mennessä väestönkasvusta johtuen. Viljelystä maasta ja puhtaasta vedestä tulee pula.

Viljaketju on ruoan perusta

Kasviksia, viljaa ja palkokasveja riittää kaikille, jos niiden osuutta ruokavaliossa painotetaan, mutta esimerkiksi lihan tuotanto koko maailman tarpeisiin on suuri haaste. On tärkeää tiedostaa, että myös liha ja maitotuotteet ovat viljan jalostusmuotoja. Suomi kuuluu luonnonvarojensa, kuten veden riittävyyden, ansiosta maa-

pallon onnekkaisiin alueisiin. Täällä on hyvät mahdollisuudet jatkossa lisätä kotieläintuotantoa sekä viedä liha- ja maitotuotteita ulkomaisten kuluttajien tarpeisiin.

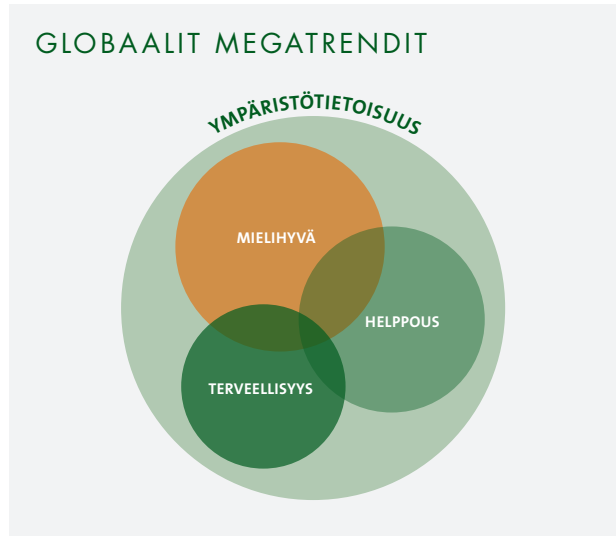
Viljan viljelyyn tarvitaan uusia menetelmiä sen ympäristövaikutusten mittaamiseen ja kehittämiskohteiden tunnistamiseen. Raisio on ottanut käyttöön sopimusviljelijöiden tarpeisiin kehitetyn ympäristöindeksin, jonka avulla viljelijä saa tietoa oman toimintansa ympäristövaikutuksista ja voi verrata energiatehokkuuttaan muihin sopimusviljelijöihin.

Kotieläintuotannon päästöt pienemmiksi

Kotieläintuotannon ympäristövaikutukset ovat merkittävä osa ruokaketjun ekologista kokonaisuutta. Rehujen tuotekehityksellä voidaan vaikuttaa tilanteeseen. Rehuseoksilla pystytään tehokkaasti pienentämään kotieläintuotannon päästöjä. Fytaaerisyymien avulla on pystytty alentamaan fosforipäästöjä 20–30 prosentilla ja puhtailla aminohapoilla typen päästöjä puolestaan 20–30 prosentilla. Tutkitut eläinten ravintotarpeet ovat kuitenkin rehujen kehityksen lähtökohta.

KULUTUS MUUTTUU

Maailman muutos vaikuttaa päivittäisiin valintoihin. Elintarvikkeiden kansainvälisten megatrendien eli terveellisyden, mielihyvän ja helppouden rinnalle on noussut ympäristötietoisuus. Myös kuluttajien mielenkiinto terveyttä ja hyvinvointia kohtaan kasvaa jatkuvasti. Muutoksia tapahtuu erittäin nopeasti. Esimerkiksi ruoan vaikutus ilmastonmuutokseen on noussut keskustelunaiheeksi ja kuluttajien tietoisuuteen viimeisten kahden vuoden aikana.

Ruokaa ei osteta pois heitettäväksi. Muilta osin se, mitä ekologiset ruokavalinnat käytännössä tarkoittavat, on vielä monille kysymysmerkki. Tällä hetkellä 60 prosenttia EU-väestöstä kiinnittää ostostensa yhteydessä huomiota tuotteista aiheutuvaan ympäristökuormitukseen. Kierrätys ja jätemäärän minimoiminen koetaan tehokkaimmiksi keinoiksi vaikuttaa. Noin 70 prosenttia eurooppalaisista haluaisi tehdä hiilijalanjälkimerkinnästä pakollisen ympäristömerkinnän tuotteisiin¹.

Pohjoismaalaiset kuluttajat jakautuvat ekologisilta profiileiltaan sitoutuneisiin, huolestuneisiin, joustaviin, epämotivoituneisiin, ei-vastuullisiin ja skeptisiin. Näistä ryhmistä sitoutuneet, huolestuneet

ja joustavat ovat valmiita tekemään uudenlaisia valintoja. Pohjoismaalaisista kuluttajista keskimäärin kolmannes toimii jo nyt päivittäisessä arjessaan ilmastonmuutosta vastaan ruokavalinnoillaan. Aktiivisten joukossa on enemmän naisia kuin miehiä. Suomessa ns. ekomukavien kuluttajien määrä on pohjoismaista keskiarvoa korkeampi ja skeptikoiden osuus muita maita alhaisempi.²

Lohas-kuluttajat muuttavat markkinoita

Tiedostavan kuluttajan elämäntapa on LOHAS (Lifestyle Of Health And Sustainability). Kulutusvalinnoilla on oltava merkitys ja tarkoitus, sillä Lohas haluaa valita eettisesti oikein. Hän tavoittelee valintojensa pohjaksi kokonaisvaltaista maailmankuvaa yhdistettynä omiin arvoihin.

Ennen kulutuspäätösten tekemistä Lohas hakee tietoa etenkin sosiaalisen median foorumeilta ja löytää sieltä kaltaisensa. Lohaksia arvioidaan olevan tällä hetkellä Suomessa ja muissa Euroopan maissa sekä Yhdysvalloissa noin viidenneksen aikuisväestöstä. Lohas-kuluttajat ovat kasvava tiedostavien edelläkävijöiden joukko, joka muokkaa markkinoita.

Raisiossa tehtävänämmä on nähdä eteenpäin sellaiseenkin, mitä ei vielä ole.

RAISIO JA RUOAN MEGATRENDIT

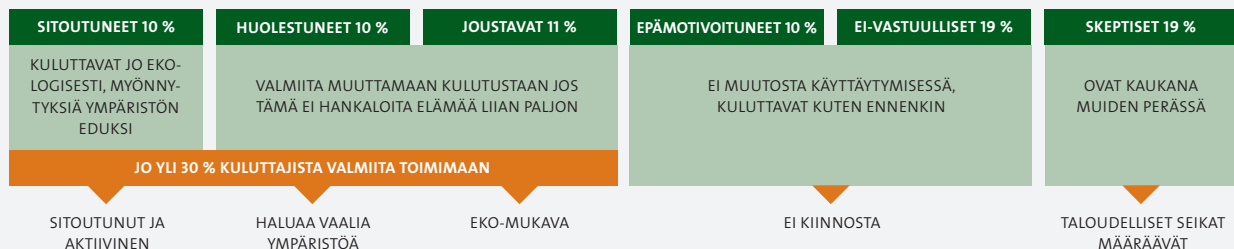
Raision tuotteet ovat kasvipohjaisia, luonnollisia ja terveellisiä. Raisio haluaa tehdä ekologiset ja terveelliset valinnat helpoiksi kuluttajille. Päivittäinen työmmä rakentuu visiolle, joka on erittäin ajankohtainen ja katsoo samalla pitkälle tulevaan. Raisio on ekologisen, kasvipohjaisen ravinnon edelläkävijä ja erityisosaaja johtavilla tuotemerkeillä.

Lähteet:

¹ Flash Eurobarometer, huhtikuu 2009

² Climate Focus Nordic, lokakuu 2009

POHJOISMAALAISTEN KULUTTAJIEN EKOLOGISET PROFIILIT

21 % VASTAAJISTA EI SOVI HYVIN MIHINKÄÄN KUUESTA SEGMENTISTÄ.

Lähde: Climate Focus Nordic, lokakuu 2009

TAPAMME TOIMIA

Raision keskeisten arvojen, vastuullisuuden, osaamisen ja avoimen yhteistyön, merkitys tehokkaassa ja taloudellisesti kannattavassa yritystoiminnassa on yhä keskeisempi. Yhtiö on sitoutunut kantamaan vastuun omasta toimintaympäristöstään, ympäristöasioistaan ja henkilöstöstään. Raisio on aktiivinen toimija koko viljaketjun kehittämisessä pellolta pöytään.

Raision liuketoiminnot tuottavat lisäarvoa ja hyvinvointia useille sidosryhmille. Tavoitteenamme on, että yhtiön toiminta rakentuu jatkossakin ekologisesti, eettisesti ja taloudellisesti vakaalle pohjalle sekä täyttää kuluttajien ja asiakkaiden tarpeet. Haluamme olla asiakkaillemme ja muille yhteistyötahoille luotettava ja halutu yhteistyökumppani.

VASTUULLISTA JOHTAMISTA

Pörssilistattuna yhtiönä Raisio Oyj on velvollinen toimimaan osakkeenomistajiensa edut huomioon ottaen, lakeja noudattaen ja hyvien liuketoimintatapojen mukaisesti. Raisiossa yritysvastuu ulottuu kuitenkin omistajia ja asiakkaita laajemmalle. Raisio harjoittaa liuketoimintaansa niin, että kaikkien sidosryhmien intressit voidaan ottaa huomioon omistajien eduista tinkimättä. Oma henkilöstö, asiakkaat, palveluntarjoajat, tavarantoimittajat ja monet muut ovat tässä työssä tärkeitä sidosryhmiämme.

Vastuullinen johtaminen ohjaa toimintaamme kohti yhteisiä tavoitteita. Vastuulliseen johtamiseen sisältyvät myös Raision keskeiset politiikat, periaatteet, päämäärät ja linjaukset. Vastuullinen tapa toimia sekä vastuullinen johtaminen ovat Raision toimintojen lähtökohta sekä pohja jatkuvalla parantamiselle, avoimelle yhteistyölle ja kannattavalle liuketoiminnalle.

Raisiossa henkilöstö-, laatu-, työterveys- ja turvallisuusasiat kuuluvat konsernin johtoryhmän jäsenen, henkilöstöjohtaja Merja Lumpeen vastuualueeseen. Yritysvastuuraportointiin liittyvää suunnittelusta ja käytännön toteutuksesta vastaa yritysvaltuutyöryhmä, johon kuuluu keskeisten liuketoiminta-alueiden ja palvelutoimintojen vastuuhenkilöitä. Konserniviestintä koordinoi yritysvastuuviestintää.

Raisio-konsernin hallinnointiperiaatteita käsitellään vuosikertomuksen Hallinnointi ja ohjaus -osiossa. Samassa yhteydessä esitellään hallituksen, hallintoneuvoston ja konsernin johtoryhmän jäsenet, kuvataan toimintaperiaatteet sekä osakkeenomistajien mahdollisuudet vaikuttaa.

Raision keskeiset politiikat, periaatteet ja linjaukset:

- laatu-, ympäristö-, terveys- ja turvallisuuspolitiikka,
- eettiset periaatteet,
- eläinkokeiden periaatteet,
- GMO-linjaus sekä
- henkilöstöpolitiikka.

Raision hallitus on hyväksynyt konsernin vision ja strategian lisäksi myös laatu-, ympäristö-, terveys- ja turvallisuuspolitiikan, eettiset periaatteet ja riskienhallintapolitiikan. Konsernin johtoryhmä on lisäksi määritellyt yhtiön GMO-linjauksen, henkilöstöpolitiikan ja eläinkokeiden periaatteet.

Raision keskeiset politiikat, periaatteet ja linjaukset löytyvät yhtiön internetsivuilta osoitteesta www.raisio.com > Yritysvastuu.

TOIMINTAJÄRJESTELMÄ

Toimintajärjestelmämme on sertifoitu ISO 9001 ja ISO 14001 laatu- ja ympäristöstandardien mukaisesti. Tuoteturvallisuuden jatkuvan kehittämisen varmistamiseksi sekä asiakastyytyväisyyden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi hyödynnetään elintarvikkeiden tuotantolaitoksissa myös elintarviketurvallisuusstandardeja. Turussa sijaitseva non-dairy -tehdas on BRC-sertifoitu, joka on vähittäiskaupparyhmittymien julkaisema elintarvikkeiden laatu- ja turvallisuusstandardi. Käytössä on myös muita ala- tai tuotekoh- taisia standardeja ja sertifoituja. Osa tehtaistamme on asiakas- tarpeiden perusteella myös Kosher- ja Halal-sertifoituja.

LAATU-, YMPÄRISTÖ-, TYÖTERVEYS- JA TURVALLISUUSPÄÄMÄÄRÄT

Raision vastuullista toimintaa tukevat ja täsmentävät konsernin laatu-, ympäristö-, työterveys- ja turvallisuusyhtiölle asetetut päämäärät:

- Turvallisten, terveellisten ja ympäristöystävällisten tuotteiden kehittäminen ja valmistaminen luonnonvaroja säästäen,
- toimintaan liittyvien riskien, onnettomuusvaarojen ja niistä mahdollisesti aiheutuvien seurausten ehkäisy,
- turvallinen työympäristö, tavoitteena nolla tapaturmaa,
- päästöjen ja jätteiden määrän ja haitallisuuden vähentäminen sekä jätteiden hyötykäytön lisääminen,
- toiminnan aktiivinen kehittäminen ja jatkuva oppiminen,
- turvallisuus-, työterveys- ja ympäristöasioihin liittyvän avoimen keskustelun ja vuorovaikutuksen edistäminen asiakkaiden, koko hankintaketjun, viranomaisten, sidosryhmien ja henkilöstön kanssa sekä
- asiakastyytyväisyyden jatkuva parantaminen.

YHTENÄINEN TOIMINTAJÄRJESTELMÄ VAUHDITTAA TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISTA

Raisio-konsernin kaikki kotimaan toiminnot saatiin vuoden 2009 aikana yhtenäisen toimintajärjestelmän piiriin. Järjestelmä on tuonut mukanaan yhteiset toimintamallit ja selkeitä työkaluja hyvien toimintatapojen jakamiseen. Tämän tuloksena yhtiön toiminta on läpinäkyvää.

Toiminnan yhtenäisyys on sekä asiakkaan että Raision etu.

Raision toimintajärjestelmä pohjautuu ISO 9001 ja ISO 14001 -standardeihin. Prosessien johtamiseen suunniteltu QPR-ohjelmisto otettiin toimintajärjestelmässä käyttöön ensin Brändit-yksikössä loka-kuussa 2008. Samalla konsernin kaikki palveluprosessit tulivat järjestelmän piiriin.

Keväällä 2009 myös Business to Business -yksikkö liitettiin toimintajärjestelmään.

Henkilöstö jalkauttaa parhaat käytännöt

Raisiossa toimintajärjestelmän yhtenäistäminen on helpottanut jokapäiväistä tekemistä ja johtamista selkeiden prosessikuvausten kautta. Toimintatapojen linjaukset näkyvät vastuiden selkeänä määrittelynä ja esimiestyöskentelyn parantumisena. Myös uusien raisiolaisten perehdytys on tehokkaampaa ja monipuolisempaa.

Toimintajärjestelmä on Inspecta Sertifointi Oy:n sertifoima. Lisäksi Raisiolla on yli 50 sisäistä auditoijaa, joilla on vahva rooli toimintatapojen yhtenäistämässä ja parhaiden käytäntöjen jalkauttamisessa eri liiketoimintojen välillä. Sisäisen auditoin-

nin koulutus on avointa kaikille raisiolaisille, mikä vahvistaa laajaa työssä oppimista. Vertailu eri liiketoimintaosioiden välillä on helppoa sekä toimivan järjestelmän että aktiivisten raisiolaisten ansiosta.

Asiakkaalle selkeitä hyötyjä

Asiakkaiden suuntaan Raision sisäinen kehitystyö näkyy toimitusvarmuuden parantumisena, tasalaatuisuutena, virheilmoitusten vähenemisenä ja yhtenäisempinä sopimuskäytäntöinä. Toimintajärjestelmää voidaan hyödyntää myös konkretisoitaessa yhtiön tavoitteita ja kehitystä niiden saavuttamiseksi. Lisäksi järjestelmän kautta saadaan kattavaa tietoa konsernin ympäristövaikutuksista ja muista tunnusluvuista, kuten esimerkiksi vedenkulutuksen kehityksestä.

TUOTETURVALLISUUS KOROSTUU

Raisio-konsernissa yritysturvallisuus määritellään turvallisuusasioiden kokonaisvaltaiseksi hallintaprosessiksi. Sen tavoitteena on taata liiketoiminnan häiriöttömyys, suojata yrityksen henkilöstöä, tietoja sekä omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuksilta, vahingoilta ja rikolliselta toiminnalta. Tavoitteena on muodostaa eri turvallisuussektoreista ja yritystoiminnoista kokonaisuus, jonka varaan operatiiviset toiminnot voidaan rakentaa.

Raisiolaisia toimii asiantuntijoina mm. tuoteturvallisuuteen liittyvän lainsäädännön valmistelutyössä Suomessa. Samalla voidaan antaa arvokasta käytännön tietoa esimerkiksi säädösten sovelletavuudesta. Kehityksen seuraaminen on edellytys, jotta tuotantoprosessien valmius uusiin ratkaisuihin mahdollistuu.

Raisio on mukana useissa yhteistyöhankkeissa ja turvaa tulevaisuuden kehitystä.

Viranomaisyhteistyön lisäksi Raisio toimii aktiivisesti toimialojensa yhteistyöjärjestöissä, joita ovat esimerkiksi Euroopan aamiaisvalmistajien kattojärjestö CEEREAL. Rehuraisiolla on edustus Euroopan rehuteollisuusjärjestön FETAC:in sustainable (vastuullisuus) -työryhmässä. Vaikuttaminen on Raisiolle sekä väylä olla kehityksen kärjessä ja uusimman tiedon äärellä että tapa vaikuttaa EU:n tasolla tuotteiden lainsäädäntöön, koostumukseen, terveellisyteen ja puhtauteen sekä jakaa monipuolista osaamistaan muidenkin käyttöön.

Rehujen salmonellatapaus vuonna 2009

Maaliskuussa 2009 ilmeni Raision rehutehtaan yhden tuotantolinjan rehuissa Salmonella Tennessee -bakteerin aiheuttama kontaminaatio. Esiintymä oli läpäissyt omavalvonnan laadunvalvontaseulan ja havaittiin vasta kahden kanalan lantatestauksissa. Todennäköisin syy oli salmonellabakteerin kulkeutuminen korvausilman mukana rehun jäädyttäjään, missä se oli päässyt myös lisääntymään.

Salmonellaposiitivisia kanaloita ja sikaloita löytyi lopulta yhteensä 90. Vuoden 2010 alussa maatilojen saneeraukset olivat muutamaa kohdetta lukuun ottamatta valmiit ja Raisiossa tuotanto pyörii täysin uudella linjalla normaalisti. Kuluttajien turvallisuus ei missään vaiheessa vaarantunut. Rehuraisio on yhdessä vastuuvakuutusyhtiönsä kanssa korvannut maatiloille aiheutuneet vahingot rehulain ankaran vastuun periaatteen mukaisesti. Raisio on isona ja vastuullisena toimijana tämän kyennyt tekemään.

Rehuraision rehuista ei ole löydetty salmonellaa koskaan ennen yhtiön 60-vuotisen historian aikana. Tapauksen seurauksena Raision rehutehtaalla on tehty laajoja investointeja rehur turvallisuuden varmistamiseksi edelleen. Kaikkien rehujen prosessointilämpötila on nostettu vähintään 75 asteeseen ja mm. ilmanotto- ja jäädytysjärjestelmiä on uusittu. Laadunvalvontaohjelmia on tehostettu ja näytteenottoiheydet on vähintään kaksinkertaistettu koskien sekä raaka-aineita että tehdasympäristöä ja laitteita. Asiakaiden luottamus Rehuraisioon on tämän vakavan tapahtuman jälkeä palautunut normaalille, hyvälle tasolle. Salmonellavapaus on merkittävä asia Suomelle, Ruotsille ja Norjalle, ja siksi maat noudattavat nollatoleranssia.

YHTEISÖLLISYYS

Jatkuva vuorovaikutus viranomaisten, kansalaisjärjestöjen, tiedeyhteisöjen, koululaitoksen ja korkeakoulujen sekä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa lisää osaltaan yhtiön yhteyksiä ympäröivään yhteiskuntaan. Eri sidosryhmien kuuleminen ja tarpeiden huomioon ottaminen on Raisiolle tärkeää. Yhtiö kannustaa yksiköitään ja henkilöstöään osallistumaan aktiivisesti paikallisyhteisön toimintaan. Raisio hoitaa sidosryhmien välistä vuorovaikutusta eettisten periaatteidensa mukaisesti.

Vuonna 2009 Raisio-konserni lahjoitti yhtiön hallituksen päätöksellä yhdistyvien Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun varainhankintakampanjaan 250 000 euroa. Raisio haluaa lahjoituksellaan edistää paikallista huippuosaamista sekä huolehtia Varsinais-Suomen kilpailukyvyistä ja hyvinvoinnin edellytyksistä myös jatkossa.

Raisio Oyj:n Tutkimussäätiö tukee tieteellistä tutkimustyötä apurahoin. Säätiön toiminnan tavoitteena on edistää ihmis- ja eläinravinnon sekä niiden ainesosien kehitystä, laatua ja turvallisuutta. Vuonna 2009 säätiö myönsi apurahan 13 väitöstutkimukseen tähtäävälle tutkijalle, yhteensä 221 700 euroa.

Raisio tekee Suomen urheiluliiton (SUL) kanssa yhteistyötä lasten ja nuorten liikkumisen ja terveellisempien välipalojen käytön lisäämiseksi. Elovena Voimapäivä -hankkeen merkeissä liikunta ja ravitsemustietous viedään hauska muodos kouluille lasten luo. Vuonna 2009 Elovena Voimapäivän merkeissä tavoitettiin noin 15 000 lasta ja nuorta. Yhteistyö jatkuu myös vuonna 2010.

Hankkeita ja projekteja, joissa Raisio on mukana, kuvataan tutkimus- ja kehitysohion sivulla 27.

JÄSENYYDET

EU:ssa harmonisoidaan ympäristönsuojeluun ja tuoteturvallisuuteen liittyviä säädöksiä sekä kehitetään toimialojen omia ohjeistuksia ja standardeja. Komissio organisoii tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden ja teollisuuden välillä. Raisio on mukana viranomais-yhteistyössä eurooppalaisten toimialajärjestöjensä, kuten Euromaltin (eurooppalaisten mallastamojen yhteistyöjärjestö), FEFAC:in (eurooppalaisen rehuteollisuuden yhteistyöjärjestö), FEDIOIL:in

(eurooppalaisen kasviöljyteollisuuden yhteistyöjärjestö) ja GAM:in (Euroopan kauppamylyjen järjestö) välityksellä. Raisio tai sen edustajia kuuluu useisiin kymmeniin yritystoiminnan kannalta tärkeisiin suomalaisiin ja kansainvälisiin yhdistyksiin ja järjestöihin.

Lisää Raision tavasta toimia löytyy yhtiön internetisivuilta osoitteesta www.raisio.com

RAISION TAPA TOIMIA JA VAIKUTUKSET

RAAKA-AINEET JA TUOTTEET

- Suomen suurin teollinen viljan jalostaja
- Viljaketjun ja yhteistyön jatkuva kehittäminen
- Kasvipohjaiset raaka-aineet ja tuotteet
- Raaka-aineiden jäljitettävyyden ja varmistettu tuotelaatu
- Innovatiiviset uutuudet
- Kansainvälinen tutkimusyhteistyö

TOIMITUSKETJUN HALLINTA

- Toimitusvarmuuden ylläpito
- Tehokkaat tuotantoprosessit
- Logistiikan optimointi
- Ympäristönäkökohdat huomioiva tapa toimia
- Jatkuva parantaminen

IHMISET

KULUTTAJAT JA ASIAKKAAT

- Tarpeista lähtevä toiminta ja tuotteet
- Hyvinvointia edistävät tuotteet
- Asiakastytyväisyyden jatkuva parantaminen
- Kumppanuuksien vahvistaminen

HENKILÖSTÖ

- Osaamisen kehittäminen
- Työhyvinvoinnin varmistaminen
- Turvallisen työympäristön tarjoaminen
- Yhtenäinen toimintakulttuuri
- Reilu ja oikeudenmukainen johtaminen

MUUT SIDOSRYHMÄT

- Kannattavuuden varmistaminen
- Avoin ja oikea-aikainen tiedottaminen
- Jatkuvan vuorovaikutuksen lisääminen

Raisio-konsernissa vastuullisuus tarkoittaa myös konsernin sidosryhmilleen tuottamaa lisäarvoa ja hyvinvointia niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin yhtiön toimialueilla. Raisio kehittää, valmistaa ja myy tuotteita asiakkailleen, ostaa raaka-aineita, materiaaleja ja palveluja toimittajilta, maksaa palkkoja, osinkoa ja veroja, työllistää välillisesti alihankkijoita ja osallistuu yhteiskunnalliseen toimintaan. Nämä toiminnot luovat merkittäviä rahavirtoja, jotka antavat käsityksen Raision ja sen eri sidosryhmien välisen vuorovaikutuksen merkityksestä.

YMPÄRISTÖVASTUU

Vastuu ympäristöstä edellyttää yritykseltä aktiivisuutta, toimintaympäristön hahmottamista ja sen ymmärtämistä. Luonnon ja elinympäristön arvostaminen nousee keskeiselle sijalle ympäristötyössä. Raisiossa ympäristötyö on osa arjen toimintaa. Raision asettamat keskeiset ympäristötavoitteet, niiden seuranta ja arviointi tukevat oman toiminnan ympäristövaikutusten pienentämistä.

YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

Raisiossa tarkastellaan ympäristövaikutuksia koko toimintaketjun osalta. Raision käyttämät raaka-aineet ovat pääosin pellontuotteita. Kasvipohjainen raaka-aine käytetään hyödyksi tuotantoprosesseissa miltei kokonaan, joten jätteillä on suhteellisen pieni ympäristövaikutus. Tuotantoprosessien ja niiden ympäristötekniikan muutoksissa huomioidaan parhaan käytettävissä olevan tekniikan vaatimukset. Tuotekehityksessä tehdään merkittävää työtä tuotteiden myönteisten ympäristövaikutusten lisäämiseksi. Esimerkiksi uudistettujen rehuseosten avulla on saavutettu myönteisiä ympäristövaikutuksia sekä kotieläintuotannossa että kalanviljelyssä.

Tärkeimpien raaka-aineiden, viljojen ja öljykasvien, tuottamisen merkittävimmät ympäristövaikutukset muodostuvat viljelypanosten käytöstä alkutuotannossa sekä kuljetuksista. Viljan viljelyn ympäristövaikutusten mittaamiseksi ja parannuskohteiden tunnistamiseksi Raisio on ottanut käyttöön sopimusviljelijöille suunnatun ympäristöindeksin, jonka avulla viljelijä saa tietoa omasta energiatehokkuudestaan. Mittaaminen ja tietoisuus ympäristövaikutuksista edesauttavat myös toiminnan kehittämisessä.

Alkutuotannon ja kuljetusten lisäksi ympäristövaikutuksia aiheuttaa elintarvikkeiden ja niiden ainesosien, rehujen sekä maltojen valmistamisessa. Keskeisellä sijalla ovat energian käyttö prosesseissa ja kuljetuksissa sekä pakkaus- ja muut jätteet. Mallasliiketoiminnassa myös veden käytöllä ja jätevesillä on huomattava merkitys.

Raisio panostaa tuotteidensa ympäristövaikutusten selvittämiseen koko niiden elinkaaren ajalta. Meneillään on useita hankkeita tukemassa tätä tavoitetta. Asiasta löytyy enemmän tietoa Tutkimus ja kehitys -osiossa. Raisio on mukana mm. Hiilineutraali kunta -hankkeessa. Hankkeen tarkoituksena on luoda kunnille työkaluja ja toimintamalleja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi sekä edistää ilmastomyönteisen teknologian käyttöönottoa. Raisio on mukana ympäristöystävällisten ruokapalvelujen kehittämisessä ja kehittää matalan hiilijäljen tuotteita mm. koulu- ja laitospalveluihin.

Raision roolia tukee sen tuottama kasvipohjainen ravinto, joka on terveellistä ja edullista eikä yleensä vaadi kylmäsäilytystä, joten sen hiilidioksidipäästöt ja energiantarve ovat alhaisia koko jalostusketjussa.

MATERIAALIT JA MUUT TUOTANTOPANOKSET

Raisio käyttää raaka-aineina uusiutuvia luonnonvaroja. Monipuolisena viljaraaka-aineen käyttäjänä Raisiolla on mahdollisuus ohjata raaka-aine kulloinkin parhaiten sopivaan tuotantotarkoitukseen. Tuotantolaitosten väliset materiaalivirrat ovat merkittävät. Nämä sivutuotteiden siirrot aiheuttavat raportoinnissa raaka-ainemäärien kertautumista.

VESI

Veden runsas käyttö on ominaista useille elintarviketeollisuusprosesseille. Raision tuotantolaitoksista mallastamo on suurin veden käyttäjä. Mallastamon osuus Raision tehdasalueen veden käytöstä on reilut 45 prosenttia. Vedenkäyttöä tehostetaan käytökelpoisten vesien talteenotoilla ja uudelleenkierrätyksillä.

ENERGIA

Raision energiahuolto sähkön ja lämmön osalta perustuu pääosin ostoenergiaan. Raisio on liittynyt vuoden 2009 keväällä energia- ja valtaisen teollisuuden energiategokkuussopimukseen, jonka myötä Raisio jatkaa energiategokkuuden parantamista prosessimuutoksien ja investoinnein.

PÄÄSTÖT, JÄTEVEDET JA JÄTTEET

Tuotantolaitosten melulähteitä ovat mm. kompressorit, ilmanvaihtoon liittyvät puhaltimet sekä niiden ulospuhallusaukot. Meluntorjuntatoimenpiteiden ansiosta Raision merkittävimmät melulähteet alittavat ympäristömelulle annetut ohjearvot. Työ äänekkäimpien koneiden ja laitteiden äänitason alentamiseksi jatkuu.

Haihtuvien orgaanisten yhdisteiden (VOC) päästömittauksia tehdään säännöllisesti osassa laitoksista ympäristölupaehtojen mukaisesti. Suoritettujen mittausten perusteella määritetään ilmapäästöt laskennallisesti, koska jatkuvia, määrällisiä mittauksia ei ole. Raision tehdasalueella sijaitsevan kasviöljytehtaan heksaani-päästöt laskivat toimintahistoriansa alimmalle tasolle ollen 25 prosenttia edellisvuotta matalammalla tasolla raaka-ainetonnina kohden. Taso saavutettiin mm. tislusjärjestelmää edelleen tiivistämällä. Raaka-aineena käytettiin pelkästään rypsiä, joten raaka-aineen muuttumisesta johtuvia ajovaihtoja ei ollut tarpeen tehdä.

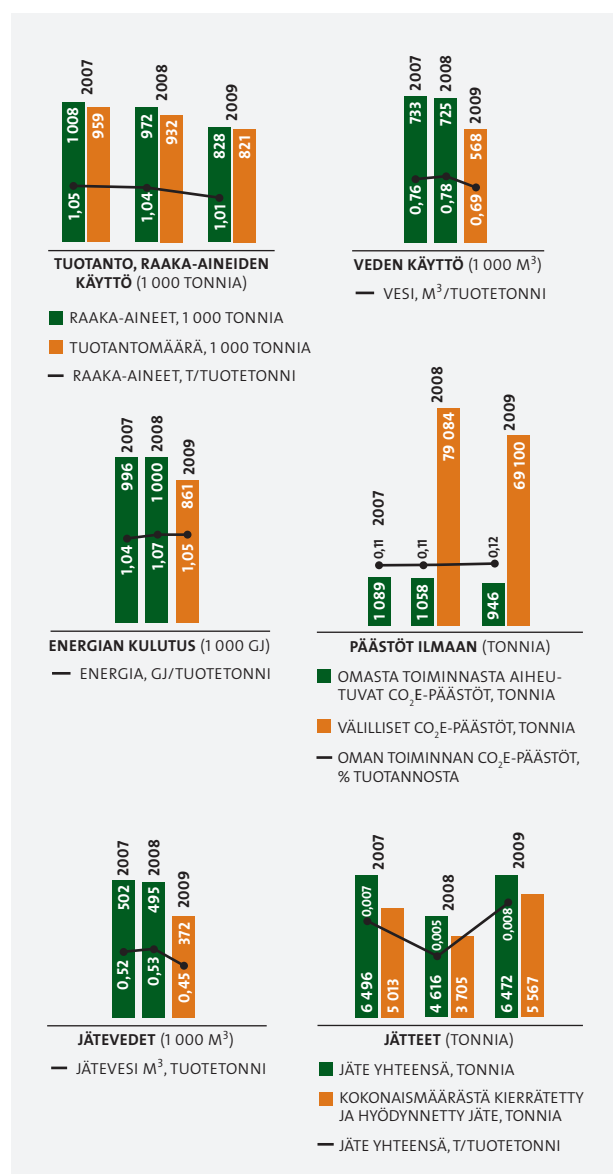
Lämpöenergia Raision tehdaspaikkakunnille on hankittu pääosin ostosopimuksilla. Vuoden 2009 lopussa Raisio lunasti omistukseensa Kouvolan kaupungin höyrylämpölaitoksen, joka sijaitsee Kaipiaisten kylässä ja toimittaa höyryä mm. siellä sijaitsevalle rehutehtaalle. Toiminta kattilalaitoksella jatkuu entiseen tapaan. Höyrylämpökeskus käyttää polttoaineena maakaasua. Kouvolan kattilalaitos kuten myös Raision tehdasalueella oleva varavoimalaitos kuuluvat päästökaupan piiriin. Raisio raportoi omat ja osto- lämmön toimittajien tuotannosta aiheutuvat välilliset hiilidioksidipäästöt viime vuoden tapaan, mutta nyt CO₂e-arvoina.

Arvolla kuvataan eri kasvihuonekaasujen yhteenlaskettua vaikutusta ilmastoon. Lämmön tuotannossa syntyneet päästöt vuonna

2009 olivat Raision oman toiminnan sekä ostolämmön osalta yhteensä 70 046 (80 142) tonnia CO₂e:tä. Suomen toimipaikoille hankittu sähkö, joka muodostaa pääosan koko konsernin sähkökäytöstä, on ympäristömerkittyä, joten sen tuottaminen ei aiheuta ilmastonmuutosta edistäviä hiilidioksidipäästöjä.

Jätevesillä on merkittävä rooli etenkin mallasliiketoiminnassa. Raision kaupungin jätevedenpuhdistamo lopetti toimintansa lokakuussa 2009 ja siitä lähtien Raision tehdasalueen jätevedet on esikäsitellyn jälkeen johdettu Turun seudun puhdistamo Oy:lle Turkuun.

Vaikka Raision raaka-aineet käytetään hyödyksi lähes täysimääräisesti, jätemäärä nähdään kuitenkin ympäristönäkökulmasta tärkeänä ja raportoidaan ympäristötunnuslukuna. Koko konsernin osalta jätteen hyötykäytön osuus kokonaisjätemäärästä nousi kuudella prosentilla ja oli noin 86 prosenttia. Jätteet hyödynnetään joko materiaalina tai energialähteenä.

Pakkausmateriaalien käytön seuranta on myös tärkeää, koska Raision elintarvikeliiketoiminta valmistaa osin pakattuja kuluttajatuotteita. EU:n alueella pakkausmateriaalin käytön seuranta on lakisäätöistä ja kierrätykselle on asetettu tiukentuvat tavoitteet.

Ympäristötyö on pitkäjänteistä, jatkuvaa toiminnan tehostamista ja kestäväen kehityksen edistämistä.

KULJETUKSET

Raisiolla ei ole omaa kuljetuskalustoa. Kuljetuspalvelut hankitaan pääasiassa ulkopuolisilta toimijoilta. Elintarvikkeiden irtokuljetuksia tehostavaa projektia jatkettiin edelleen vuonna 2009. Reititystä tehostamalla ja toimituskokoja aktiivisesti suurentamalla on pystytty vähentämään ajokilometrejä ja lisäämään kuormien täyttöastetta. Rahdinkuljettajien välistä aluejakoa selkeyttämällä pyritään vähentämään ajokilometrejä edelleen.

Kuljetusyritysten arvioinneissa kiinnitetään erityistä huomiota mm. kuljetuskaluston ympäristöystävällisyyteen. Moottorin

päästöluokitukset kirjataan arviointiraportteihin sekä kuljettajia kannustetaan päästömittausten osalta aktiivisuuteen.

Rehuraision raaka-ainekuljetuksissa hyödynnetään meno-paluu-kuljetuksia mahdollisuuksien mukaan. Kuljetuksissa tuoteturvallisuus sekä kuljetusten hygieenisuus ovat aina etusijalla. Tuotekuljetuksia tiloille ajavat vain sopimusautoilijat, joiden kuljetuskalustot ovat jatkuvan hygieniohjelman mukaisessa seurannassa. Lisäksi vain tilojen omalla kalustolla tapahtuvat rehunoudot ovat sallittuja. Tällä muutoksella pystytään varmistamaan entistä paremmin sopimusautoilijoidemme kuljetuskaluston tehokas käyttö sekä suunnittelemaan vähemmän päästöjä aiheuttavia kuormia. Käytössä oleva karttapohjainen kuljetussuunnitteluohjelma antaa mahdollisuudet kehittää entisestään kuljetusten tehokkuutta sekä ympäristöystävällisyyttä. Ohjelma on ollut käytössä kaksi vuotta ja kokemukset ovat erittäin positiivisia.

MAAILMAN MAKEAN VEDEN KULUTUKSESTA VALTAOSA RUOANTUOTANTOON

Vedenkulutus on ilmastokysymyksen rinnalla keskeinen kansainvälinen ympäristöhaaste. YK:n arvion mukaan vuonna 2025 kaksi kolmannesta maailman väestöstä kärsii vesipulasta. Maailman vesivaroista vain yksi prosentti on juomavedeksi ja viljelyyn sopivaa makeaa vettä*. Tämä tarkoittaa, että kulutuksen muutokset vaikuttavat paikallisesti paljon.

Ilmastonmuutos vaikuttaa globaaliin vesitasapainoon. Kuivat alueet kuivuvat entisestään, ja jo nyt runsasvetisillä alueilla sataa ilmastonmuutoksen myötä yhä enemmän. Koska Suomessa vettä riittää asiantuntijoiden arvioiden mukaan myös tulevaisuudessa, on todennäköistä, että maan viljelyolosuhteet ja elintarvikkeiden tuotantomahdollisuudet säilyvät hyvinä. Näin Suomen merkitys esimerkiksi maidon ja lihan tuottajana voi korostua.

Piilovesi kasvattaa vesijalanjälkeä

Maailmanlaajuisesti makeasta, juotavaksi kelpaavasta vedestä noin 70 prosenttia

menee maatalouden tarpeisiin kasteluna. Jalostuksen ja kuljetusten kautta hyödykkeet jatkavat matkaansa tuotantoketjussa kuluttajalle. Suomalaisten keskimääräinen vesijalanjälki on noin 4 700 litraa vettä päivässä henkilöä kohden. Näin laskien suomalaisten vesijalanjäljestä yli 40 prosenttia syntyy rajojemme ulkopuolella. Mitä pidemmälle tuote on jalostettu, sitä enemmän siihen on tarvittu vettä. Suurin osa käyttämästämme vedestä on piilossa itse tuotteessa. Suomessa syödyn ruoan piilovedestä vain vajaa 40 prosenttia on kotimaista.

Piilovesi voidaan jakaa kolmeen ryhmään: siniseen, vihreään ja harmaaseen veteen. Sinisellä vedellä tarkoitetaan makeaa pinta- ja pohjavettä. Maailman viljelystä maatalasta noin 15 prosenttia kastellaan sinisellä vedellä, ja se tuottaa noin 40 prosenttia maailman sadosta*. Vihreällä vedellä tarkoitetaan sadevettä ja maaperässä olevaa vettä, joka haihtuu takaisin ilmakehään kasvien kautta osana veden normaalia kiertokulkua. Suurin osa maailman viljelystä tapahtuu vihreän veden avulla. Suomessa

viljoja ei keinokastella eli ne eivät kilpaile puhtaan juomaveden kanssa. Harmaalla vedellä tarkoitetaan lika- ja jätevettä.

Raisio otti käyttöön vesimerkin

Raisio on ensimmäisenä elintarvikemyrityksenä maailmassa lisännyt kokonaisvedenkulutuksen kertovan merkin kuluttajatuotteeseen. Ensimmäisenä merkittiin Elovena-kaurahiutaleet. Niiden kokonaisvedenkulutus 100 grammaa tuotetta kohden on 101 litraa. Tästä 99,3 prosenttia on kauran kasvuaikana käyttämää vettä, minkä se saa veden normaalin kiertokulun kautta. Loput 0,7 prosenttia vesijalanjäljestä muodostuu prosessoinnista, hiutaleiden höyryttämisestä, kuljetuksista ja pakkauksesta. Elovenan vesimerkki kattaa kauran matkan pellolta valmistuksen kautta kauran varastoon. Vesijalanjälkeen siitä eteenpäin vaikuttavat olennaisesti kuluttajan päivittäiset veden käyttöön liittyvät valinnat.

*Vesitalous 1/2008

MATKUSTUS

Raision lentomatkustuksen seuranta ja raportointi aloitettiin raportointivuoden aikana. Edellisvuoteen verrattuna lentomäärät vähenivät kokonaisuutena lähes 24 prosentilla. Lentomatkat kuitenkin pitenivät. Hiilidioksidipäästöt olivat henkilöä kohden keskimäärin 0,28 tonnia hiilidioksidia. Henkilökuntaa kannustetaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään puhelinneuvottelua matkustuksen sijaan. Myös video-/nettineuvottelu on tehokas ja aikaa säästävää vaihtoehto.

MAANKÄYTTÖ JA LUONNON MONIMUOTOISUUS

Raisiolla on tuotantoa kuudella paikkakunnalla kahdessa maassa. Hallinnoitavan maa-alueen määrä oli vuoden 2009 lopussa yhteensä noin 72 hehtaaria. Raisiossa tuotantolaitokset sijaitsevat lähellä Raision kaupungin keskustaa ja noin kahden kilometrin etäisyydellä Raisionlahdesta, joka on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi lintuvedeksi. Raisionlahti on mukana valtakunnallisessa lintuvesien suojeluohjelmassa.

Kouvolan Kaipiaisissa toimiva rehutehdas sijaitsee I-luokan pohjavesialueella. Vaikka rehutehtaiden vaikutuksia pohjaveden laatuun ei yleisesti ole havaittu, on pohjaveden suojaus huomioitu tehtaan teknisissä ratkaisuisissa. Muiden tehdaslaitosten toiminnoilla ei katsota olevan suoranaisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen tai ne eivät sijaitse luonnonsuojelumielessä herkällä alueella.

MÄÄRÄYSTENMUKAISUUS

Joulukuussa saatiin päätökset Vaasan hallinto-oikeudelta vuoden 2007 lopulla ympäristölupiin tehtyihin valituksiin, jotka koskivat lähinnä jäteveden mittaamiseen ja raja-arvojen asettamiseen liittyviä kysymyksiä Raision tuotantolaitosten osalta. Valitukset menestyivät osittain ja lupaehdot muuttuivat paremmin käytäntöön soveltuviksi. Ympäristölainsäädännön rikkomuksiin liittyviä sakkoja tai sanktioita ei ole tiedossa.

VAHINGOT JA NIIDEN EHKÄISY

Vuoden aikana sattui yksi turvallisuusvahinko. Joulukuussa Raision rehutehtaalla rakeistuskoneen tukkeutumisen seurauksena raejäähdyttimen sisälle muodostui palopesäke, jonka seurauksena myös poistoilman suodattimen sisällä oleva suodatinmateriaali syttyi palamaan. Tapahtuma aiheutti lyhyen seisakin kyseisessä linjassa. Henkilövahinkoja ei aiheutunut ja aineelliset vahingot jäivät pienehköiksi.

YMPÄRISTÖ- TERVEYS- JA TURVALLISUUS- INVESTOINNIT SEKÄ KÄYTTÖKUSTANNUKSET

Raisio panostaa toimintansa kannalta keskeisten ympäristövaikutusten minimointiin. Taloudellisesti merkittävimmät ympäristö-, terveys- ja turvallisuusinvestoinnit kohdistuivat vuonna 2009 prosessiturvallisuuden parantamiseen. Myös energiatehokkuus- ja

työturvallisuusasiat painoutuivat olennaisesti. Ympäristö-, terveys- ja turvallisuusinvestointeihin käytettiin noin 3,1 miljoonaa euroa (2,4 milj. euroa).

Ympäristömenot käsittävät ympäristönsuojelutoimenpiteistä aiheutuvat kustannukset. Nämä kustannukset muodostuvat jäteveden käsittelyyn, jätehuollon, ilmansuojelun sekä maaperän ja vesiensuojelun kustannuksista sisältäen mm. laitteistojen käytön ja kunnossapidon, ympäristönsuojelun tarkkailun sekä ulkopuolisille palvelun suorittajille maksettuja maksuja. Ympäristönsuojelun käyttökustannukset olivat noin 1,3 miljoonaa euroa (1,6 milj. euroa), joista vesien- suojelusta ja jätehuollosta aiheutuvat menot olivat merkittävimmät.

YMPÄRISTÖTAVOITTEET

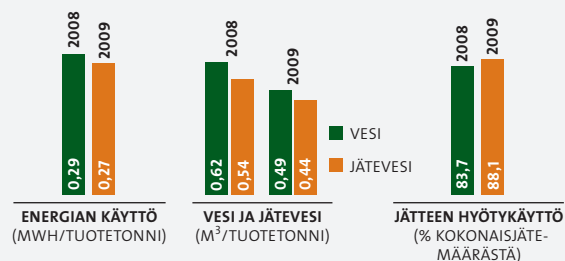
Raision liiketoiminnat määrittelevät konsernin päämäärien pohjalta omat, tarkemman tason ympäristötavoitteet. Tavoitteiden asettaminen, tarvittavat toimenpiteet ja niiden seuranta toteutetaan osana konsernin vuosisuunnittelua. Kaikki Suomen tuotantolaitokset ovat asettaneet numeeriset, pitkän tähtäimen tavoitteet keskeisimpien ympäristövaikutusten osalta. Tavoitteet kattavat vuodet 2009–2011. Asetetut tavoitteet olivat energian osalta noin kahdeksan prosenttia sekä vesi- ja jätevesimäärien osalta reilut yksitoista prosenttia vuoden 2008 tasoa matalampia. Margariiniliiketoiminnan myynnin johdosta vuoden 2011 kokonaistavoitteita tarkistettiin vastaavasti. Alla esitettävät graafit on korjattu vastaamaan nykytilannetta.

Energian talteenotto- ja jäähdytysjärjestelmien tehostamiset ovat olleet keskeisellä sijalla energian ja osin vedenkäytön tehostamisessa. Tehostamistoimet ovat myös kiinteästi mukana suunnitellutyössä uusien prosessien rakentamisten ja prosessimuutosten yhteydessä. Muita Raision ympäristötavoitteita ovat mm. viljelyneuvonnan piirissä olevan peltoalan lisääminen, kuljetusmatkojen optimointi ja melupäästöjen vähentäminen.

Työ ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi on ollut tehokasta ja tuotantolaitokset saavuttivat vuoden 2009 tavoitteet jopa odotettua paremmin. Ympäristötyö jatkuu edelleen suunnitelmallisena työnä investointien ja peruskorjausten yhteydessä.

Raision ympäristövastuuosio ja vertailu GRI-indikaattoreihin löytyvät yhtiön internetsivuilta osoitteesta www.raisio.com >Yritysvastuu.

TAVOITTEET 2009–2011 (SUOMI)

Vuoden 2009 toteutuman pohjalta Raisio tulee arvioimaan vuosien 2010–2011 tavoitteet uudelleen.

HENKILÖSTÖ

Sosiaalisella vastuullisuudella tarkoitetaan Raision vastuuta henkilöstönsä ja muiden sidosryhmien hyvinvoinnista. Raision sosiaalisessa vastuullisuudessa korostuvat erityisesti henkilöstön osaamisen kehittäminen, työhyvinvointi ja työympäristön turvallisuus sekä hyvät toimintatavat yhteistyöverkostoissa.

Sosiaalisen vastuun hyvä hoitaminen on edellytys liiketoiminnan kehittymiselle ja tavoitteiden saavuttamiselle. Se myös auttaa henkilöstöä toteuttamaan Raision arvoja omassa työssään sekä pitämään henkilöstön motivoituneena. Vastuullinen toiminta parantaa konsernin kilpailukykyä ja edesauttaa sitä, että Raision palveluksessa on paras mahdollinen henkilöstö.

Eri kulttuureissa tavat ymmärtää yrityksen vastuullisuus poikkeavat toisistaan ja sen osa-alueet painottuvat eri tavoin. Joissakin maissa vastuullisuudeksi koetaan palkkojen maksu ajallaan, kun toisaalla pohditaan liiketoiminnan eettisyyttä syvällisemmin. Raisio toimii samojen periaatteiden ja arvojen mukaisesti kaikissa toimipaikoissaan maasta riippumatta.

- Raision palveluksessa oli vuoden 2009 lopussa 593 (625 vuonna 2008) henkilöä, joista ulkomailla työskenteli 14 prosenttia (15 %). Raisiolla on henkilöstöä yhteensä yhdeksässä maassa.
- Kehittyvä, ammattitaitoinen, osaava, motivoitunut ja tavoitteisiin sitoutunut henkilöstö on keskeinen edellytys Raision vision ja strategian mukaisten tavoitteiden toteutumiseksi.
- Raisio-konsernille on määritelty kansainväliset henkilöstön johtamisen periaatteet (Raisio Global HR policy & guidelines).

Periaatteet sisältävät yhteiset pelisäännöt muun muassa henkilöstösuunnittelulle ja HR-raportoinnille, rekrytoinneille, henkilöstön kehittämiseksi ja palkitsemiseksi. Myös työsuhteen päättämiseksi ja minimipalkkaukselle on yhteiset pelisäännöt kunkin maan paikallinen lainsäädäntö huomioiden.

- Työnantajan ja työntekijöiden välillä on säännöllisiä, ryhmäkohtaisia tapaamisia, joissa käsitellään liiketoimintoja ja muita ajankohtaisia asioita. Lisäksi jokainen henkilöstöryhmä (työntekijät, toimihenkilöt ja ylemmät toimihenkilöt) on valinnut edustajansa hallintoneuvostoon.
- Raisio-konsernin Turun Kauppakorkeakoulun kanssa yhteistyössä toteuttama liiketoiminnan johtamisen koulutusohjelma, Raisio Akademia, käynnistettiin alkuvuonna 2009. Koulutusohjelmaan osallistuu 23 raisiolaista. Opiskelu koostuu sekä teoriasta että teorian soveltamisjaksoista.
- Esimiesten ja henkilöstöviestinnän roolin vahvistamista jatkettiin. Esimiehille järjestettiin useita koulutus- ja tiedotustilaisuuksia, joissa painottuivat Raision ajankohtaiset asiat ja yhtiön vastuullinen toiminta. Esimiesten tehtävä on välittää tietoa edelleen omissa organisaatioissaan, jotta jokainen raisiolainen on tietoinen yrityksen ja oman työnsä tavoitteista.

Organisaation operatiivisen tehokkuuden kehittyminen mahdollisesti kannattavuuden parantamisen edelleen, mikä oli vuoden 2009 tärkein tavoite. Yrityksen virtaviivaistamista ja keskittymistä jatkettiin margariiniliiketoiminnan myynnillä. Liiketoimintakaupan myötä siirtyi noin 330 raisiolaista Bungen palvelukseen. Lisäksi Raisio sopeutti Business to Business -yksikön liiketoimintoja nopeasti muuttuneeseen markkinatilanteeseen määräaikaisilla lomautuksilla ja irtisanomisilla.

IHMISOIKEUDET JA TASA-ARVO

Raisio kunnioittaa YK:n ihmisoikeuksien julistusta ja Kansainvälisen Työjärjestön (ILO) määrityksen mukaisia työntekijöiden perusoikeuksia. Oikeudet kattavat yhdistymisvapauden, järjestäytymisoikeuden ja oikeuden olla järjestäytymättä, oikeuden järjestäytyneisiin työehtosopimusneuvotteluihin, pakkotyön kiellon, lapsityövoiman käytön kiellon sekä työntekijöiden tasa-arvoiset mahdollisuudet ja kohtelun. Raision henkilöstöstä noin 80 prosenttia on järjestäytynyttä.

Koko henkilökunta on oikeutettu turvalliseen työympäristöön. Henkisesti tai fyysisesti pakottavaa, uhkaavaa, loukkaavaa tai hyväksikäyttävää käytöstä ei sallita.

Henkilöstön monipuolisuus nähdään Raisiossa vahvuutena. Työntekijät valitaan tehtäviinsä henkilökohtaisten ominaisuuksien ja taitojen perusteella. Jatkuva oppiminen sekä itsensä kehittäminen

mahdollistetaan sisäisen ja ulkoisen koulutuksen ja työssä oppimisen kautta. Syrjintä esimerkiksi rodun, sukupuolen, sukupuolisen suuntautuneisuuden, uskonnon tai poliittisen mielipiteen perusteella on kiellettyä. Tavoitteemme on, että Raision tasa-arvo- ja hyvinvointisuunnitelmat kattavat koko konsernin henkilöstön.

Raision Suomen yksiköiden käyttöön on luotu henkilöstöpoliittinen tasa-arvosuunnitelma ja sitä päivitetään vuosittain. Suunnitelma sisältää selvityksen työpaikan tasa-arvotilanteesta ja toimenpiteet, joilla edistetään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Naisten ja miesten keskipalkoissa ei ole sukupuolesta johtuvia eroja. Naisten keskipalkat olivat noin kahdeksan prosenttia pienemmät kuin miesten. Ero keskipalkoissa aiheutuu työtehtävien vaativuudesta. Yhtenä tasa-arvosuunnitelman tavoitteista on lisätä naisten osuutta esimiestehtävissä ja johtoryhmissä. Raisio-konsernin johtoryhmään kuului vuonna 2009 yksi nainen ja seitsemän miestä. Raisiolla on kaikissa toimipaikoissaan pääasiassa paikallinen henkilöstö.

HENKILÖSTÖN MIELIPIDEKYSELY

Henkilöstön työtyytyväisyyden paraneminen on keskeinen henkilöstöstrategiaa tukeva mittari. Raision Suomen ja USA:n yksiköissä toteutettiin keväällä 2009 henkilöstön mielipidekysely. Tavoitteena oli selvittää, mitkä ovat organisaation vahvuudet ja selkeimmät työhyvinvoinnin kehittämiskohteet niin yksilö- kuin

OMAN ELÄMÄNI EKOLOGIAOSA AJA

Ekologia on vahva osa Raision strategiaa ja visiota. Oman elämäni ekologiaosaaja on Raision henkilöstön ohjelma, jolla kerätään ja jaetaan kokemuksia siitä, mitä ekologia tarkoittaa raisiolaisten arjessa. Raisio kannustaa henkilöstöään huomiomaan ekologian valinnoissaan joka päivä. Raision motto on, että pienet teot riittävät.

Oman elämäni ekologiaosaaja -ohjelmaan kerättiin raisiolaisten omia, arkielämän ekologisista valinnoista kertovia tarinoita. Kaikki tarinat koottiin ekologiatarinoiden puuksi, johon oma henkilöstö ja vieraat voivat tutustua yhtiön toimitiloissa. Puun tarinoista eli työkavereiden ekologisista valinnoista jokainen löytää omaan arkeensa sopivaa ja uutta. Lisäksi jokainen raisiolainen sai Oman elämäni ekologiaosaaja -vihkosen, johon on koottu Raision toimin-

tamalleja sekä henkilöstön tarinoita. Ohessa muutamia tarinoita:

Vähennän sähkönkulutusta. Otan sähkölaturit irti pistorasiasta käytön jälkeen, enkä jätä sähkölaitteita valmiustilaan. Tärkeimmät ulkovalot toimivat liiketunnistimilla. -*Jari*-

Oma jätevedenpuhdistamo ja Norppasähkö. Asun haja-asutusalueella, joten hankin kotiin nyt testikäytössä olevan neljän astian kierrätyspisteen. Lisäksi olen hankkinut uuden jätevedenpuhdistamon, jollainen tulee pakolliseksi vuonna 2013. Kompostori on ollut käytössä jo lähes 20 vuotta. Kotini sähkö on ympäristöystävällistä Norppasähköä. -*Johanna*-

Puuroa mikrossa. Valmistamme perheen aamupuuron perinteisistä hiutaleista mikrossa tai sitten vedenkeittimellä Elovena-

hetkiä varten vain tarvittavan vesimäärän keittäen. Näin jää pois turha teräskattilan kuumentaminen. -*Jani*-

Auton käyttöä ja vedenkulutusta säännöstellään. Jätteet lajitellaan ja kaupassa käytetään omia kasseja. Kun töihin on lyhyt matka, voi välttää auton käyttöä. Ja lapsille on opetettu, ettei vettä lotrata turhaan. -*Katarína ja Hannu*-

Raisio jatkaa Oman elämäni ekologiaosaaja -ohjelmaa uusin ideoin vuonna 2010. Raisiolaiset haastettiin mukaan selvittämään oma hiilijalanjälkensä vuodelta 2009. Kaikkien vastausten keskiarvon mukaan asetettiin vuodelle 2010 tavoite, jonka toteutumista seurataan vuoden lopussa uudella testillä.

työyhteisötasolla. Kyselyn vastausprosentti oli 67. Parhaimmat arvosanat saivat työn mielekkyys, fyysinen työhyvinvointi sekä työilmapiiri ja sosiaalinen tuki. Henkilöstön kehittämistoiveet kohdistuivat muutoksen hallintaan, kommunikaatioon ja viestintään. Henkilöstön mielipidekysely toteutetaan joka toinen vuosi.

Esimiehet ovat käyneet tulosten pohjalta palautekeskustelun oman henkilöstönsä kanssa ja yksiköittäin on sovittu kehittämistoimenpiteistä. Konsernitason vahvistettu esimiesten roolia henkilöstöviestinnässä.

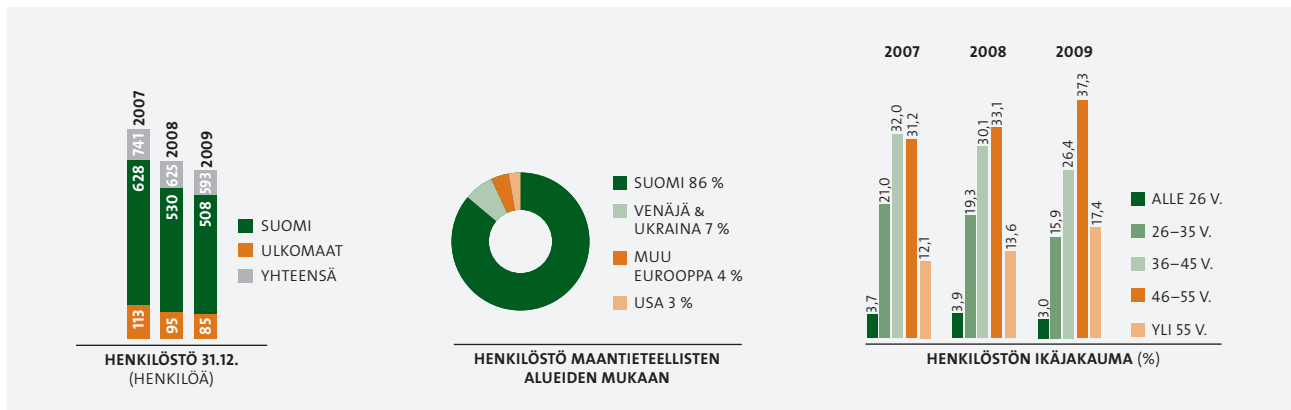
PALKITSEMINEN

Raision periaatteena on tarjota henkilöstölleen sekä maittain että liiketoiminoittain kilpailukykyistä kompensatiota. Palkkaus- ja kannustinjärjestelmiä sekä sosiaalisia ja muita etuuksia arvioidaan säännöllisesti. Tavoitteena on ylläpitää ja kehittää maa- ja liiketoimintakohtaisesti oikeudenmukaisia, motivoivia ja hyvästä suorituksesta palkitsevia järjestelmiä. Konsernin palkkiojärjestelmät edistävät tavoitteiden saavuttamista. Raisio seuraa säännöllisesti markkinapalkkoja yhtiön kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi. Raisio Oyj:n hallituksen päätöksellä otettiin vuonna 2008 käyttöön kolmevuotinen osakepohjainen sitouttamisjärjestelmä osaksi Raisio-

konsernin avainhenkilöiden kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Vuosi 2009 oli sitouttamisjärjestelmän toinen jakso. Raision palkat ja palkkiot jatkuvista toiminnoista olivat vuonna 2009 yhteensä 41,7 miljoonaa euroa henkilösivukuluineen.

ALOITETOIMINTA

Aloitetoiminnan tavoitteena Raisiossa on kannustaa henkilöstöä oman työpaikkansa ja -ympäristönsä kehittämiseen. Toteutetuista ideoista hyötyvät niin aloitteentekijä, yritys kuin koko työyhteisö. Vuonna 2009 aloitetoimikunta jatkoi viime vuosien linjaa kokoon-tumalla 9 kertaa sekä palkitsemalla hyväksi todetut aloitteet. Vuonna 2009 raisiolaiset tekivät 73 aloitetta. Näistä yli puolet toteutettiin joko täysin tai lähes esitetyn mukaisesti. Työturvallisuus- ja ympäristöasioihin aloitteista kohdistui 49 prosenttia. Aloitetoimikunnan vuodelle 2009 laatima toimintasuunnitelma toteutettiin suunnitellusti. Toimintasuunnitelma sisälsi mm. syyskaudelle ajoitetun aloitekilpailun. Aloitetoimikunnan pyrkimyksenä on omalla toiminnallaan edistää hyvän työilmapiirin rakentumista. Työyhteisön avoin ja kannustava ilmapiiri mahdollistaa ja tuottaa parhaat kehitysiedat.

HENKILÖSTRATEGISET TAVOITTEET JA PAINOPISTEET

KEHITTYVÄ, OSAAVA, MOTIVOITUNUT HENKILÖSTÖ

JOHTAMINEN	OSAAMINEN	TYÖHYVINVOINTI	TOIMINTAKULTTUURI
<ul style="list-style-type: none"> JOHTAMISEN JA ESIMIES-ALAI-STYÖSKENTELYN KEHITTÄMINEN MUUTOSJOHTAMINEN IKÄJOHTAMINEN 	<ul style="list-style-type: none"> PANOSTAMINEN ERIKOIS-OSAAMISEEN URASUUNNITTELU JA TEHTÄVÄ-KIERTO REKRYTOINTI KANSAINVÄLINEN OSAAMINEN 	<ul style="list-style-type: none"> PAINOPISTE ENNAKOIVASSA TYÖ-TERVEYSHUOLLOSSA TYÖYMPÄRISTÖN JA TYÖOLOSUHTEIDEN KEHITTÄMINEN EDELLEEN 	<ul style="list-style-type: none"> ASIAKAS- JA KULUTTAJALÄHTÖISYYS LIIKETOIMINTA-ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ HENKILÖSTÖN JA TYÖNANTAJAN VÄLINEN YHTEISTYÖ VASTUULLISUUS-, KUSTANNUS- JA TULOSTIETOISUUS UUDISTUMINEN JA JATKUVA OPPIMINEN

TYÖTURVALLISUUS

Turvallisuusajattelu perustuu pääsääntöisesti yksikkökohtaisiin pelastussuunnitelmiin sekä työturvallisuusohjeistuksiin. Hyvällä työturvallisuuden hallinnalla Raisio pyrkii varmistamaan henkilöstönsä vahingoittumattomuuden ja liiketoimintojensa häiriöttömyyden. Tavoitteena on, että Raisio on työturvallisuusuostoinnassa eturivin yritys jokaisessa maassa, jossa sillä on toimintaa. Vuositainen päivitettävällä työsuojelun toimintaohjelmalla yrityksen johto ohjaa yksiköiden työsuojelutoimintaa. Keskeisimmäksi pitkän ajan tavoitteeksi on asetettu nolla tapaturmaa.

Henkilöstöä koulutetaan ja opastetaan työsuojelu- ja turvallisuusasioissa säännöllisesti. Työturvallisuuskorttikoulutuksen piirissä on sekä oma henkilökunta että yhteistyökumppaniyritysten työntekijät. Raisio edellyttää Suomen toimipisteissään kaikilta palveluyritysten työntekijöiltä työturvallisuuskorttia.

TYÖHYVINVOINTI

Työhyvinvoinnin kehittämistä on kaikki toiminta, joka liittyy yksittäisen työntekijän terveyteen, hyvinvointiin, osaamiseen, työhynteisöön sekä työhön ja työolosuhteisiin.

Työhyvinvointia ylläpitävällä Tyhy-toiminnalla on pitkät perinteet Raision Suomen yksiköissä. Raision kansainvälisissä toimipisteissä on vastaavan tyyppistä toimintaa. Pitkäjänteisellä työllä pyritään lisäämään työmotivaatiota, hyödyntämään systemaattisesti yrityksen sisäistä osaamista ja vähentämään sairauspoissaoloja sekä ehkäisemään ennen aikaista eläkkeelle siirtymistä. Keinoina käytetään mm. työyhteisökoulutusta, tuettua vapaa-ajan toimintaa, terveyteen liittyviä palveluja ja kuntoutusta. Tilannetta kartoitetaan kyselyjen ja työyhteisöarviointien kautta.

Raisio ostaa työterveyshuoltopalvelun kunkin maan ja alueen parhailta osajilta. Tämä mahdollistaa työterveyshuollon palvelujen ja osaamisen jatkuvan kehittämisen yhteistyössä työterveyshuollon ammattilaisten kanssa. Vuonna 2009 työterveyshuollossa panostettiin ennaltaehkäisevään työhön. Näistä merkittävin oli neljänsadan yli 40-vuotiaan raisiolaisen osallistuminen vuonna 2008 alkaneeseen vuoden kestävään TurkuDee-hankkeeseen, jonka tavoitteena oli aikuisiän diabeteksen ennaltaehkäisy.

OSAAMINEN

Henkilöstövoimavaroja johdettaessa tarkastellaan johtamista, osaamista, työhyvinvointia ja toimintakulttuuria. Osaamisen kehittämisen keinoja ovat mm. rekrytointi, työssä oppiminen, perehdyttäminen, koulutus ja erilaiset kehittämis- ja yhteistyöprojektit. Henkilökohtaisista tavoitteista ja osaamisen kehittämisen keinoista sovitaan esimiehen ja työntekijän välisissä RaiTalk-kehityskeskusteluissa. Lähin esimies käy jokaisen henkilön kanssa joko henkilökohtaisen tai ryhmäkeskustelun vähintään kerran vuodessa. Vuonna 2009 kehityskeskustelujen kattavuus oli 87 prosenttia (81 %) tavoitteen ollessa 100 prosenttia.

Raisio kouluttaa ja motivoi henkilökuntaansa pitämään yllä ammattitaitoaan. Osaamisen kehittämisessä panostettiin vuonna

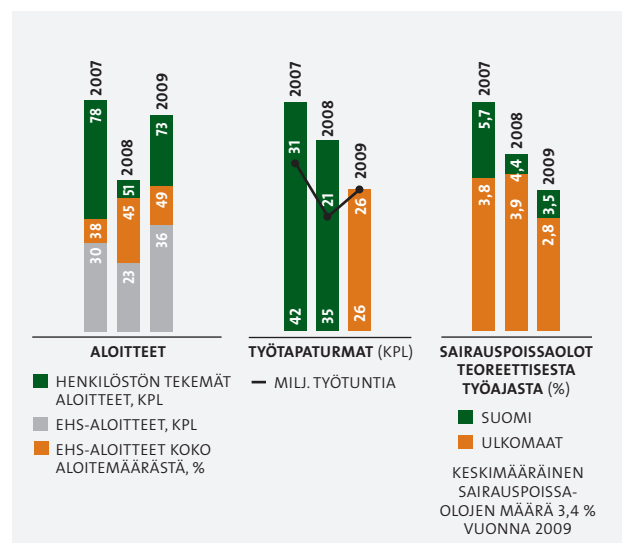
2009 ammatillisen koulutuksen ja sisäisen toiminnan kehittämisen lisäksi muun muassa kiel-, työturvallisuus-, ensiapu- ja tietotekniikkakoulutukseen sekä laatu- ja ympäristöasioihin.

Esimies-alaistyöskentelyn kehittämistä jatkettiin edelleen. Pääpainopistealueena oli operatiivisen tehokkuuden kehittäminen ja sisäinen viestintä. Johtava Raisio -esimiesvalmennuksen viides ryhmä päätti opintonsa tammikuussa 2009 ja kuudennen ryhmän suunnittelu ja kokoaminen aloitettiin loppuvuodesta 2009. Koulutuksen tavoitteena on mm. liiketoimintastrategioiden viestintä, liiketaloudellisen osaamisen lisääminen sekä henkilökohtaisten esimies- ja yhteistyötaitojen kehittäminen. Vuonna 2009 Raisio käytti 296 000 euroa henkilöstönsä kouluttamiseen. Tähän lukuun eivät sisälly sisäiset koulutukset.

Henkilöstöä kannustetaan huomioimaan laatu-, ympäristö-, terveys- ja turvallisuusnäkökohdat parhaalla mahdollisella tavalla omassa työssään. Laatu-, ympäristö-, terveys- ja turvallisuus-koulutusta järjestetään henkilöstön ammattitaidon lisäämiseksi ja ajan tasalla pitämiseksi. Vastuullisuus on yksi Raision arvoista ja henkilöstön tietoisuuden lisäämiseksi käynnistettiin "Oman Elämäni Ekologiaosaaja" -kampanja. Kampanjassa henkilökunta toi esille omia ekologisesti kestäviä tapojaan toimia. Raisio jatkaa aktiivisesti vastuullisuusasioiden kehittämistä henkilöstönsä kanssa.

Raisio-konsernissa panostettiin edelleen voimakkaasti työturvallisuuskoulutuksiin. Keskeiset painotusalueet olivat työturvallisuuskorttikoulutukset, esimiesten työturvallisuusvastuut ja alkusammutusharjoitukset. Hygieniakoulutuksia omalle henkilöstölle sekä asiakkaille ja muiden sidosryhmien edustajille jatkettiin.

Lisää Raision sosiaalisesta vastuusta ja vertailu GRI-indikaattoreihin löytyvät yhtiön internetsivuilta osoitteesta www.raisio.com > Yritysvastuu.

HALLINNOINTI JA OHJAUS

Raision tavoitteena on johdonmukainen ja avoin johtaminen, jonka myötä osakkeenomistajat voivat arvioida yhtiön tilaa ja kehitystä. Sitoudumme hyvään hallintotapaan noudattamalla lakeja ja säädöksiä sekä toteuttamalla parhaita käytäntöjä.

HALLINNOINTI JA OHJAUS

Suomen lainsäädäntö ja yhtiöjärjestys muodostavat Raision hallinnointiperiaatteiden rungon. Raisio noudattaa Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n hyväksymää Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia (2008).

Raision hallitus ei ole asettanut hallinnointikoodissa tarkoitettua tarkastusvaliokuntaa (suositus 24), koska koko hallitus voi hyvin käsitellä taloudellista raportointia ja valvontaa koskevat asiat ottaen huomioon konsernin liiketoiminnan laajuus ja se, että tilintarkastajat raportoivat toiminnastaan ja havainnoistaan hallitukselle vähintään kahdesti vuodessa. Nimitysvaliokuntaa (suositus 28) hallitus ei ole asettanut, koska hallintoneuvoston keskuudestaan valitsema nimitystyöryhmä valmistelee hallituksen jäsenten nimitysasioita.

Palkitsemisvaliokunnan riittäväksi jäsenmääräksi koko hallituksen jäsenmäärä huomioon ottaen on katsottu kaksi (suositukset 18 ja 31).

YHTIÖKOKOUS

Yhtiökokous on ylin yhtiön asioista päättävä elin. Varsinainen yhtiökokous kokoontuu vuosittain huhtikuun loppuun mennessä päättämään sille kuuluvista asioista, kuten tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vahvistamisesta ja osingonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä, hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten sekä tilintarkastajien valinnasta ja heidän palkkioistaan. Ylimääräisiä yhtiökokouksia voidaan pitää asioiden niin vaatiessa.

Kutsun yhtiökokoukseen toimittaa hallitus ja kutsu julkaistaan aikaisintaan kaksi kuukautta ennen kokouskutsussa mainittua ennakkoilmoittautumispäivää ja viimeistään seitsemäntoista päivää ennen yhtiökokousta ainakin kahdessa sanomalehdessä, jotka yhtiökokous päättää.

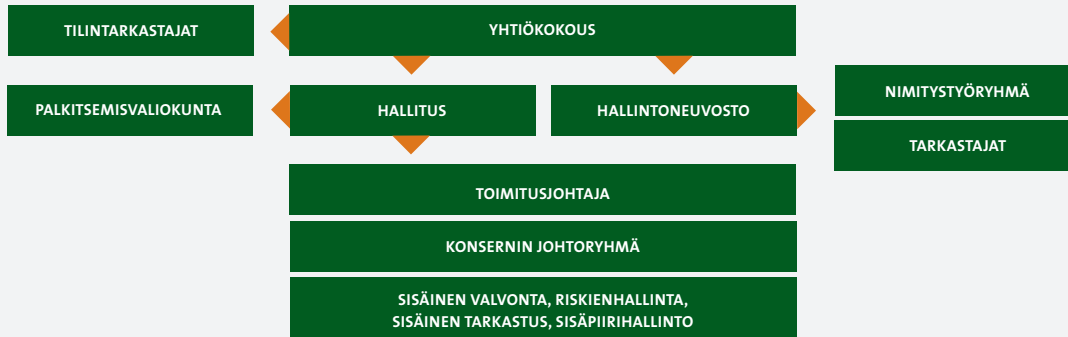
Vuoden 2009 varsinainen yhtiökokous pidettiin 26.3.2009 Turussa. Kokoukseen osallistui henkilökohtaisesti tai asiamiehen edustamana 2 904 osakasta, jotka omistivat 35,6 miljoonaa osaketta eli 21,6 prosenttia koko osakekannasta. Toimitusjohtaja, hallituksen puheenjohtaja sekä kaikki hallituksen jäsenet olivat läsnä yhtiökokouksessa.

HALLITUS

Yhtiön hallitukseen kuuluu vähintään viisi ja enintään kahdeksan yhtiökokouksen valitsemaa jäsentä, joiden toimikausi alkaa valinnan tehneen yhtiökokouksen päättyessä ja päättyy lähinnä seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Hallituksen jäseneksi ei voida valita henkilöä, joka ennen toimikauden alkua on täyttänyt 68 vuotta. Hallitus valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan keskuudestaan toimikaudeksi kerrallaan.

RAISIO OYJ:N HALLINTOMALLI

N. 37 000 OSAKKEENOMISTAJAA

Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus ohjaa ja valvoo yhtiön toimivaa johtoa, hyväksyy yhtiön strategiset tavoitteet ja riskienhallinnan periaatteet sekä varmistaa johtamisjärjestelmän toimivuuden.

Hallitus työskentelee ja tekee päätöksensä kokouksissaan ja on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä. Asioiden niin vaatiessa kokous voidaan pitää myös puhelinkokouksena. Puheenjohtaja kutsuu koolle hallituksen kokouksen tarvittaessa tai jos hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja sitä vaatii. Puheenjohtaja päättää kunkin kokouksen esityslistan sisällöstä toimitusjohtajan tai hallituksen jäsenten tekemien esitysten perusteella. Esityslista ja mahdollinen ennakkomateriaali esillä oleviin asioihin liittyen toimitetaan hallituksen jäsenille viimeistään neljä arkipäivää ennen kokousta, ellei asian laatu muuta edellytä. Toimitusjohtaja, konsernin johtoryhmän jäsen tai asiantuntija esittelee hallitukselle sen päätettävät asiat.

Kokouksessa käsitellyistä ja päätetyistä asioista hallituksen sihteeri laatii pöytäkirjan, joka hyväksytään ja jonka kaikki läsnä olleet jäsenet allekirjoittavat seuraavassa kokouksessa.

Raisio Oyj:n hallitus on vahvistanut toimintaansa varten työjärjestyksen, jonka mukaan hallituksen keskeisiin tehtäviin kuuluu:

- vahvistaa Raision strategia ja tarkistaa säännöllisesti sen ajanmukaisuus,
- hyväksyä vuosittaiset budjetit sekä valvoa niiden toteutumista,
- päättää merkittävistä yksittäisistä investoinneista sekä divestoinneista,
- käsitellä ja hyväksyä tilinpäätökset ja osavuosikatsaukset,
- nimittää ja vapauttaa tehtävistään toimitusjohtaja ja hänen esityksestään hänen välittömät alaisensa sekä hyväksyä toimitusjohtajan toimitusjohtajasopimus ja muut etuudet,
- päättää johdon ja henkilöstön kannustus- ja palkkiojärjestelmistä sekä tehdä tarvittaessa niistä johtuvat esitykset yhtiökokoukselle,

- perehtyä vuosittain konsernin toimintaan liittyviin keskeisiin riskeihin ja niiden hallintaan,
- varmistaa konsernin suunnittelu-, tieto- ja valvontajärjestelmien toimivuus ja
- vahvistaa konsernin keskeiset periaatteet, eettiset arvot ja toimintatavat.

Hallituksen jäsenmäärä vuonna 2009 oli viisi ja kaikki vuonna 2009 hallituksen jäseninä toimineet olivat riippumattomia niin yhtiöstä kuin sen merkittävistä osakkeenomistajistakin. Hallitus kokoontui vuoden 2009 aikana yksitoista kertaa ja piti lisäksi viisi puhelinkokousta sekä ns. järjestäytymiskokouksen välittömästi yhtiökokouksen jälkeen. Hallituksen jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli 92,9.

Hallituksen puheenjohtajalle suoritettiin palkkiona 16 810 euroa kuukaudessa ja muille hallituksen jäsenille maksettiin palkkiona 1 700 euroa kuukaudessa maaliskuun loppuun 2009. Kevään 2009 yhtiökokouksesta alkaneena toimikautena hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiona 17 500 euroa kuukaudessa ja jäsenille 2 000 euroa kuukaudessa. Tästä palkkiosta noin 20 % maksetaan luovuttamalla heille yhtiön hallussa olevia omia osakkeita ja noin 80 % rahana kuukausittain; huhtikuulta ja toukokuulta osakkeina suoritettava palkkio luovutettiin kuitenkin toukokuussa 2009. Lisäksi kokouspäiviltä maksettiin päiväraha ja korvattiin matkakulut konsernin matkustussäännön mukaan. Hallituksen puheenjohtaja ja jäsenet eivät ole mukana yhtiön osakepohjaisessa kannustinjärjestelmässä.

Hallitus toteutti toimintansa ja työskentelytapojensa arvioinnin syksyllä 2009 ulkopuolisella asiantuntijalla.

Hallituksen jäsenet esitellään vuosikertomuksen sivulla 51.

HALLITUKSEN VALIOKUNNAT JA TYÖRYHMÄT

Hallituksen vastuulle kuuluvien palkitsemis- ja nimitysasioiden valmistelun tehostamiseksi hallitus on asettanut palkitsemisvaliokunnan.

Palkitsemisvaliokunnan tehtävinä ovat (1) toimitusjohtajan ja tämän mahdollisen sijaisen palkkauksen ja muiden taloudellisten etuuskien valmistelu, (2) toimitusjohtajan, toimitusjohtajan mahdollisen sijaisen ja muuhun johtoon kuuluvien henkilöiden nimitysasioiden valmistelu ja seuraajakysymysten arviointi, (3) johdon, avainhenkilöiden ja henkilöstön kannustin- ja palkitsemisjärjestelmiä koskevien asioiden valmistelu sekä (4) merkittävien organisaatiomuutosten valmistelu.

Valiokuntaan kuuluu kaksi jäsentä, jotka hallitus valitsee keskuudestaan. Huhtikuussa 2009 jäseniksi on valittu Simo Patokangas ja Michael Ramm-Schmidt.

Valiokunta kokoontuu puheenjohtajansa kutsusta niin usein kuin asiat vaativat ja se voi käyttää tarpeelliseksi arvioimissaan määrin niin yrityksen omia kuin ulkopuolisia asiantuntijoita. Valiokunnan sihteerinä toimii hallituksen sihteeri tai konsernin henkilöstöasioista vastaava johtaja. Vuonna 2009 palkitsemisvaliokunta kokoontui viisi kertaa ja kaikki jäsenet olivat läsnä kokouksissa.

Hallituksen asettaman viljatyöryhmän tavoitteena on edistää viljaa ja öljykasveja käyttävien Raision liiketoimintojen toimintaedellytyksiä ja turvata kotimaisen raaka-aineen saanti tuottamalla ja jakamalla informaatiota ko. kasvien tuotannosta ja käytöstä hallintoelimille ja sidosryhmille. Työryhmään kuuluvat hallintoneuvoston puheenjohtaja, yksi hallituksen jäsen, Business to Business -yksiköstä vastaava johtaja ja viljakauppaysiköstä vastaava johtaja. Hallitus on keskuudestaan valinnut työryhmään Erkki Haaviston.

HALLINTONEUVOSTO

Hallintoneuvostoon kuuluu vähintään 15 ja enintään 25 jäsentä, joiden toimikausi alkaa valinnan tekevästä yhtiökokouksesta ja päättyy kolmannen valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Kolmannes jäsenistä on erovuorossa vuosittain. Kevään 2009 yhtiökokous vahvisti hallintoneuvoston jäsenmääräksi 25. Yhtiökokouksen valitsemien jäsenten rinnalla hallintoneuvostoon kuuluu jäsenenä kolme Raisio-konsernin Suomessa toimivan henkilöstön muodostamien henkilöstöryhmien valitsemaa edustajaa. Hallintoneuvoston jäseneksi ei voida valita henkilöä, joka ennen toimikauden alkua on täyttänyt 65 vuotta.

Hallintoneuvosto valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan keskuudestaan toimikaudeksi, joka alkaa ensimmäisestä varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen pidettävästä hallintoneuvoston kokouksesta ja päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen pidettävässä ensimmäisessä hallintoneuvoston kokouksessa.

Hallintoneuvosto valvoo hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa yhtiön hallintoa sekä antaa yhtiökokoukselle lausuntonsa tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta. Hallintoneuvosto

kokoontui vuonna 2009 kolme kertaa ja jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli 90,7.

Hallintoneuvoston puheenjohtaja on Michael Hornborg toukokuusta 2009 ja varapuheenjohtaja Holger Falck vuodesta 2006.

Vuonna 2009 hallintoneuvoston jäsenille maksettiin palkkiona 260 euroa kokoukselta sekä korvattiin matkakustannukset ja suoritettiin päivärahaa kokousmatkoilta konsernin matkustussäännön mukaan. Hallintoneuvoston puheenjohtajan vuosipalkkio vuonna 2009 oli 10 000 euroa.

Hallintoneuvoston jäsenet esittellään vuosikertomuksen sivulla 53.

HALLINTONEUVOSTON TYÖRYHMÄT

Hallintoneuvosto on asettanut nimitystyöryhmän valmistelevaan hallituksen jäsenten nimitysasioita. Työryhmä tekee ehdotuksensa hallintoneuvostolle, joka puolestaan voi tehdä ehdotuksen yhtiökokoukselle hallituksen jäseniksi valittavista henkilöistä. Työryhmään kuuluvat asemansa perusteella hallintoneuvoston puheenjohtaja Michael Hornborg ja varapuheenjohtaja Holger Falck sekä kolme hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemaa jäsentä – Hans Langh, Paavo Myllymäki ja Hannu Tarkkonen. Työryhmä kokoontui kertomusvuoden aikana kaksi kertaa.

Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan neljä jäsentä tarkastamaan hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa yhtiön hallintoa. Toukokuussa 2009 hallintoneuvosto on valinnut tähän tehtävään Pentti Kallialan, Antti Lithoviuksen, Kari Niemistön ja Raine Reki-kosken. Tarkastajat raportoivat havainnoistaan hallintoneuvostolle ja vuonna 2009 he tekivät kaksi tarkastuskäyntiä yhtiöön.

TOIMITUSJOHTAJA

Raisio Oyj:n toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten sekä sen asettamien tavoitteiden mukaisesti (yleistoimivalta) sekä vastaa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Matti Rihko on hoitanut Raisio Oyj:n toimitusjohtajan tehtävää marraskuusta 2006. Rihkolla on vuonna 2009 suoritettu toimitusjohtajan tehtävästä palkkana, palkkioina ja luontoisetuina yhteensä 723 206,01 euroa. Koska toimitusjohtaja on mukana konsernin osakepohjaisessa kannustinjärjestelmässä, hänelle on lisäksi elokuussa 2009 vuoden 2008 järjestelmän (ensimmäinen ansaintajako) perusteella luovutettu 64 500 kappaletta Raisio Oyj:n vaihto-osakkeita, joiden luovutusarvo oli 136 503,16 euroa sekä maksettu 144 946,65 euron määräinen rahasuoritus, joka on tarkoitettu kattamaan osakkeina suoritettavasta palkkiosta johtuvat verot ja veroluontoiset maksut. Tunnustuksena ja palkkiona onnistuneesta ja menestyksellisesti toteutetusta margariiniliiketoiminnan myynnistä on toimitusjohtajalle päätetty luovuttaa 20 000 kappaletta Raisio Oyj:n vaihto-osakkeita maaliskuussa 2011; lisäksi hänelle maksetaan rahasuoritus, joka on tarkoitettu kattamaan osakkeina suoritettavasta palkkiosta johtuvat verot ja veroluontoiset maksut.

Edelleen, vuoden 2009 osakepohjaisen kannustinjärjestelmän (toinen ansaintajakso) perusteella voidaan toimitusjohtajalle elokuussa 2010 luovuttaa enimmillään 66 667 Raisio Oyj:n vaihto-osaketta. Tämäkin palkkio suoritetaan osakkeiden ja rahan yhdistelmänä ja rahasuoritus on tarkoitettu kattamaan osakkeina suoritettavasta palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluontoiset maksut.

Toimitusjohtajalla on sopimuksen mukaan oikeus ja velvollisuus siirtyä eläkkeelle 62 vuotta täytettyään. Yhtiö ja toimitusjohtaja voivat kumpikin irtisanoa toimitusjohtajasopimuksen päättymään kuuden kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen. Yhtiön toimitaessa irtisanomisen toimitusjohtajalla on oikeus irtisanomisajan palkan lisäksi korvaukseen, joka määrittään vastaa hänen 12 kuukauden palkkaansa.

Toimitusjohtajan sijaista ei ole valittu.

JOHTORYHMÄ

Konsernin johtoryhmän puheenjohtaja on Raisio Oyj:n toimitusjohtaja ja sen jäseniä ovat Brändit-yksikön Pohjois-Euroopan elintarvikeliiketoiminnasta vastaava johtaja, Brändit-yksikön Itä-Euroopan elintarvikeliiketoiminnasta vastaava johtaja, liiketoiminnan kehityksestä ja Brändit-yksikön Benecol-liiketoiminnasta vastaava johtaja, Business to Business -yksiköstä vastaava johtaja, viljakaupasta vastaava johtaja sekä talousfunktioista vastaava johtaja ja henkilöstöfunktioista vastaava johtaja. Johtoryhmän sihteerinä toimii konsernin lakiasianjohtaja ja tämän estyneenä ollessa rahoitusjohtaja.

Johtoryhmä koordinoi konsernin eri toimintoja ja määrittelee koko konsernia koskevat toimintapolitiikat ja prosessit. Johtoryhmä valmistelee konsernistrategiaa ja valvoo sen toteutumista sekä valmistelee toimitusjohtajan apuna hallitukselle päätösehdotukset asioissa, jotka koskevat koko konsernia. Konsernin johtoryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa varsinaiseen kokoukseen ja pitää lyhyen kokouksen viikoittain. Kuukausikokouksen keskeisimmät aiheet ovat lähinnä edellisen kuukauden tulos sekä liiketoimintojen ja palvelufunktioiden kuukausikatsaukset.

Johtoryhmän jäsenet esitellään vuosikertomuksen sivulla 52.

PALKITSEMISJÄRJESTELMÄT

Raision periaatteena on tarjota henkilöstölleen sekä maittain että liiketoiminnoinnain kilpailukyistä kompensatiota. Raisio seuraa säännöllisesti markkinapalkkoja ja palkitsemisjärjestelmien kehittymistä yhtiön kilpailukyyn ylläpitämiseksi.

Raisiossa oli vuonna 2009 erilliset kannustinjärjestelmät johdolle, keski johdolle ja muulle henkilöstölle. Toimitusjohtajan ja muun johdon kannustinjärjestelmä perustui tulos- ja käyttöpääomavoittojen saavuttamiseen sekä jatkuvaan parantamiseen. Toimitusjohtajan maksimibonus oli vuositasolla kuuden kuukauden palkkaa vastaava summa ja muun johdon vastaavasti maksimissaan joko neljän tai viiden kuukauden palkkaa vastaava summa.

Vuonna 2008 Raisiossa otettiin käyttöön kolmevuotinen osakepohjainen kannustinjärjestelmä, missä ensimmäisen ansaintajakson (tilikausi 2008) mittareina olivat tulos ennen kertaluontoisia erä ja veroja (EBT) sekä liikevaihdon kasvu. Jaettavissa ollut enimmäisosakemäärä vuodelta 2008 oli 400 000 vaihto-osaketta ja palkkiona vaihto-osakkeita luovutettiin elokuussa 334 500 kappaletta. Toisen ansaintajakson (tilikausi 2009) ansaintakriteerit ovat sidotun pääoman tuotto, tulos ennen kertaluontoisia erä ja veroja sekä margariiniliiketoiminnan myyntiprosessi ja palkkiona luovutettavien vaihto-osakkeiden määrä on enintään 600 000 kappaletta.

Edelleen, konsernin johtoryhmän jäsenet kuuluvat Raisio-konsernin johdon ryhmäeläkevakuutuksen piiriin. Ryhmäeläkevakuutukseen maksetaan vuosittain 10 prosenttia johtajan perusvuospalkasta. Johtajien eläkeikä on 62 vuotta.

Raision kannustinjärjestelmistä ja toimitusjohtajan sekä konsernin johdon palkoista päättää hallitus palkitsemisvaliokunnan esityksestä.

KUVAUS TALOUDELLISEEN RAPORTOINTI-PROSESSIIN LIITTYVIEN SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTELMIEN PÄÄPIIRTEISTÄ

Sisäisen valvonnan tavoitteet

Toimintansa tuloksellisuuden varmistamiseksi Raisio valvoo jatkuvasti toimintojaan. Sisäisen valvontajärjestelmän avulla pyritään varmistamaan, että konsernissa toimitaan eettisesti, noudatetaan lakeja ja säännöksiä, konsernin toiminta on tehokasta ja tuloksellista ja että taloudellinen raportointi on luotettavaa. Sisäisellä valvonnalla ei kuitenkaan voida taata täydellistä varmuutta siitä, että riskien toteutuminen täysin voitaisiin välttää.

Raisiossa sisäinen valvonta ymmärretään prosessina, johon osallistuvat hallitus, johto ja muu henkilöstö. Raisio on määritellyt tärkeiksi katsomilleen alueille periaatteet, joita noudatetaan konserninlaajuisesti. Nämä periaatteet muodostavat perustan sisäiselle valvonnalle. Sisäinen valvonta ei ole erillinen organisaatio vaan osa konsernin kaikkea toimintaa.

Raision sisäinen valvonta lähtee konsernin arvoista, jotka osaltaan auttavat konsernin vision ja strategian mukaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Raision perustavoitteet ovat kannattavuus, asiakastyytyväisyys ja hyvinvointi. Näitä perustavoitteita tukevia arvoja ovat osaaminen, vastuullisuus ja avoin yhteistyö. Arvot ja perustavoitteet vaikuttavat jokapäiväiseen kanssakäymiseen asiakkaiden, toimittajien ja sijoittajien kanssa. Ne vaikuttavat myös erilaisiin sisäisiin politiikkoihin, käsikirjoihin ja ohjeisiin sekä muotoutuneisiin käytäntöihin.

Taloudellinen ohjaus ja valvonta

Liiketoimintojen sisäisestä valvontajärjestelmästä vastaavat liike-toimintayksiköiden johto ja controller-toiminto konsernin periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti.

Konsernin johtamisessa noudatetaan johtamisjärjestelmää, jossa keskeisellä sijalla ovat konsernin ja liiketoimintayksiköiden tuloskortit sekä niihin liittyvät toimintasuunnitelmat sekä ns. vuosikello. Johtamisjärjestelmässä suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen ovat tärkeällä sijalla tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan saavuttamiseksi. Suunnittelu ja seuranta rytmittyvät vuosikellossa määritellyn kalenterin mukaisesti. Keskeinen valvontaprosessi tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisen toiminnan varmistamisessa on kuukausittainen johdon raportointi ja sen yhteydessä tehtävä toiminnan analyysi toteutuneen liiketoiminnan tuloksen sekä budjetoidun että kuukausittain päivitettävän ennusteen välillä.

Konsernin taloushallinto ja liiketoimintojen controller-toiminto tukevat ja koordinoivat konsernin taloudellista johtamista. Konsernin taloushallinto vastaa taloudellisen raportointiprosessin ja siihen liittyvien valvontajärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä. Näin liiketoimintojen ja eri organisaatiosuhteiden johto saa luotettavaa tietoa organisaation tavoitteiden saavuttamisesta.

Taloudellisen raportoinnin luotettavuus

Raisiossa ei ole erillistä tarkastusvaliokuntaa eikä sisäisen tarkastuksen organisaatiota. Hallitus arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tasoa ja tehokkuutta. Hallituksen vastuulla on myös varmistaa, että laskentatoimen ja taloushallinnon sisäinen valvonta on järjestetty asianmukaisesti.

Sisäisen tarkastuksen tehtävät on konsernissa katsottu tarkoitukseenmukaiseksi sisällyttää konsernin taloushallinnolle ja liike-toimintojen controller-toiminnolle, jotka raportoivat konsernin talousjohtajalle riskienhallintaan sekä sisäiseen valvontaan ja tarkastukseen liittyvissä asioissa. Sisäisen valvonnan havainnoista ja liiketoiminnan riskeistä raportoidaan hallitukselle osana kuukausittaista taloudellista raportointia.

Raision taloudellista raportointia hoidetaan yhtenäisin periaattein kaikissa konserniyhtiöissä. Sekä sisäisessä että ulkoisessa raportoinnissa sovelletaan kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IFRS). Taloudellisen raportoinnin luotettavuuden edellytyksenä on laskentatoimen prosessien asianmukainen valvonta.

Taloudellisen raportoinnin valvonta pohjautuu konsernin määrittelemiin raportoinnin periaatteisiin ja ohjeistuksiin. Tilinpäätösstandardien tulkinta ja soveltaminen on keskitetty konsernin taloushallintoon, joka myös valvoo standardien ja ohjeiden noudattamista. Raportointiprosessin samoin kuin budjetointi- ja ennustamisprosessin määrittämisestä ja keskitetystä ylläpitämisestä vastaa konsernin taloushallinto. Käytössä on yhdenmukainen raportointijärjestelmä, ja samoja periaatteita sovelletaan koko konsernissa.

Raisio on määrittänyt merkittävimpien liiketoimintojen osalta prosessinsa ja niihin liittyvät toiminnanohjausjärjestelmän tuemat valvontatoimenpiteet samoin kuin prosesseihin liittyvät muut valvontatoimenpiteet. Tietojärjestelmillä on sisäisen valvonnan kannalta tärkeä merkitys, koska useat valvontatoimenpiteet perustuvat tietotekniikkaan. Talousprosessiin liittyvät tiedonsiirrot on pyritty automatisoimaan mahdollisimman pitkälle ja automatisointia kehitetään edelleen. Järjestelmien ja tiedonsiirtoprosessien arviointiin on käytetty ulkopuolisia auditoiteja.

Muut johtamisjärjestelmät

Henkilöstöjohtaminen

Raision sisäisen valvonnan järjestelmiin liittyvät myös henkilöstöjohtamisen prosessit ja käytännöt, joista henkilöstöhallinto vastaa ja jotka ovat osa Raision johtamisjärjestelmää. Niitä kehitetään tukemaan sisäistä valvontaa työntekijätasolla. Sisäisen valvonnan kannalta tärkeimpiä ovat osaamisen kehittäminen, minkä keinoina ovat rekrytointi, perehdyttäminen, koulutus ja työssä oppiminen, palkitseminen, kehityskeskustelut sekä henkilöstön mielipidekyselyt.

Laatu

Raision toiminnoista pääosa on ISO 9001 ja ISO 14001 -sertifioinnin piirissä. Tuoteturvallisuuden jatkuvan kehittämisen varmistamiseksi ja asiakastyytyväisyyden parantamiseksi hyödynnetään elintarvikelaitoksissa myös elintarviketurvallisuusstandardeja. Laatujohtamisen tehokkuus nähdään Raisiolle erittäin tärkeänä. Laatujohtamisen noudattamista edellytetään kaikessa toiminnassa ja sitä valvotaan tehokkaasti.

Kestävä kehitys

Raisio noudattaa kaikkia toimintaansa koskevia paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä lakeja ja määräyksiä. Lisäksi Raisio on sitoutunut Kansainvälisen Kauppakamarin (ICC) kestävä kehityksen periaatteisiin. Toimimalla turvallisesti ja panostamalla turvallisuuden edistämiseen tuetaan toiminnan laatua ja taloudellisuutta.

Riskienhallinta

Riskien tunnistamisella ja niiden arvioinnilla on tärkeä merkitys sisäisen valvonnan onnistumiselle. Jotta konsernin toiminnan tehokkuutta ja tuloksellisuutta voidaan valvoa, on riskejä kyettävä hallitsemaan. Raision sisäisen valvonnan on annettava johdolle varmuus siitä, että laadittua riskienhallintapolitiikkaa noudatetaan.

Raision riskienhallintapolitiikassa on määritelty riskienhallinnan tavoitteet, periaatteet ja vastuut. Riskienhallinta on määritelty toiminnaksi, jonka tavoitteena on tunnistaa ja arvioida merkittävät

ulkoiset ja sisäiset epävarmuustekijät, jotka voivat uhata strategian toteuttamista ja tavoitteiden saavuttamista. Tunnistettuja riskejä pyritään mahdollisuuksien mukaan poistamaan, pienentämään tai siirtämään. Ration riskikenttä jakaantuu strategisiin, operatiivisiin, vahinko- ja rahoitusriskeihin. Erityinen paino on ennaltaehkäisevällä toiminnalla ja sen kehittämisellä. Riskienhallinta on osa konsernin jokapäiväistä toimintaa. Elintarvikkeita valmistavan konsernin riskienhallinnassa turvallisuudeltaan puutteellisten tuotteiden aiheuttamat vahingot ja niihin liittyvät vastuuriskit ovat keskeinen aihe.

Konsernin rahoitusjohtaja, joka raportoi talousjohtajalle, vastaa riskienhallinnan koordinoinnista, kehittämisestä ja seurannasta. Riskienhallinnan kehittämisessä käytetään myös ulkopuolisia neuvonantajia. Riskienhallintatoiminto vastaa koko konsernin käsiteltävistä vakuutusohjelmista. Vakuutusten kattavuutta arvioidaan muun muassa toimipaikkojen riskikartoituksen yhteydessä.

Liiketoimintayksiköt toteuttavat käytännön riskienhallintatyötä riskienhallintapolitiikan ja konsernin ohjeiden mukaisesti. Operatiivinen vastuu on kunkin yksikön ja toiminnon johdolla. Yksiköt kartoittavat ja tunnistavat riskejä muun muassa vuosisuunnittelun yhteydessä. Kriisitilanteissa toimimiseen sekä kriisiviestintään on valmistauduttu.

Kukin liiketoimintayksikkö ja palvelufunktiot ml. rahoitus raportoivat tärkeimmistä riskeistään johtoryhmälle.

Liiketoimintariskejä on kuvattu liiketoimintojen katsauksissa vuosikertomuksessa ja muita taloudellisia riskejä ja rahoitusriskejä tilinpäätöksessä.

Tiedotus ja viestintä

Konsernin raportointijärjestelmän ohjeet ja periaatteet ovat kaikkien taloudelliseen raportointiin osallistuvien saatavilla konsernin raportointijärjestelmän yhteydessä. Lisäksi taloudelliseen raportointiin ja valvontatoimenpiteisiin liittyviä ohjeita ja konsernin muita poliittikkoja ja ohjeita on saatavilla konsernin intranetissä.

Seuranta

Konsernin ja liiketoimintayksiköiden tulosta ja muita tunnuslukuja seurataan kuukausittain tapahtuvalla raportoinnilla ja johtoryhmän kuukausikokouksilla, joilla varmistetaan myös sisäisen valvonnan toimivuutta. Johtoryhmä seuraa myös viikoittain konsernin eri yksiköiden myynnin kehitystä. Lisäksi liiketoimintayksiköt seuraavat liiketoimintansa myynnin ja tuloksen kehitystä tätä tiheämmällä frekvenssillä, useimmiten päivätasolla. Tuloksen lopullisesta arvioinnista vastaa hallitus kokouksissaan.

Konsernin taloushallinto seuraa sekä ulkoisen että sisäisen talousraportoinnin oikeellisuutta. Ulkoinen tilintarkastaja tarkastaa ulkoisen tulosraportoinnin oikeellisuuden ja seuraa myös sisäistä raportointia.

SISÄPIIRISÄÄNTELY

Raisio-konsernissa sovelletaan NASDAQ OMX Helsinki Oy:n, Elinkeinoelämän keskusliiton ja Keskuskauppakamarin laatimaa ja pörssin hallituksen antamaa sisäpiiriohjetta (2009) erältä kohdin täsmennettynä.

Konsernin sisäpiiri muodostuu ilmoitusvelvollisista sisäpiiriläisistä (ns. julkinen sisäpiiri) ja pysyvistä yrityskohtaisista sisäpiiriläisistä, joiden lisäksi konsernissa voi aika ajoin olla myös hankekohtaisia sisäpiiriläisiä.

Ilmoitusvelvollisia sisäpiiriläisiä ovat hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, konsernin johtoryhmän jäsenet ja tilintarkastajat. Pysyvään yrityskohtaiseen sisäpiiriin luetaan Raisiossa liiketoimintojen keskeisten vastuuhenkilöiden lisäksi mm. eräät tutkimuksen ja kehityksen sekä taloushallinnon päälliköt ja asiantuntijat sekä johdon assistentit. Pysyvään yrityskohtaiseen sisäpiiriin kuului 29 henkilöä 31.12.2009.

Raisio-konsernin sisäpiiriläiset eivät saa käydä kauppaa yhtiön liikkeeseen laskemilla arvopapereilla tai niihin oikeuttavilla arvopapereilla 14 vuorokautteen ennen yhtiön osavuositarkastuksen ja tilinpäätöstiedotteen julkaisemista.

Konsernin sisäpiirihallinto käyttää Euroclear Finland Oy:n SIRE-järjestelmää, jonka kautta tiedot ilmoitusvelvollisista sisäpiiriläisistä ja heidän omistuksestaan ja lähipiiristään sekä näissä tapahtuneista muutoksista ovat julkisia arvopaperimarkkinalain edellyttämässä laajuudessa. Lain mukaan nähtävillä pidettävät tiedot Raision ilmoitusvelvollisista sisäpiiriläisistä sekä heidän ja heidän lähipiirinsä omistuksesta ja siinä tapahtuneista muutoksista on esitelty yhtiön internetsivuilla.

TILINTARKASTUS

Varsinaisina tilintarkastajina tilikaudella 2009 toimivat Johan Kronberg, KHT ja Mika Kaarisalo, KHT. Varatilintarkastajina toimivat KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja Kalle Laaksonen, KHT. Vuoden 2009 yhtiökokous valitsi samat tilintarkastajat edelleen tilikaudelle 2010. Konsernin tilintarkastuspalvelut on kilpailutettu syksyllä 2007.

Konsernin tilintarkastuksesta laaditaan yhteenveto hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Lisäksi konserniyhtiöiden tilintarkastajat raportoivat erikseen kunkin konserniyhtiön johdolle. Tilintarkastajat olivat läsnä hallituksen kokouksessa kaksi kertaa vuonna 2009. Tilintarkastajat antavat osakkeenomistajille lain edellyttämän tilinpäätökseen liittyvän tilintarkastuskertomuksen vuosittain.

Palkkioita lakisääteisestä tilintarkastuksesta vuodelta 2009 maksettiin yhteensä 108 500 euroa. Lisäksi PricewaterhouseCoopers Oy:ltä ja samaan tilintarkastusketjuun kuuluvilta yhtiöiltä ostettiin muita palveluja yhteensä 425 960 eurolla.

HALLITUS

Puheenjohtaja

SIMO PALOKANGAS

Vuorineuvos

Syntymävuosi: 1944

Kotipaikka: Säskylä, Suomi

Koulutus: agronomi

Keskeinen työkokemus: HK-Ruokatalo Group Oyj 1994–2006: toimitusjohtaja, Lännen Teh-

taat Oyj 1987–1994: toimitusjohtaja, Munakunta 1979–1987: toimitusjohtaja

Hallituksen jäsenyys: jäsen ja puheenjohtaja vuodesta 2006

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät: Biolan Oy: hallituksen jäsen, Domus Yhtiöt Oy: hallituksen puheenjohtaja, Jenny ja Antti Wihurin rahasto, hallituksen jäsen, Wihuri Oy: hallintoneuvoston jäsen, Huoltovarmuuskeskus: hallituksen varapuheenjohtaja

Palkkiot vuonna 2009: 207 930 euroa, josta 14.2009 jälkeen noin 80 % on suoritettu rahana ja noin 20 % osakkeina, yhteensä palkkiona luovutettu 14 335 vaihto-osaketta

Omistus Raisiossa: sarja V 125 617 kpl

Varapuheenjohtaja

MICHAEL RAMM-SCHMIDT

Hallituksen puheenjohtaja,
Oy Executive Leasing Ab

Syntymävuosi: 1952

Kotipaikka: Espoo, Suomi

Koulutus: diplomiekonomi

Keskeinen työkokemus: Oy Executive Leasing

Ab 2004–, Hackman Oyj Abp 2004: konserninjohtaja, Hackman Metos Oy Ab 1995–2004: toimitusjohtaja, Hackman Designor Oy Ab 1989–1994: toimitusjohtaja, International Masters Publishers Inc. 1986–1989: toimitusjohtaja, Skandinavisk Press AB 1984–1986: toimitusjohtaja

Hallituksen jäsenyys: jäsen vuodesta 2005, varapuheenjohtaja vuodesta 2006

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät: Huurre Group Oy: hallituksen puheenjohtaja, International Masters Publishers A/S: hallituksen jäsen, Levanto Oy: hallituksen jäsen, Nuukari Oy: hallituksen puheenjohtaja, Stala Oy: hallituksen jäsen, Stalatable Oy: hallituksen puheenjohtaja, Stiftelsen Svenska Handelshögskolan: hallintoneuvoston jäsen

Palkkiot vuonna 2009: 23 100 euroa, josta 14.2009 jälkeen noin 80 % on suoritettu rahana ja noin 20 % osakkeina, yhteensä palkkiona luovutettu 1 639 vaihto-osaketta

Omistus Raisiossa: sarja V 46 498 kpl

Hallituksen ja hallintoneuvoston sihteerinä toimii Raisio-konsernin rahoitusjohtaja, oikeustieteen kandidaatti Janne Martti.

Hallituksen osakeomistukset tilinpäätöksen allekirjoituspäivänä 11.2.2010.

ANSSI AAPOLA

Toimitusjohtaja,
Finnsa Oy

Syntymävuosi: 1951

Kotipaikka: Kustavi, Suomi

Koulutus: agronomi

Keskeinen työkokemus: Finnsa Oy 2003–: toimitusjohtaja, Raisio-konserni 1983–2002: johtotehtävät, oman tilan viljely 1987–

Hallituksen jäsenyys: jäsen vuodesta 2006

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät: Evirta Oy: hallituksen puheenjohtaja, Vakka-Suomen Osuuspankki: hallituksen jäsen

Palkkiot vuonna 2009: 23 100 euroa, josta 14.2009 jälkeen noin 80 % on suoritettu rahana ja noin 20 % osakkeina, yhteensä palkkiona luovutettu 1 639 vaihto-osaketta

Omistus Raisiossa: sarja K 4 320 kpl ja sarja V 11 787 kpl

ERKKI HAAVISTO

Maanviljelijä

Syntymävuosi: 1968

Kotipaikka: Raisio, Suomi

Koulutus: MMM, agronomi

Keskeinen työkokemus: oman tilan viljely 1993–

Hallituksen jäsenyys: jäsen vuodesta 2004

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät: Metsänhoitoyhdistys Lounametsä: hallituksen varapuheenjohtaja, Turun Seudun Osuuspankki: hallituksen jäsen, Salaojituksen Tukisäätiö s.r.: hallituksen jäsen

Palkkiot vuonna 2009: 23 100 euroa, josta 14.2009 jälkeen noin 80 % on suoritettu rahana ja noin 20 % osakkeina, yhteensä palkkiona luovutettu 1 639 vaihto-osaketta

Omistus Raisiossa: sarja K 364 940 kpl ja sarja V 174 047 kpl

SATU LÄHTEENMÄKI

Professori

Syntymävuosi: 1956

Kotipaikka: Turku, Suomi

Koulutus: kauppatieteiden tohtori

Keskeinen työkokemus: Turun kauppakorkeakoulu 2010–: johtaja, 2006–2009: vararehtori, 1999–: johtamisen ja organisoinnin professori

Hallituksen jäsenyys: jäsen vuodesta 2006

Keskeisimmät samanaikaiset luottamustehtävät: Kyösti Haatajan säätiö: hallituksen jäsen, OP-Pohjola-ryhmän Tutkimussäätiö: hallituksen jäsen, Pohjola Pankki Oyj: hallituksen jäsen, Raisio Oyj:n Tutkimussäätiö: hallituksen jäsen, Turun kauppakorkeakoulu: hallituksen varapuheenjohtaja sekä tiede- ja opetusneuvoston puheenjohtaja, Turun kauppakorkeakoulun tukisäätiö s.r.: hallituksen jäsen

Palkkiot vuonna 2009: 23 100 euroa, josta 14.2009 jälkeen noin 80 % on suoritettu rahana ja noin 20 % osakkeina, yhteensä palkkiona luovutettu 1 639 vaihto-osaketta

Omistus Raisiossa: sarja V 21 787 kpl

KONSERNIN JOHTORYHMÄ

MATTI RIHKO

Syntymävuosi: 1962
Kotipaikka: Kaarina, Suomi
Koulutus: kauppatieteiden maisteri, psykologian maisteri
Tehtävä Raisiossa: toimitusjohtaja
Keskeinen työkokemus: Raisio Oyj 2006–, Ainesosat-yksikön johtaja, Altadis SA, Pariisi 2004–2006: Euroopan johtaja, Altadis Finland Oy 1999–2004: toimitusjohtaja
Omistus Raisiossa: sarja V 184 500 kpl

JACEK DZIEKONSKI

Syntymävuosi: 1957
Kotipaikka: Varsova, Puola
Koulutus: diplomi-insinööri, MBA
Tehtävä Raisiossa: johtaja, Elintarvikeliiketoiminta, Itä-Eurooppa
Keskeinen työkokemus: Raisio Oyj 2007–, Avon Cosmetics Poland 2005–2007: toimitusjohtaja, Orkla Foods Poland 2001–2005: toimitusjohtaja, Lubella (Puola) 1999–2000: toimitusjohtaja
Omistus Raisiossa: sarja V 24 500 kpl

MARKKU KRUTSIN

Syntymävuosi: 1964
Kotipaikka: Vantaa, Suomi
Koulutus: kauppatieteiden maisteri, MBA
Tehtävä Raisiossa: johtaja, Elintarvikeliiketoiminta, Pohjois-Eurooppa
Keskeinen työkokemus: Raisio Oyj 2007–, Atria Oyj 1990–2007: myynnin ja markkinoinnin johtotehtävät, Metsä-Serla Oy 1987–1990: myynnin johtotehtävät
Omistus Raisiossa: sarja V 30 000 kpl

LEIF LIEDES

Syntymävuosi: 1953
Kotipaikka: Naantali, Suomi
Koulutus: yo-merkonomi
Tehtävä Raisiossa: Business to Business -yksikön johtaja
Keskeinen työkokemus: Raisio Oyj 1978–
Omistus Raisiossa: sarja V 36 500 kpl

MERJA LUMME

Syntymävuosi: 1961
Kotipaikka: Lieto, Suomi
Koulutus: insinööri, eMBA
Tehtävä Raisiossa: henkilöstöjohtaja
Keskeinen työkokemus: Raisio Oyj 2003–, PerkinElmer/Wallac Oy 1992–2003: laadunhallinnan, henkilöstöhallinnon ja henkilöstöjohtajan tehtävät, Aimo Virtanen Oy 1991–1992, Saloplast Oy 1988–1992: laadunhallinnan tehtävät
Omistus Raisiossa: sarja V 27 500 kpl

PASI LÄHDETIE

Syntymävuosi: 1959
Kotipaikka: Salo, Suomi
Koulutus: maa- ja metsätieteiden maisteri
Tehtävä Raisiossa: Viljakauppaysikön johtaja
Keskeinen työkokemus: Raisio Oyj 2007–, Elintarviketeollisuusliitto 2004–2007: johtaja, liiketoimintaprosessi
Omistus Raisiossa: sarja V 36 700 kpl

JYRKI PAAPPA

Syntymävuosi: 1965
Kotipaikka: Naantali, Suomi
Koulutus: kauppatieteiden maisteri
Tehtävä Raisiossa: talousjohtaja
Keskeinen työkokemus: Raisio Oyj 1995–: rahoitusriskien hallinnan ja talousjohtajan tehtävät, Turun Seudun Osuuspankki 1989–1995: rahoituksen asiantuntijatehtävät
Omistus Raisiossa: sarja V 30 500 kpl

VINCENT POUJARDIEU

Syntymävuosi: 1967
Kotipaikka: Bryssel, Belgia
Koulutus: Graduated EDHEC business school (Lille, Ranska)
Tehtävä Raisiossa: Liiketoimintojen kehitysjohtaja ja Benecol-liiketoiminnan johtaja
Keskeinen työkokemus: Raisio Oyj 2007–, Altadis SA, Bryssel 2000–2007: aluejohtaja Benelux ja myöh. Pohjois-Eurooppa, Altadis SA, Pariisi 1994–2000: liiketoiminnan kehitysjohtaja, Ranskan suurlähetystö, Nicaragua 1992–1994: kaupallinen neuvonantaja, Arthur Andersen, Lyon 1989–1992: tilintarkastaja
Omistus Raisiossa: sarja V 88 233 kpl

Konsernin johtoryhmän osakeomistukset tilinpäätöksen allekirjoituspäivänä 11.2.2010. Lisäksi vuonna 2009 johtoryhmän jäsenenä toimi Vesa Kurula.

HALLINTO- NEUVOSTO

Kuvajaaja Jaana Kemkanpää

MICHAEL HORNBERG, s. 1966
MMM, Lohja
Puheenjohtaja 27.5.2009 lähtien ja jäsen
vuodesta 2008**
sarja V 10 000 kpl
Michael Hornborg on läsnä hallituksen ko-
kouksissa hallintoneuvoston puheenjohtajan
ominaisuudessa.

HOLGER FALCK, s. 1957
Agronomi, maanviljelijä, Sipoo
Jäsen ja varapuheenjohtaja vuodesta 2006***
sarja K 540 kpl ja sarja V 2 120 kpl

CAY BLOMBERG, s. 1947
Agrologi, maanviljelijä, Kemiö
Jäsen 26.3.2009 lähtien***
sarja K 180 kpl ja sarja V 5 280 kpl

JUHANI ENKOVAARA, s. 1945
Kauppätieteen maisteri, toimitusjohtaja,
Helsinki
Jäsen vuodesta 1996*
sarja K 11 500 kpl ja sarja V 1 500 kpl

RISTO ERVELÄ, s. 1950
Valtiotieteen maisteri,
toiminnanjohtaja, Sauvo
Jäsen vuodesta 1991*
sarja K 3 000 kpl ja sarja V 7 000 kpl

PENTTI KALLIALA, s. 1948
Talousneuvos, kauppias, Turku
Jäsen vuodesta 2006**
sarja V 8 280 kpl

HANS LANGH, s. 1949
Toimitusjohtaja, maanviljelijä, Piikkiö
Jäsen vuodesta 1990*
sarja K 754 480 kpl

JOHAN LAURÉN, s. 1946
Agrologi, maanviljelijä, Parainen
Jäsen vuodesta 1999***
sarja K 40 980 kpl ja sarja V 1 360 kpl

ASKO LEINONEN, s. 1960
Maatalousyrittäjä, Anjalankoski
Jäsen vuodesta 2002*
sarja K 500 kpl ja sarja V 2 000 kpl

ANTTI LITHOVIUS, s. 1950
Maanviljelijä, Lumijoki
Jäsen vuodesta 1994***
sarja K 900 kpl ja sarja V 3 620 kpl

PIRKKO LÖNNQVIST, s. 1955
Markkinointiasistentti, Turku
Jäsen (henkilöstön edustaja)
vuodesta 2007***
Ei Raision osakkeita

PAAVO MYLLYMÄKI, s. 1958
Toiminnanjohtaja, maanviljelijä, Mietoinen
Jäsen vuodesta 1998**
sarja K 3 660 kpl ja sarja V 2 700 kpl

JARMO MÄNTYHARJU, s. 1961
Agrologi, maanviljelijä, Oripää
Jäsen 26.3.2009 lähtien***
sarja K 2 000 kpl

KARI NIEMISTÖ, s. 1962
Toimitusjohtaja, Helsinki
Jäsen vuodesta 2008**
sarja V 4 120 000 kpl

JYRKI NURMI, s. 1957
Pakkaaja, Turku
Jäsen (henkilöstön edustaja)
vuodesta 2008***
Ei Raision osakkeita

YRJÖ OJANIEMI, s. 1959
Agronomi, toiminnanjohtaja, Lapua
Jäsen vuodesta 2002**
sarja K 780 kpl ja sarja V 660 kpl

HEIKKI POHJALA, s. 1959
Agrologi, maanviljelijä, Harjavalta
Jäsen vuodesta 2006***
sarja K 4 340 kpl ja sarja V 900 kpl

RAINE REKIKOSKI, s. 1971
Maatalousyrittäjä, Kiukainen
Jäsen vuodesta 2006**
sarja K 200 kpl ja sarja V 240 kpl

JARI SANKARI, s. 1957
Tekninen päällikkö, Piikkiö
Jäsen (henkilöstön edustaja)
vuodesta 2007***
sarja V 18 350 kpl

URBAN SILÉN, s. 1959
Agrologi, maanviljelijä, Perniö
Jäsen vuodesta 2003*
sarja K 80 000 kpl ja sarja V 32 000 kpl

TUULA TALLSKOG, s. 1946
Hum. kandidaatti, emäntä, Pertteli
Jäsen vuodesta 1998*
sarja K 2 310 kpl

HANNU TARKKONEN, s. 1950
Varatoimitusjohtaja, Helsinki
Jäsen vuodesta 2006**
Ei Raision osakkeita

JOHAN TAUBE, s. 1950
Agrologi, maanviljelijä, Tammisaari
Jäsen vuodesta 1987*
sarja K 101 180 kpl

RITA WEGELIUS, s. 1960
Agronomi, maanviljelijä, Hattula
Jäsen vuodesta 2006***
Ei Raision osakkeita

TAPIO YLITALO, s. 1955
Maanviljelijä, Turku
Jäsen vuodesta 2006***
sarja K 27 480 kpl ja sarja V 500 kpl

Henkilöstöryhmien edustajien ainoa
nimetty varaedustaja on Anne Leppänen
(toimihenkilöt).

Hallintoneuvoston osakeomistukset
tilinpäätöspäivänä 11.2.2010

Sarja K = Raisio Oyj:n kantaosakkeet
Sarja V = Raisio Oyj:n vaihto-osakkeet

* Erovuorossa vuonna 2010

** Erovuorossa vuonna 2011

*** Erovuorossa vuonna 2012

SIJOITTAJATIETOA

Raision tavoitteena on, että kaikilla markkinaosapuolilla on tasapuolisesti oikeaa, riittävää ja ajankohtaista tietoa yhtiöstä osakkeen oikean arvonmuodostuksen pohjaksi.

SIJOITTAJASUHTEET

Raision sijoittajasuhdetoiminnan tärkein tehtävä on tukea osakkeen oikeaa arvonmuodostusta välittämällä tietoa yhtiön strategiasta, toiminnasta, toimintaympäristöstä, tavoitteista sekä taloudellisesta tilanteesta siten, että Raisiosta sijoituskohteena muodostuu mahdollisimman oikea kuva. Tavoitteemme on antaa oikeaa, riittävää ja ajantasaista tietoa säännöllisesti ja tasapuolisesti kaikille markkinaosapuolille. Toiminnassamme pyrimme täsmällisyyteen, avoimuuteen sekä hyvään palveluun.

Raision konserniviestintä vastaa sijoittajaviestinnän toteutuksesta ja yhteydenpidosta yhdessä konsernin johdon kanssa. Sijoittajaviestintäämme kuuluvat taloudelliset raportit, internetsivusto, pääomamarkkinapäivä sekä sijoittajatapaamisia ja -seminaareja.

HILJAINEN JAKSO

Raisio noudattaa kahden viikon pituista hiljaista jaksoa ennen vuosituloksen ja osavuositarkastusten julkistamista. Tänä aikana emme tapaa pääomamarkkinoiden edustajia emmekä kommentoi yhtiön taloudellista tilaa.

SIJOITTAJASUHTEIDEN YHTEYSHENKILÖT

Toimitusjohtaja Matti Rihko
Puhelin: 0400 830 727
Sähköposti: matti.rihko@raisio.com

Talousjohtaja Jyrki Paappa
Puhelin: 050 556 6512
Sähköposti: jyrki.paappa@raisio.com

Viestintäpäällikkö Heidi Hirvonen
Puhelin: 050 567 3060
Sähköposti: heidi.hirvonen@raisio.com

Rahoitusjohtaja Janne Martti
Puhelin: 050 556 6521
Sähköposti: janne.martti@raisio.com

SIJOITUSANALYYSIT

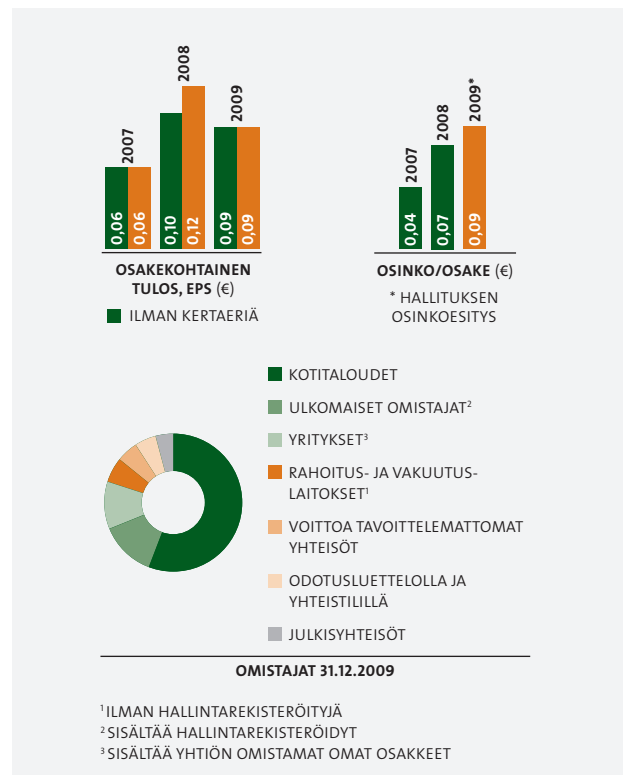
Tietojemme mukaan ainakin seuraavat pankit ja pankkiiriliikkeet arvioivat Raisiota sijoituskohteena. Lista ei välttämättä ole täydellinen. Luettelossa mainitut tahot seuraavat yhtiötä omasta aloitteestaan. Yhtiö ei vastaa sijoitusanalyysien kannanotoista.

- Carnegie Investment Bank
- eQ Pankki
- Evli Pankki
- FIM Securities
- Handelsbanken Capital Markets
- Icecapital Securities
- Nordea Markets
- Pohjola Pankki
- SEB Enskilda
- Sofa Pankki
- Ålandsbanken
- Pankkiiriliike E Öhman J:or

Luettelo yhtiötä seuraavista analyytikoista löytyy internetsivuilta osoitteesta www.raisio.com > Sijoittajat > Analytiikot.

SIJOITUSPALVELUT INTERNETISSÄ

Raision internetsivujen Sijoittajat-osiosta löytyvät tässä esitettyjen tietojen lisäksi mm. 15 minuutilla viivästetyt kaupankäyntitiedot, yhtiön ilmoitusvelvolliset sisäpiiriläiset ja heidän omistuksensa sekä erilaisia palveluja, kuten yhteenveto analytiikoiden laatimista tulosennusteista ja suosituksista.

OSAKKEEN- OMISTAJILLE

YHTIÖKOKOUS

Raisio Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään torstaina 25.3.2010 klo 14.00 alkaen Turun Messu- ja Kongressikeskuksessa osoitteessa Messukentänkatu 9-13, Turku.

Osallistumisoikeus on osakkeenomistajilla, jotka 15.3.2010 ovat merkittyinä osakkeenomistajiksi Euroclear Finland Oy:n pitämään osaksluetteloon ja jotka ovat ilmoittaneet osallistumisestaan yhtiölle viimeistään torstaina 18.3.2010 klo 15.00.

Ilmoittautumiset:

- Raisio Oyj, Osakeasiat, PL 101, 21201 Raisio
- Puhelin: 050 386 4350
- Faksi: (02) 443 2315
- Sähköposti: eeva.hellsten@raisio.com

Osakkeenomistajalla on oikeus saada yhtiökokoukselle osakeyhtiölain nojalla kuuluva asia yhtiökokouksen käsiteltäväksi, mikäli hän vaatii sitä kirjallisesti hallitukselta niin hyvissä ajoin, että asia voidaan sisällyttää kokouskutsuun.

OSINGONMAKSU

Yhtiön hallitus esittää yhtiökokoukselle, että vuodelta 2009 maksettaisiin osinkoa 0,09 euroa jokaiselta vaihto- ja kantaosakkeelta.

Osingon irtoamispäivä	26.3.2010
Osingonmaksun täsmäytyspäivä	30.3.2010
Osingonmaksu	8.4.2010

OSINKOPOLITIIKKA

Raision tavoitteena on jakaa osinkona puolet jatkuvasta liike-toiminnasta syntyvästä osakekohtaisesta tuloksesta edellyttäen, ettei osingonmaksu vaaranna yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamista.

OSAKKEIDEN PERUSTIEDOT

Vaihto-osake

Pörssilistaus	NASDAQ OMX Helsinki Oy, keskisuurten yhtiöiden ryhmä
Toimiala	päivittäistavarat
Kaupankäyntitunnus	RAIVV
Osakemäärä 31.12.2009	130 697 307
joista yhtiön hallussa	8 803 109 kpl

Kantaosake

Pörssilistaus	NASDAQ OMX Helsinki Oy, Pre-lista
Kaupankäyntitunnus	RAIKV
Osakemäärä 31.12.2009	34 451 723
joista yhtiön hallussa	201 295 kpl

Lue lisää Raision osakkeista ja osakkeenomistajista erillisen tilinpäätöksen sivuilta 44-48.

MUUTOKSET YHTEYSTIEDOISSA

Mikäli olette Raision osakkeenomistaja ja yhteystietonne muuttuvat, pyydämme teitä tekemään nimen- ja osoitteenmuutoksen siihen pankkiin tai pankkiiriliikkeeseen, jossa heillä on arvo-osuustili. Näin tiedot päivittyvät myös Euroclear Finland Oy:n ylläpitämiin rekistereihin.

TALOUDELLINEN INFORMAATIO VUONNA 2010

Raisio julkaisee tilikaudelta 2010 seuraavat taloudelliset raportit suomeksi ja englanniksi.

- Osavuositarkastus tammi-maaliskuu 4.5.2010
- Osavuositarkastus tammi-kesäkuu 17.8.2010
- Osavuositarkastus tammi-syyskuu 2.11.2010
- Tilinpäätöstiedote Helmikuu 2011
- Vuosikertomus Maaliskuu 2011

JULKAISUJEN JA TIEDOTTEIDEN TILAAMINEN

Raision vuosikertomus, osavuositarkastukset, tilinpäätöstiedote sekä pörssi- ja lehdistötiedotteet ovat heti julkistamisen jälkeen luettavissa osoitteessa www.raisio.com > Uutiset.

Osavuositarkastusten sekä pörssi- ja lehdistötiedotteiden sähköpostitilaaajaksi voi kirjautua osoitteessa www.raisio.com > Uutiset > Tiedotteiden tilaus.

Vuosikertomuksen tilausosoitteet:

Raisio Oyj, Konserniviestintä
PL 101, 21201 Raisio
Puhelin: 044 782 1299
Sähköposti: communications@raisio.com
Internet: www.raisio.com > Julkaisut > Esitetilauslomake.

VUOSIKERTOMUS 2009

Vuosikertomus postitetaan niille osakkeenomistajille, jotka omistavat vähintään 4 000 yhtiön osaketta vuosikertomuksen ilmestyessä sekä pyydettyinä. Vuosikertomusta voi selata myös yhtiön internetsivuilla osoitteessa www.raisio.com > Julkaisut > Vuosikertomukset.

KESKEISET TUNNUSLUVUT, JATKUVAT TOIMINNOT

KESKEISET TUNNUSLUVUT, TULOS ILMAN KERTAERIÄ							
	10-12/2009	7-9/2009	4-6/2009	1-3/2009	2009	2008	2007
LIKEVAIHTO							
BRÄNDIT, MILJ. €	45,5	43,5	44,2	44,5	177,6	195,4	196,9
BUSINESS TO BUSINESS, MILJ. €	46,3	54,2	55,8	49,3	205,6	282,7	206,7
MUUT TOIMINNOT, MILJ. €	0,3	0,2	0,2	0,2	0,9	1,0	0,4
TOIMIALARYHMIEN VÄLINEN MYYNTI, MILJ. €	-0,6	-2,4	-2,4	-2,7	-8,1	-16,0	-17,0
LIKEVAIHTO YHTEENSÄ, MILJ. €	91,5	95,5	97,8	91,2	375,9	463,2	386,9
LIKETULOS							
BRÄNDIT, MILJ. €	2,8	7,3	4,6	5,8	20,5	11,5	4,4
BUSINESS TO BUSINESS, MILJ. €	2,0	0,3	0,6	0,1	3,0	12,3	8,2
MUUT TOIMINNOT, MILJ. €	-0,8	-0,5	-0,8	-1,1	-3,3	-3,4	-2,1
ELIMINOINNIT, MILJ. €	0,2	0,2	0,2	-0,3	0,3	-0,2	0,2
LIKETULOS YHTEENSÄ, MILJ. €	4,2	7,3	4,5	4,5	20,5	20,2	10,7
% LIKEVAIHDOSTA	4,6	7,7	4,6	5,0	5,5	4,4	2,8
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT, NETTO, MILJ. €	0,3	-0,3	-0,2	-0,3	-0,5	-0,4	-0,3
OSUUS OSAKKUUSSYHTIÖIDEN TULOKSESTA, MILJ. €	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	-0,3
TULOS ENNEN VEROJA, MILJ. €	4,5	7,0	4,3	4,2	20,1	19,8	10,1
TULOVEROT, MILJ. €	-1,5	-1,9	-1,2	-1,4	-5,9	-4,5	-0,8
TILIKAUDEN TULOS, MILJ. €	3,0	5,2	3,1	2,9	14,2	15,2	9,2
TULOS/OSAKE, €	0,02	0,03	0,02	0,02	0,09	0,10	0,06

KESKEISET TUNNUSLUVUT, TASE						
	31.12.2009	30.9.2009	30.6.2009	31.3.2009	31.12.2008	31.12.2007
OMAN PÄÄOMAN TUOTTO, %	4,5	4,9	3,9	4,5	7,0	3,3
SUIJITETUN PÄÄOMAN TUOTTO, %	6,1	6,5	5,3	6,7	8,4	3,5
KOROLLISET RAHOITUSVELAT KAUDEN LOPUSSA, MILJ. €	62,8	71,1	70,6	18,8	19,7	7,2
OMAVARAISUUSASTE, %	73,4	68,4	68,6	75,8	77,9	77,9
NETTOVELKAANTUMISASTE, %	-46,6	-23,9	-17,9	-22,9	-20,8	-13,1
OMA PÄÄOMA/OSAKE, €	2,06	1,80	1,76	1,74	1,79	1,70

TUNNUSLUKUIEN LASKENTAKAAVAT	
TULOS PER OSAKE*	EMOYRITYKSEN OSAKKEENOMISTAJILLE KUULUVA TILIKAUDEN TULOS TILIKAUDEN KESKIMÄÄRÄINEN OSAKEANTIOIKAISTU OSAKKEIDEN LUKUMÄÄRÄ**
OMAN PÄÄOMAN TUOTTO, % (ROE)	$\frac{\text{TULOS ENNEN VEROJA} - \text{TULOVEROT}^*}{\text{OMA PÄÄOMA (KESKIMÄÄRÄIN VUODEN AIKANA)}} \times 100$
SUIJITETUN PÄÄOMAN TUOTTO, % (ROI)	$\frac{\text{TULOS ENNEN VEROJA} + \text{RAHOITUSKULUT}^*}{\text{OMA PÄÄOMA} + \text{KOROLLISET RAHOITUSVELAT (KESKIMÄÄRÄIN VUODEN AIKANA)}} \times 100$
OMAVARAISUUSASTE, %	$\frac{\text{OMA PÄÄOMA}}{\text{TASEEN LOPPUSUMMA} - \text{SAADUT ENNAKOT}} \times 100$
KOROLLISET NETTORAHOITUSVELAT	KOROLLISET RAHOITUSVELAT - RAHAVARAT JA KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT LIKVIDIT RAHOITUSVARAT
NETTOVELKAANTUMISASTE, %	$\frac{\text{KOROLLISET NETTORAHOITUSVELAT}}{\text{OMA PÄÄOMA}} \times 100$
OMA PÄÄOMA PER OSAKE	EMOYRITYKSEN OSAKKEENOMISTAJILLE KUULUVA OMA PÄÄOMA OSAKKEIDEN OSAKEANTIOIKAISTU LUKUMÄÄRÄ KAUDEN LOPUSSA

*) Tunnuslukujen laskennassa on käytetty jatkuvien toimintojen tulosta

**) Ei sisällä osakkeita, joihin liittyy mahdollinen palautusvelvollisuus

SANASTO

Brändi

Tuotemerkki eli kuluttajan tuotteesta tai palvelusta muodostama mielikuva ja kokemusten summa.

CO₂ eli hiilidioksidi

Hiilestä ja hapesta koostuva kemiallinen yhdiste ja palamisessa syntyvä savukaasujen pääkomponentti, jota muodostuu polttoaineen sisältämän hiilen hapettuessa. Hiilidioksidi on merkittävä ilmastoa lämmittävä kasvihuonekaasu.

CO₂e eli hiilidioksidiekvivalentti

Suure, jolla kuvataan kasvihuonekaasujen yhteenlaskettua ilmastoa lämmittävää vaikutusta. Eri kasvihuonekaasuilla on erilainen ilmastoa lämmittävä vaikutus.

Ekologia

Eläiden ja ympäristön suhteita tutkiva tiede.

Elinkaariarviointi

Menetelmä, jolla pyritään systemaattisesti selvittämään tuotteen tai palvelun elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset raaka-aineen hankinnasta tuotteen hylkäämiseen asti.

Etiikka

Moraalia käsittelevä oppi.

Foodchain

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) hanke, joka tutki elintarvikkeiden ja tuotteiden ympäristövaikutuksia elinkaariajattelun pohjalta.

Fytaasi

Ensyymi, joka vapauttaa kasviin sidotun fytiinifosforin eläimelle käyttökelpoiseen muotoon.

GMO

Kasvin tai muun eliön perintötekijöitä on muunneltu muuten kuin perinteisin risteytysmenetelmin eli esim. siirtämällä yksittäisiä geenejä toisista eliölajeista.

Hiilijalanjälki

Osoittaa toimintamme vaikutuksesta ympäristöön syntyvien kasvihuonekaasujen määrän hiilidioksidiksi muutettuna.

HoReCa

Lyhennelmä sanoista Hotels, Restaurants, Catering. Suurtaloussektori eli hotellit, ravintolat ja catering-liiketoiminta.

IFRS-standardi

Kansainvälinen tilinpäätösstandardi.

Ilmastonmuutos

Fossiilisten polttoaineiden käytöstä tai muusta ihmisen toiminnasta johtuvien ns. kasvihuonekaasujen lisääntymisen aiheuttama ilmaston lämpeneminen.

Kasvistanoliesteri

Benecol-tuotteiden ainesosa eli kasvistanoliesteri vähentää kolesterolin imeytymistä ruoansulatuskanavasta. Kasvistanoliesteriä sisältävien elintarvikkeiden käyttö on turvallista, sillä kasvistanolit

ovat käytännössä imeytymättömiä ja poistuvat kehosta muuttumattomina. Alentaa säännöllisenä osana päivittäistä ruokavaliota kokonaiskolesterolia jopa 10 prosenttia ja haitallista LDL-kolesterolia jopa 15 prosenttia.

Kasvisteroli

Rasvan tapainen yhdisteryhmä, jota löytyy pieniä määriä kasvien soluista, ns. ”kasvikunnan kolesteroli”.

Kestävä kehitys

Kehitys, joka tyydyttää nykyhetken väestön tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.

Kolesteroli

Rasvaliukoinen aine, jota on ihmisten ja eläinten kaikissa kudoksissa, varsinkin rasvakudoksissa, hermoissa, maksassa ja munuaisissa. Maksu tuottaa kolesterolia, mutta sitä imeytyy myös jonkin verran ravinnosta. Verenkierto ei sellaisenaan pysty kuljettamaan kolesterolia kehon eri osiin ja siksi tarvitaan kuljettajia eli lipoproteiinipartikkeleita (HDL ja LDL). LDL eli ns. paha kolesteroli kuljettaa kolesterolia kudoksiin ja verisuonten seinämiin. HDL eli ns. hyvä kolesteroli kuljettaa kolesterolia pois kudoksista ja verisuonten seinämistä. Veren suuri kokonaiskolesterolipitoisuus ja erityisesti LDL lisäävät kolesterolin kertymistä valtimoiden seinämiin ja edistävät verisuonten kalkkeutumista.

Lisäarvo

Tuote tai palvelu, jonka kuluttajalle tai asiakkaalle tuottamaa hyötyä on lisätty jollakin ominaisuudella, esimerkiksi terveellisyydellä tai käyttömukavuudella.

Piilovesi

Tuotteen kasvatuksen, tuotannon ja jalostuksen aikana kulutettu kokonaisvesimäärä, joka riippuu tuotteen lisäksi maantieteellisistä olosuhteista sekä tuotantotekniikoista.

Ruokaketju

Elintarvikkeen kulku pelloilta ruokapöytään.

Terveysvaikutteinen elintarvike

Tuote, jolla on perinteisen ravitsemusarvon lisäksi myönteinen vaikutus terveyteen.

Vesijalanjälki

Valtioiden tai ihmisten kuluttamien hyödykkeiden kokonaisvedenkäyttö, joka sisältää hyödykkeiden valmistukseen käytetyn veden ns. piiloveden.

Viljaketju

Ketju viljan viljelystä jalostuksen kautta valmiina tuotteena kauppaan.